

ONDERWIJSVISITATIE

sociaal werk

Een onderzoek naar de kwaliteit van de één-cyclus-opleiding sociaal werk aan de Vlaamse hogescholen

V L H O R A

V l a a m s e H o g e s c h o l e n r a a d

09 december 2004

voorwoord

De visitatiecommissie van de opleiding sociaal werk brengt met dit rapport verslag uit over haar bevindingen, conclusies en aanbevelingen die resulteren uit het onderzoek dat zij in het voorjaar 2004 heeft verricht naar de kwaliteit van de één-cyclus-opleiding sociaal werk in Vlaanderen.

De visitatie en dit rapport passen in de werkzaamheden van de hogescholen en van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) met betrekking tot de kwaliteitszorg van het hogescholenonderwijs, zoals bepaald in artikel 58bis van het hogescholendecreet van 1994.

Met dit rapport wordt de bredere samenleving geïnformeerd over de wijze waarop de hogeschool en meer bepaald de betrokken opleiding omgaat met de kwaliteit van haar onderwijs. Toch is het rapport in de eerste plaats bedoeld voor de hogeschool die de opleiding aanbiedt. Op basis van de bevindingen van het rapport kan de hogeschool nu en in de nabije toekomst actie nemen om de kwaliteit van het onderwijs in de opleiding te handhaven en verder te verbeteren.

De lezer moet er zich echter terdege bewust van zijn dat het rapport slechts een momentopname biedt van het onderwijs in de opleiding en dat de rapportering van de visitatiecommissie slechts één fase is in het proces van kwaliteitszorg.

De VLHORA dankt allen die meegewerkt hebben aan het welslagen van dit proces van zelfevaluatie en visitatie.

De visitatie was niet mogelijk geweest zonder de inzet van al wie binnen de hogeschool betrokken was bij de voorbereiding en de uitvoering ervan.

Tevens is de VLHORA bijzondere dank verschuldigd aan de voorzitter en de leden van de visitatiecommissie voor de betrokkenheid en deskundige inzet waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd.

Luc Van de Velde
secretaris-generaal

Roland Vermeesch
voorzitter

inhoudsopgave

voorwoord	2
de visitatie sociaal werk	5
1 inleiding.....	5
2 de visitatiecommissie	5
2.1 samenstelling.....	5
2.2 taakomschrijving	6
2.3 werkwijze	7
2.3.1 voorbereiding	7
2.3.2 bezoek aan de instelling	7
2.3.3 rapportering	7
bevindingen en aanbevelingen.....	8
1 de opleiding sociaal werk in Vlaanderen.....	8
1.1 bespreking van de thema's	8
1.1.1 beschrijving van het beleid en de kwaliteitszorg	8
1.1.2 concretisering van de kwaliteitszorg	8
1.1.3 personeel	9
1.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden	10
1.1.5 onderwijsdoelstellingen.....	12
1.1.6 onderwijsprogramma	13
1.1.7 werkveldervaring en afstudeerwerk	14
1.1.8 internationalisering.....	16
1.1.9 leersituatie	17
1.1.10 toetsing en evaluatie	18
1.1.11 studie- en studentenbegeleiding	19
1.1.12 studeerbaarheid en studierendement	21
1.1.12 afgestudeerden	22
1.1.13 maatschappelijke dienstverlening	23
1.1.14 onderzoek	23
2 terugmeldingsrapporten	25
2.1 Arteveldehogeschool	25
2.1.1 bespreking van de thema's	25
2.2 Erasmushogeschool Brussel	37
2.2.1 bespreking van de thema's	37
2.3 Europese Hogeschool Brussel, EHSAL	48
2.3.1 beschrijving van de thema's.....	48
2.4 Hogeschool Antwerpen.....	59
2.4.1 beschrijving van de thema's.....	59
2.5 Hogeschool Gent	70
2.5.1 beschrijving van de thema's.....	70
2.6 Hogeschool Limburg	82
2.6.1 beschrijving van de thema's.....	82
2.7 Hogeschool West-Vlaanderen	93
2.7.1 beschrijving van de thema's.....	93
2.8 Karel de Grote-Hogeschool	105
2.8.1 beschrijving van de thema's.....	105
2.9 Katholieke Hogeschool Kempen.....	115
2.9.1 beschrijving van de thema's.....	115
2.10 Katholieke Hogeschool Leuven	126
2.10.1 beschrijving van de thema's.....	126
2.11 Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen	136

2.11.1	beschrijving van de thema's.....	136
2.12	Lessiushogeschool	146
2.12.1	beschrijving van de thema's.....	146
bijlagen		160
	curriculum vitae van de visitatieleden	160
	thema's van het zelfevaluatierapport	163
	bezoekschema.....	169

1 inleiding

In dit rapport brengt de visitatiecommissie verslag uit van haar bevindingen over de onderwijskwaliteit van de opleiding sociaal werk, die zij in het voorjaar in opdracht van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) heeft onderzocht.

De opleiding is een één-cyclus-opleiding die aangeboden wordt door de Arteveldehogeschool, Erasmushogeschool Brussel, Europese Hogeschool Brussel EHSAL, Hogeschool Antwerpen, Hogeschool Gent, Hogeschool Limburg, Hogeschool West-Vlaanderen, Karel de Grote-Hogeschool, Katholieke Hogeschool Kempen, Katholieke Hogeschool Leuven, Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen en Lessiushogeschool.

Dit initiatief past in de werkzaamheden van de hogescholen en van de VLHORA met betrekking tot de kwaliteitszorg van het hogescholenonderwijs, zoals bepaald in artikel 58bis van het hogescholendecreet van 1994.

2 de visitatiecommissie

2.1 samenstelling

De visitatiecommissie werd samengesteld door de Raad van Beheer van de VLHORA in zijn vergadering van 07 november 2003.

De commissie was als volgt samengesteld:

deelcommissie 1

voorzitter:

- Wynand Wijnen

secretaris:

- Romain Hulpia

leden :

- Hugo De Blende
- Albert Elshout
- Walter Wagez

deelcommissie 2

voorzitter:

- Wynand Wijnen

secretaris:

- Koen Denauw

leden :

- Jules Boven
- Frans Heylen
- Ludo Nelen

deelcommissie 3

voorzitter:

- Walter Melis

secretaris:

- Koen Denaux

leden :

- Pol Craynest
- Jos Lievens
- Alfons Van den Eynde

deelcommissie 4

voorzitter:

- Walter Melis

secretaris:

- Romain Hulpia

leden :

- An Demeulemeester
- Marleen Durnez
- Jos Mostinckx

Voor een kort curriculum vitae van de commissieleden, zie bijlage 1.

2.2 taakomschrijving

De visitatiecommissie heeft als taak op basis van het door de hogeschool opgestelde zelfevaluatie-rapport en door middel van ter plaatse te voeren gesprekken, na te gaan in hoeverre de kwaliteit van de onderwijsprocessen van de opleiding, geconcretiseerd in 15 thema's, beheerst wordt en aanbevelingen te formuleren om te komen tot kwaliteitsverbetering binnen de betrokken opleiding.

Voor de thema's van de zelfevaluatie, zie bijlage 2.

2.3 werkwijze

2.3.1 *voorbereiding*

De visitatiecommissies werden geïnstalleerd op 17 en 22 december 2003. Tijdens deze vergadering werd de handleiding van het visitatieproces toegelicht. Op dat moment heeft de commissie tevens de bezoekdagen vastgelegd, het bezoekschema opgesteld en de wijze van voorbereiding van het bezoek besproken.

De commissie analyseerde het zelfevaluatierapport en de bijlagen om zich een beeld te vormen van de opleiding en van de kwaliteitszorg in de opleiding.

Individuele bevindingen, commentaar en punten van verdere bevraging werden besproken op de voorbereidende vergadering die plaatsvond op de vooravond van elk bezoek.

2.3.2 *bezoek aan de instelling*

Tijdens het bezoek heeft de commissie gesprekken gevoerd met alle geledingen die betrokken zijn bij het onderwijs in de opleiding sociaal werk. De gesprekken zijn een goede aanvulling geweest op het zelfevaluatierapport en werden door de commissie als open ervaren.

Tijdens het bezoek werd in de mogelijkheid tot bijkomende gesprekken voorzien. Deze mogelijkheid kon worden gebruikt zowel op verzoek van personen uit de bezochte instelling als op verzoek van de visitatiecommissie.

Verder heeft de commissie kennis genomen van bijkomende informatie, zoals verslagen, cursussen, voorbeelden van examenvragen, van afstudeerwerken en van stagewerken.

Tevens werd een bezoek gebracht aan de gebouwen en de infrastructuur.

Het bezoek werd afgesloten met een mondelinge rapportering aan de beleidsverantwoordelijken, waarin de commissie haar eerste bevindingen van de visitatie weergaf.

Voor het bezoekschema, zie bijlage 3.

2.3.3 *rapportering*

Als laatste stap in het visitatieproces legt de commissie haar bevindingen en aanbevelingen vast in een terugmeldingsrapport per bezochte instelling en in een globaal openbaar rapport voor de opleiding in Vlaanderen.

Dit rapport werd door de voltallige commissie becommentarieerd en op punt gesteld in het najaar 2004.

De opleiding heeft de gelegenheid gekregen om op dit rapport te reageren. Voor zover de commissie zich kon terugvinden in de opmerkingen van de hogeschool, werden ze verwerkt in het rapport. De commissie heeft de opleiding op de hoogte gebracht van haar beslissing ter zake.

bevindingen en aanbevelingen

1 de opleiding sociaal werk in Vlaanderen

1.1 bespreking van de thema's

1.1.1 *beschrijving van het beleid en de kwaliteitszorg*

1.1.2 *concretisering van de kwaliteitszorg*

De opleidingen Sociaal Werk zijn heel bewust bezig met beleid en kwaliteit en zijn vaak gangmakers geweest voor de concretisering van kwaliteitszorg in het hoger onderwijs. De kwaliteitscyclus (PDCA) wordt algemeen toegepast. De meeste opleidingen gebruiken voor hun zelfevaluatie een kwaliteitszorginstrument (PROZA, TRIS, enzovoort), meestal gebaseerd op het EFQM-model.

De commissie waardeert de samenwerking van alle opleidingen Maatschappelijk Assistent in de Vereniging van de Vlaamse Sociale Hogescholen (VVSH). Deze samenwerking heeft geleid tot de publicatie 'Leren en werken als maatschappelijk assistent' waarin beroepsprofiel, opleidingsprofiel en basiscompetenties vastgelegd werden. De commissie heeft vastgesteld dat deze publicatie als uitgangspunt gebruikt wordt in de meeste opleidingen, uiteraard aangevuld en genuanceerd met eigen accenten. De commissie hoopt dat deze samenwerking niet zal verzwakken door de diverse associaties tussen universiteiten en hogescholen.

De commissie wenst te beklemtonen dat zij in de opleidingen Sociaal Werk een hoog democratisch gehalte heeft kunnen vaststellen. De lectoren maken heel wat tijd vrij voor overleg en samenwerking. Over het algemeen is er een intens overleg tussen de lectoren verantwoordelijk voor de praktijk en het methodisch handelen. Het overleg en de samenwerking met de lectoren algemene vakken is soms ontoreikend.

Er bestaan grote verschillen in de concretisering van de kwaliteitszorg binnen de opleidingen. Sommige opleidingen bevinden zich in de beginfase waardoor kwaliteitszorg in hoofdzaak een individuele aangelegenheid is waarbij de aanpak soms gekenmerkt wordt door toevallige prioriteiten of gepaard gaat met kleine incidenten. Andere opleidingen beschikken over een kwaliteitshandboek en valide meetgegevens afkomstig van studenten, personeelsleden, afgestudeerden en werkveld. Deze opleidingen werken systematisch en planmatig aan verbeteringen via een geïntegreerd beleidsplan.

De commissie stelt vast dat sommige opleidingen te gedreven zijn en op te korte tijd te veel hooi op de vork nemen. Gevolgen hiervan zijn een gebrekkige kwaliteit van de vragenlijsten en dus ook meetgegevens die te wensen overlaten, bevragingsmoeheid, zwakke of geen opvolging van het verloop van projecten en van gerealiseerde verbeteringen, enzovoort. Het laten rijpen van intenties, het vastleggen van prioritaire initiatieven en een haalbare dosering van acties zijn dan ook belangrijke adviezen van de commissie.

De diensten voor kwaliteitszorg op het niveau van de hogeschool leveren in grote lijnen gewaardeerd werk. Ze zouden opleidingen wel nog meer concrete ondersteuning kunnen geven voor de praktische uitwerking van kwaliteitszorg op de werkvloer. De afstemming van de diensten voor kwaliteitszorg op het niveau van de hogeschool en de opleiding is soms gebrekkig tot onbestaande. De spanning tussen kleinschaligheid en grootschaligheid is duidelijk voelbaar. Er is wel een verband tussen de startdatum van de fusie en de mate van afstemming. Hoe langer de fusie bestaat, hoe beter de afstemming (meestal) gerealiseerd wordt.

Er wordt soms te weinig beroep gedaan op de aanwezige competenties in de andere opleidingen van de eigen hogeschool (bijvoorbeeld op het vlak van onderwijsvernieuwing, ICT, enzovoort).

De meeste opleidingen hebben een eigen kwaliteitscoördinator. Voor enkele opleidingen is er alleen een kwaliteitscoördinator op het niveau van het departement of de hogeschool. Het gevaar bestaat in het laatste geval dat de kwaliteitszorg als 'wereldvreemd' wordt ervaren door de opleiding.

In de meeste opleidingen worden de oud-studenten en het werkveld niet systematisch genoeg betrokken bij de bevraging en de ontwikkeling van de opleiding. Alle opleidingen hebben wel veel informele contacten, zowel met het werkveld als met de oud-studenten.

Het aantal studenten per opleiding in 2002 schommelt tussen 166 en 1.120. De kleinere opleidingen hebben het moeilijk om actief te zijn op het vlak van internationalisering, maatschappelijke dienstverlening en vooral op het vlak van onderzoek. Noch de grootschaligheid, noch de kleinschaligheid zijn op zich een garantie voor kwaliteit. Het aantal studenten per optie in het derde jaar in 2002 schommelt tussen 4 en 110.

1.1.3 personeel

De commissie maakte vrijwel overal kennis met deskundig personeel, dat gedreven is door een sterke betrokkenheid en een aanstekelijk enthousiasme.

De studenten waarderen de grote aanspreekbaarheid en het laagdrempelige contact met de lectoren. De studenten zijn over het algemeen zeer tevreden over de geboden opleiding.

De opleidingen leggen via hun personeelsleden de verbinding met het werkveld, wat de praktijkgerichtheid van de opleidingen ten goede komt.

Voor het vastleggen van de taakbelasting van lectoren gaan opleidingen op diverse manieren te werk. Aan de ene kant zijn er opleidingen die alle ondersteunende en organisatorische taken (ook voor maatschappelijke dienstverlening en onderzoek) in de opdracht verrekenen, aan de andere kant zijn er opleidingen waar deze opdrachten bovenop de uitgestippelde taak komen.

Zowel de lectoren als de leidinggevenden in alle opleidingen stellen vast dat de werkdruk zeer groot is. De oorzaak wordt terecht gezocht in de gebrekkige financiering van de hogescholen door de overheid. De commissie stelt vast dat de personeelsleden de hoge werkdruk op een bewonderenswaardige wijze opvangen. Toch wenst de commissie te beklemtonen dat er een kritische grens is voor de werkdruk van leidinggevenden en lectoren.

De studenten/VTE(docenten)-ratio varieert nogal per opleiding. Deze cijfers moeten met de nodige omzichtigheid geïnterpreteerd worden omdat de ratio niet door alle opleidingen op dezelfde manier wordt gedefinieerd. Deze variatie is niet alleen te verklaren door een gebrekkige financiering, ook de opleidingen zelf beïnvloeden tot op zekere hoogte deze variatie via drie beleidsopties:

- de personeels-werkingskostenratio van de opleiding varieert;
- de verdeelsleutel van de financierings- en personeelsmiddelen tussen de verschillende opleidingen binnen de hogeschool verschilt;
- hoe groter het aantal ambten voor beleidsfuncties, algemene diensten, maatschappelijk dienstbetoon, onderzoek, enzovoort, hoe kleiner het aantal ambten voor het onderwijs.

De commissie stelt vast dat lectoren en zelfs leidinggevenden weinig op de hoogte zijn van deze beleidsopties. Ook de vergelijking van deze beleidsopties tussen de verschillende hogescholen en/of

opleidingen is vrijwel onmogelijk. De commissie adviseert een transparante en gemotiveerde communicatie over deze gegevens.

Het houden van plannings-, functionerings- en evaluatiegesprekken behoort over het algemeen tot de normale praktijk van de opleidingen. In sommige opleidingen is het personeelsevaluatiesysteem met een driejaarlijks terugkerende cyclus bijna een traditie en wordt de evaluatie zeer degelijk en systematisch uitgewerkt, andere opleidingen zitten nog in de startfase. Het valt de commissie op dat de functioneringsgesprekken door het personeel uitgesproken positief worden gewaardeerd. De commissie wenst te beklemtonen dat functionerings- en evaluatiegesprekken een verschillende doelstelling hebben en adviseert de opleidingen deze gesprekken gescheiden van elkaar te houden.

In enkele opleidingen ontbreken de nodige functiebeschrijvingen, in andere opleidingen zijn de functiebeschrijvingen zeer algemeen geformuleerd en moeten ze nog verder worden uitgeschreven en verfijnd.

Bij een negatieve evaluatie van personeelsleden moet in de mate van het mogelijke in een begeleiding of remediëring worden voorzien. Meer in het algemeen stelt de commissie vast dat een meer intense coaching van de lectoren wenselijk is, vooral van de nieuwe medewerkers.

Het voeren van een personeelsbeleid is in volle ontwikkeling. Ook hier zijn er grote verschillen. Sommige opleidingen ontwikkelden een systematisch personeelsbeleid op basis van de reële noden, in andere opleidingen lijkt het geheel nog te veel op een intuïtief handelen. Met betrekking tot het personeelsbeleid ontbreken nog wel eens feitelijke gegevens. Meer meten om beter te weten, is de boodschap.

De commissie stelt met genoeg vast dat er veel aandacht is voor de navorming van het personeel. In sommige opleidingen is er een systematische nascholingspolitiek, gebaseerd op behoeftetepeilingen bij het personeel enerzijds en op basis van de gewenste specifieke competenties anderzijds. In andere opleidingen gebeurt de navorming te veel ad hoc en te weinig in het kader van een navormingsbeleid.

Door de fusies ervaren sommige opleidingen het communicatiebeleid als de achillespees in de grote organisatie. Het opmaken van een communicatiebeleidsplan op hogeschool- en opleidingsniveau is noodzakelijk. De bevoegdheden van de verschillende hiërarchische functies moeten duidelijk omschreven en neergeschreven worden. De lectoren hebben, al dan niet terecht, soms het gevoel dat de informatie en de communicatie ontoereikend zijn.

Het procent vastbenoemde lectoren varieert nogal naargelang van de opleiding. Jaar na jaar werken met een tijdelijk contract knaagt aan de motivatie en de inzet van de personeelsleden. In één opleiding werd zelfs gesuggereerd dat de lectoren met een tijdelijk contract, gewild of ongewild, aangespoord zouden worden om minder kritisch te staan tegenover de hiërarchie. Wat er ook van zij, ook hier adviseert de commissie een transparante en gemotiveerde communicatie over het beleid van de vaste benoemingen door de hogeschool.

1.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

De huisvesting van de opleidingen is zeer verscheiden. Sommige opleidingen bevinden zich in een pas afgewerkte nieuwbouw, andere zijn goed gehuisvest maar hebben ruimtegebrek wegens de toename van het aantal studenten, twee opleidingen zitten in verouderde gebouwen maar hebben plannen om in de nabije toekomst te bouwen of te verhuizen naar vernieuwde gebouwen. Ondanks deze verscheidenheid kan toch gesteld worden dat geen enkele opleiding in onaanvaardbare materiële randvoorwaarden werkt. Alle opleidingen besteden grote aandacht aan het onderhoud van hun infrastructuur.

De beschikbare werkruimte voor lectoren is eveneens zeer verscheiden. In enkele opleidingen beschikt iedere lector over een (gedeelde) bureelruimte waar telefoon, pc en printmogelijkheden aanwezig zijn. In andere opleidingen stelt de commissie vast dat er inzake docentfaciliteiten vaak (geen of) weinig individuele werken gespreksruimte is voor de lectoren. Deze faciliteiten zijn nochtans een onontbeerlijk instrument voor begeleiders en/of supervisors.

Sommige opleidingen maken zich maatschappelijk nuttig onder andere door een aantal lokalen ter beschikking te stellen van derden/buitenstaanders. De commissie waardeert deze ingesteldheid.

Over het algemeen worden technische problemen (temperatuur, hygiëne, geluidsoverlast, enzovoort) snel en efficiënt opgelost.

In enkele opleidingen is er bijzondere aandacht voor de toegankelijkheid voor personen met een handicap. De commissie waardeert deze aandacht en stimuleert de andere opleidingen de nodige veranderingen aan te brengen om deze toegankelijkheid te realiseren.

De commissie waardeert in enkele opleidingen de aangename aankleding van de gebouwen via het gebruik van kunstwerken of via materiaal uit de opleiding van en in samenwerking met de studenten.

De commissie beveelt alle opleidingen aan om specifiek aandacht te hebben voor de zorg voor het milieu door onder meer gescheiden afvalverzameling en gebruik van zonnepanelen.

In de meeste klaslokalen zijn een bord, projectiescherm en overheadprojector aanwezig. In de meeste opleidingen zijn video- en tv-apparatuur permanent aanwezig of kan die via verplaatsbare sets aangevraagd worden. Enkele opleidingen beschikken over een professionele opnamestudio en een montagestudio.

Mediatheek en bibliotheek zijn over het algemeen redelijk goed uitgerust en beschikken over relevant maatschappelijk materiaal, maar ook hier zijn de verschillen groot.

De meeste opleidingen beschikken over een uitgebreid aanbod van kranten, algemene en gespecialiseerde tijdschriften en literatuur die eigen zijn aan het beroep van maatschappelijk assistent. Daarnaast is er een aanbod van videomateriaal en cd-rom's. De studenten kunnen via internet (thuis) alles opzoeken wat in de mediatheek aanwezig is. Via internet is er ter plaatse aansluiting op verschillende elektronische databanken. De mediatheek is in de meeste opleidingen centraal gelegen. Binnen de mediatheek is er een diversiteit aan werkplekken. De ontsluiting van de collectie is gebruiksvriendelijk en er is een procedure om de kwaliteit van de collectie te garanderen.

In bepaalde opleidingen kan het aanbod van anderstalig materiaal verbeterd worden, zijn er onvoldoende pc's aanwezig, zijn de printmogelijkheden onvoldoende en zijn de openingsuren te veel afgestemd op de lessen.

Eén opleiding voldoet niet aan de minimumvoorwaarden: de mediatheek laat geen werkzittingen toe door de te kleine ruimte, er bestaat geen systeem om de vele verouderde werken te verwijderen uit de collectie, de mediatheek wordt weinig gebruikt door de gevisiteerde opleiding, de tijdschriftencollectie voor de opleiding Sociaal Werk moet verder worden uitgebouwd en er zijn zelfs geen tijdschriften uit Nederland aanwezig.

De opleidingen hebben sterk geïnvesteerd in ICT-apparatuur en digitale leerplatformen. Voor studenten beantwoorden de faciliteiten aan hun noden. Het blijft wel een aandachtspunt voor de komende jaren. Vooral het gebruik van een digitaal leerplatform bevindt zich in de meeste opleidingen nog in een beginfase. De toepassingsmogelijkheden in het onderwijs moeten verder uitgebouwd worden in de komende jaren.

De organisatie (lessenrooster, examenrooster, lokalentoewijzing, enzovoort) en de communicatie naar de studenten worden in de meeste opleidingen positief gewaardeerd door de studenten. Uiteraard kan hier en daar nog een verbetering doorgevoerd worden.

In alle opleidingen beschikken de studenten over alle wenselijke materiële en financiële faciliteiten (restaurant, cursusdienst, jobdienst, vakantiejobs, enzovoort) op de campus. Daarenboven is er ook een dienstverlening voor het beoordelen en beschikbaar stellen van studentenkamers. SOVO komt tegemoet aan de psychosociale en financiële noden van studenten. De studenten zijn over het algemeen zeer tevreden over het studentensecretariaat.

1.1.5 onderwijsdoelstellingen

De opleidingen Sociaal Werk zijn gegroepeerd in het 'Overleg Opleidingen Maatschappelijk Assistent' van de Vereniging van Vlaamse Hogescholen. De publicatie 'Leren en Werken als maatschappelijk assistent' expliciteert de beroeps- en opleidingsprofielen van de opties maatschappelijke advisering, maatschappelijk werk, personeelswerk en sociaal-cultureel werk. Ook de basiscompetenties werden uitgetekend.

Het is voor de commissie duidelijk dat alle opleidingen Sociaal Werk, vertrekkend van deze publicatie, pro-actief reflecteren op onderwijs en opleiding. Er is duidelijk aandacht voor onderwijsvernieuwing. Dit leidt tot een doordachte onderwijsvisie waarbij iedere opleiding sterke eigen keuzes maakt. Deze eigen keuzes zijn soms uniek voor één opleiding of zijn soms terug te vinden in meerdere opleidingen:

- een evenwicht tussen het praktische en het theoretische aspect;
- via supervisie aandacht voor vaardigheden, attitudes en het persoonsbetrokken werken;
- stimuleren van de zelfreflectie en voorbereiden op levenslang leren;
- vertrekken van een doordacht leerlijnenconcept;
- aandacht voor diversiteit en het multiculturele;
- vertrekken vanuit de vereiste beroepscompetenties en sterke gerichtheid op het beroepsveld;
- aandacht voor het persoonlijk leerproces van de student en het leren via zelfsturing;
- aandacht voor nieuwe interactieve werkvormen;
- aandacht voor de BA/MA-structuur;
- inpassen van de opleiding in de modularisering;
- een open en geëngageerde opstelling ten aanzien van mens en maatschappij.

De opleidingen beseffen dat het formuleren van onderwijsdoelstellingen nooit af is. De nieuwe wetenschappelijke inzichten, de nieuwe pedagogische concepten, de veranderende verwachtingen van het werkveld en de wijzigende instroom van studenten blijven autonoom evolueren. De opleiding moet zich binnen die gewijzigde context telkens opnieuw verantwoord positioneren.

Er is een sterke band met het werkveld bij het ontwikkelen van de nieuwe onderwijsdoelstellingen via de deeltijdse medewerkers, de stages en stagebezoeken en de maatschappelijke dienstverlening. Toch adviseert de commissie een meer systematische bevraging van het werkveld.

De meeste opleidingen proberen duidelijk alle lectoren te betrekken bij en te doordringen van het nieuwe onderwijsconcept. Dat is geen gemakkelijke opdracht. De commissie vraagt de opleidingen om de inspanningen om alle lectoren erbij te betrekken, voort te zetten en waar nodig nog te versterken.

Het implementeren van de nieuwe onderwijsvisie bevindt zich naargelang van de opleiding in een verschillende fase. Sommige opleidingen moeten de implementatie nog starten, andere zijn reeds gestart in

één of meer jaren. De implementatie zal meer systematische begeleiding, ondersteuning, navorming en coaching van de lectoren vergen.

Vanuit de vernieuwde onderwijsdoelstellingen moeten overlappings, die de commissie geregeld heeft vastgesteld, systematisch aangepakt te worden.

De commissie waardeert de integratie van theorie en praktijk en de synergie vanuit de samenwerking met het werkveld, waardoor studenten praktijkgericht worden opgeleid.

In één opleiding dreigt, door het stijgend aantal studenten, de praktijkcomponent onder druk te komen staan en kan er een verschuiving naar het theoretisch en ex-cathedraonderwijs optreden. De commissie vreest dat daardoor een praktijkgerichte, professionele vorming in de verdrukking komt.

1.1.6 onderwijsprogramma

De progressieve programmaopbouw van het eerste naar het derde jaar is in alle opleidingen aanwezig. In het eerste jaar overheerst het ex-cathedraonderricht (hoewel de commissie in enkele opleidingen een evolutie vaststelt naar praktijk- en methodische vorming in kleine groepen); het onderricht wordt zeer praktijk- en toepassingsgericht in het derde jaar. Het tweede jaar is veeleer een overgangsjaar waar beide polen in evenwicht zijn. Deze evolutie wordt sterk gedragen door lectoren en studenten. Het programma is evenwichtig opgebouwd uit basiswetenschappelijke, methodische en praktijkgerichte componenten.

Het examensysteem is hoofdzakelijk schriftelijk in het eerste jaar, schriftelijk en mondeling in het tweede jaar (in een 50/50-verhouding) en vrijwel uitsluitend mondeling in het derde jaar. De commissie stelt vast dat zeker in het eerste jaar en gedeeltelijk ook in het tweede jaar de toetsen te veel op feitenkennis zijn gericht.

De meeste opleidingen beschikken over goed uitgebouwde curricula, die regelmatig geactualiseerd worden. Alle betrokkenen (studenten, lectoren, oud-studenten, werkveld) worden hierbij betrokken. Het overleg met de betrokkenen is soms te informeel. Een meer systematisch overleg is dan ook wenselijk.

De commissie stelt vast dat het aantal studenten van de afstudeerrichtingen niet altijd in evenwicht is. De commissie heeft dan ook ernstige twijfels – gezien het lage aantal studenten in sommige opties - over de mogelijkheid tot ondubbelzinnige profilering en de eigenheid van deze opties.

Het is aangewezen om bij het begin van het academiejaar een overzicht en planning van alle taken aan de studenten voor te leggen, te bespreken en stipt op te volgen. Vooral in het derde jaar bestaat het gevaar dat de studenten overvraagd worden.

Een aantal opleidingen heeft een gedifferentieerd aanbod in verkorte leerwegen. De commissie waardeert en stimuleert dit aanbod, maar wijst er tevens op dat dergelijk aanbod extra zorg en begeleiding vraagt. Een aangepaste organisatie en mankracht zijn hierbij nodig.

In de meeste opleidingen is het een zorgpunt dat sommige basiswetenschappelijke vakken het beroepsprofiel in onvoldoende mate ondersteunen. Bij sommige vakken is een zeker spanningsveld merkbaar tussen enerzijds de autonomie van de lector en anderzijds het zich inschakelen in de ondersteuningsfunctie ten aanzien van het beroepsprofiel.

De lectoren van basiswetenschappelijke opleidingsonderdelen moeten minder vertrekken vanuit de basisdiscipline. De basiswetenschappelijke opleidingsonderdelen moeten nog meer ondersteunend zijn voor de basiscompetenties van het sociaal werk. De lectoren van basiswetenschappelijke opleidingsonderdelen kunnen ook hun opleidingsonderdeel door buitenstaanders laten bevragen. Een beperkte leesgroep met bevoorrechte getuigen uit het werkveld kan hier inspirerend werken.

In verschillende opleidingen wordt de noodzaak van talenkennis onderstreept. De commissie opteert voor de organisatie van een taalaanbod, bijvoorbeeld via samenwerking met andere departementen binnen de hogeschool of via het volwassenenonderwijs.

Ongeveer de helft van de opleidingen organiseert een bijzondere leerroute. In de bijzondere leerroute is het opleidingsprogramma verdeeld over vijf of zes academiejaren met gereduceerde contacturen (20% minder) en eventuele vrijstellingen. Er is één lesdag per week. Via deze weg wil men de instroom verhogen van oudere, al dan niet allochtone, studenten met werkervaring in de sociale sector. De commissie waardeert de bijzondere leerroute als een zeer waardevol initiatief.

Het organiseren van de bijzondere leerroute is bijzonder arbeidsintensief en vraagt een aangepaste omkadering. Ook de financiering is niet eenvoudig: sommige opleidingen organiseren dit op eigen kracht, andere werken samen met cultuurdiensten van de stad, nog andere werken binnen een samenwerkingsverband van het volwassenenonderwijs.

De opgedane kennis en ervaringen in de bijzondere leerroute kunnen nuttig zijn voor het herdenken en hertalen van de voltijdse opleiding. De bijzondere leerroute kan een kweekvijver zijn voor vernieuwing op kleine schaal.

1.1.7 *werkveldervaring en afstudeerwerk*

werkveldervaring

In de opleidingen Sociaal Werk nemen stages en stagebegeleiding – met toepassing van essentiële methodieken van de opleiding - een cruciale plaats in. De commissie merkt op dat de opleidingen hierover een doordachte visie en begeleiding hebben, met aandacht voor kwaliteitszorg.

In de meeste opleidingen start de voorbereiding op het werkveld in het eerste jaar. Dit gebeurt op verschillende manieren:

- de bezoeken aan diensten en instellingen in het eerste jaar geven een ruim zicht op het werkveld;
- er zijn leergroepen waar beginnende studenten de kans krijgen om in een veilige omgeving van een kleine groep medestudenten ervaring op te doen met situaties die op een stage of in het latere werkveld kunnen voorkomen;
- een kijkstage geeft de studenten een eerste blik op het werkveld, wat motiverend werkt naar de studies. Het helpt hen om beter te kiezen voor een optie in het tweede jaar. Een projectmatige omkadering gedurende de week vóór de kijkstage en gedurende de week erna versterkt dit positieve effect.

In de meeste opleidingen zijn er duidelijke criteria waar de stageplaats aan moet voldoen. Binnen dit kader kan de student een eigen keuze maken. Eén opleiding stimuleert de studenten om zelf een stageplaats te zoeken en mede daardoor de verantwoordelijkheid van de student voor zijn eigen leerproces te beklemtonen. De commissie benadrukt dat het in dat geval noodzakelijk is dat de opleiding de niet-gekende stageplaatsen, die door de studenten worden aangebracht, onderzoekt op de leeransen die ze kunnen bieden.

Bij het overzicht van de stageplaatsen verwachten de studenten, ter oriëntering, een korte beschrijving van de stageverlenende instelling (sector, doelgroep, opdracht, grootte, enzovoort). In enkele opleidingen ontbreekt deze noodzakelijke informatie. Eventueel kan worden overwogen een stagebeurs te organiseren waar derdejaarsstudenten bij betrokken zijn.

De studenten krijgen in alle opleidingen een intensieve en sterk geïndividualiseerde stagebegeleiding. Dit gebeurt via stagebesprekingen, het bijhouden van een dagboek en/of stagewerkboek, supervisie, intervisie, groepssupervisie, enzovoort.

In enkele opleidingen waren sommige studenten van mening dat de stagebegeleiding soms 'van het goede te veel' is of te betuttelend overkomt. In ieder geval verwacht de commissie dat de opleiding ervoor zorgt dat de persoonlijke begeleiding van studenten duidelijk in functie staat van het concrete handelen in de praktijk als maatschappelijk assistent.

Sommige studenten en oud-studenten vermelden dat de stage-evaluatie soms erg subjectief verloopt. De commissie dringt erop aan dat er per jaar en per optie duidelijke criteria zijn voor de evaluatie van de stage.

Het tijdstip waarop de stage begint en eindigt blijft een bron van discussie. Ieder voorstel heeft zijn voor- en nadelen. De commissie stimuleert de opleidingen tot een duidelijke motivatie en communicatie van de gekozen oplossing ten aanzien van de studenten.

In sommige opleidingen zijn studenten verplicht hun stage in het derde jaar te lopen op dezelfde stageplaats als de stage in het tweede jaar. In andere opleidingen moet de student in het derde jaar voor een andere stageplaats opteren. De opleidingen hebben argumenten pro en contra voor het concept dat zij hanteren. De visitatiecommissie wil beklemtonen dat studenten, afgestudeerden en vertegenwoordigers van de stage zowel de ene formule als de andere positief hebben geëvalueerd. De praktijk toont trouwens aan dat in de beide gevallen regelmatig van de regel wordt afgeweken, na gemotiveerd overleg.

De studenten krijgen soms zoveel opdrachten inzake cursussen en eindwerk dat de eigenlijke stageopdrachten in het gedrang komen. Het beter op elkaar afstemmen en integreren van deze verschillende werktaken kan zowel de kwaliteit als de werkbelasting van de studenten, in het bijzonder in het derde studiejaar, ten goede komen.

afstudeerwerk

Het gewicht, de kwaliteit en de omvang van het afstudeerwerk verschillen nogal van opleiding tot opleiding. De commissie meent dat het maken van een degelijk eindwerk een specifieke bijdrage betekent voor de professionalisering van de student. De commissie vraagt de opleidingen om iedere gelegenheid, waarbij studenten schriftelijk moeten rapporteren, te benutten om bij de studenten de competentie van schriftelijke communicatie te verbeteren. Meermaals werd aan de commissie gesignaleerd dat studenten zwak tot zeer zwak zijn in schriftelijke taalvaardigheid (stijl én spelling).

Meestal is er een sterke koppeling tussen eindwerk en stageplaats. De relatie die gelegd wordt tussen de stage en het afstudeerwerk werkt verdiepend voor de student.

In één opleiding werd, omwille van de hoge werkdruk en in het kader van personeelsbesparingen, een nieuw concept voor het eindwerk uitgewerkt. De groepsmatige aanpak zorgt voor een meer eenvormige informatieverstrekking over en begeleiding van de stage. De studenten worden meer geresponsabiliseerd om

hun eigen netwerk aan te spreken voor feedback en tekstcorrectie. De commissie adviseert deze opleiding de kwaliteit van de eindwerken goed in het oog te houden.

De commissie adviseert de opleidingen om systematisch na te gaan of het eindwerk kan worden ingeschakeld in de maatschappelijke dienstverlening en/of onderzoek. Door te kiezen voor een eindwerk dat vertrekt vanuit een (onderzoeks)opdracht van de stageplaats, overstijgt het eindwerk het louter individuele nut als beoordeling van de vaardigheden van de student en wordt een duidelijke meerwaarde voor het werkveld gecreëerd.

1.1.8 internationalisering

Alle opleidingen hebben op hogeschoolniveau een dienst Internationalisering en hebben op opleidingsniveau een aanspreekpunt voor internationalisering. Er wordt vooral samengewerkt met buitenlandse opleidingen, in mindere mate met buitenlandse instellingen, en dit in het kader van buitenlandse stages.

De meeste opleidingen hebben een breed spectrum aan internationale contacten en netwerken gerealiseerd (onder andere via Socrates en Leonardo). Vooral de mogelijkheden in Europa zijn sterk vertegenwoordigd.

Ter illustratie enkele initiatieven op het vlak van internationalisering:

- De helft van de opleidingen organiseert internationale studieconferenties, waar ook studenten aan deelnemen.
- Veel opleidingen nemen originele initiatieven zoals een keuzevak 'Crossculturele psychologie en interculturele communicatie' ; een minor Sociaal Werk Internationaal Perspectief; het Eurocertificate Social Work; een Engelse module inzake interculturele vaardigheden in samenwerking met Europa; integratie van een internationale dimensie voor studenten Sociaal-cultureel Werk en Maatschappelijke Advisering.
- Verschillende opleidingen organiseren een gemeenschappelijke studiereis met studenten uit andere Europese landen.
- Eén opleiding biedt een twintigtal pas afgestudeerden een inleefstage in een derdewereldland in het kader van een postgraduaat. Een vijftal lectoren bezoeken deze stages.
- Eén opleiding neemt deel aan het Europees Carma-project.
- Enkele opleidingen participeren actief met lectoren en studenten aan internationale projecten (Jongeren en Europa, Eurokompass, Armoedebestrijding in Europees perspectief, Euregio III, ...).
- Eén opleiding heeft een eindwerk in het Engels.

Soms staat de geïnvesteerde energie in internationale initiatieven niet in verhouding tot het bereikte effect. Zo wordt bijvoorbeeld veel energie besteed aan een beperkt aantal buitenlandse stages. Externe omstandigheden (vluchtige contacten, taalproblemen, financiële problemen, ...) bemoeilijken het werken aan internationalisering.

De commissie suggereert dat een gecoördineerde aanpak op Vlaams niveau (onder andere via de Vereniging van Sociale Hogescholen) veel organisatorische en efficiëntieproblemen kan oplossen. Op opleidingsniveau wordt dikwijls op een te kleine schaal grootte gewerkt om rendabel te zijn.

De commissie suggereert dat alle studenten op hogeschoolniveau een aanbod van vreemdetalenonderwijs krijgen.

Een aantal opleidingen moeten nog essentiële stappen zetten. De commissie denkt hierbij onder andere aan het opnemen van inzichten in de internationale rechten van de burgers zoals die door de Verenigde Naties, de Raad van Europa en de Europese Unie aanvaard en gepromoot worden. Hetzelfde geldt voor inzicht in de

relaties tussen internationale conventies en aanbevelingen van de VN, IAO, Raad van Europa en EU en de implementatie op nationaal, regionaal en lokaal niveau.

Daarnaast zijn directe professionele contacten met de internationale dimensie toch zeer verrijkend voor studenten en lectoren.

1.1.9 leersituatie

Alle opleidingen hanteren een grote verscheidenheid aan onderwijsvormen en leermiddelen.

De meeste opleidingen opteren voor een gedegen theoretische, generalistische basis in het eerste jaar.

De praktijkgerichtheid, zelfsturing en specialisatie nemen toe in de loop van de studies.

Naarmate de opleiding vordert, neemt het aandeel van studentactieve werkvormen toe (stages, groeps- of projectwerk, practica, trajectgroepen, ...). De studenten appreciëren de ruimte voor persoonlijke meningsvorming en actieve participatie.

Eén opleiding heeft oefenprojecten (Cofesoc en Limquids) uitgewerkt met een grote integratieve waarde.

Het klassieke eindwerk wordt wel eens vervangen door een projectwerk, een wetenschappelijk onderzoek of een handelingsonderzoek. Dit impliceert dat de lector in de loop van de opleiding evolueert van lesgever naar leercoach. De studenten ervaren deze begeleiding als zeer positief. Vooral de grote aanspreekbaarheid van de lectoren blijkt een centraal pluspunt in deze opleidingen.

Het begrip 'competentiegericht leren' vindt stilaan zijn weg in de opleidingen.

Hetzelfde geldt voor het begrip 'probleemgestuurd leren'.

Eén opleiding zoekt naar continue bijsturing via de invoering en aanpassing van een 'opdrachtenboek' met uit te voeren individuele en groepstaken voor de studenten.

Enkele opleidingen vinden het zeer belangrijk om studenten systematisch te betrekken bij de evaluatie van de gehanteerde onderwijsvormen en leermiddelen.

Diverse opleidingen experimenteren met een vorm van modularisering.

Verschillende opleidingen beschikken over een digitale leeromgeving (bijvoorbeeld Blackboard) maar gebruiken die zeker niet ten volle als leeromgeving. Bepaalde opleidingen voorzien in professionele ICT-ondersteuning.

Videofeedback is een vrij veel gebruikt leermiddel in het kader van de praktijkvakken.

De studenten maken op veel plaatsen intensief gebruik van bibliotheek en mediatheek.

De studiegidsen zijn dikwijls waardevolle informatiebronnen, ook voor collega-lectoren en het werkveld.

De meeste opleidingsonderdelen beschikken over degelijke cursusteksten. Dit gebeurt via standaardsjablonen, maar ook via inhoudelijke en didactische bijsturing vanuit de opleidingsverantwoordelijken die ondersteuning krijgen van de hogeschool.

De rendabele toepassingsmogelijkheden van een digitale leeromgeving moeten in de toekomst nog verder uitgebouwd worden. Lectoren vragen hierbij (zeker voor het didactische onderdeel) objectieve advisering. De opleiding moet erover waken dat alle studenten daar democratisch toegang toe krijgen door ervoor te zorgen dat iedereen kan beschikken over een betaalbare toegang tot internet.

Eén opleiding beschikt niet over een degelijke studiegids. In een andere opleiding haalt het 'studiecontract' niet eens het niveau van een degelijke studiegids.

Eén opleiding stelt niet tijdig het cursusmateriaal ter beschikking van de studenten. In een andere opleiding bevat het cursusmateriaal te weinig informatie over de functionaliteit van de onderdelen en te weinig stimulerend materiaal voor studenten.

Enkele opleidingen eisen van de studenten een te grote aanwezigheid in hoorcolleges, waardoor andere prioriteiten voor studenten niet uitvoerbaar zijn (bijvoorbeeld een afspraak in het werkveld).

Sommige verbeterpunten zijn specifiek voor één opleiding. Zo adviseerde de commissie bepaalde opleidingen om in het eerste jaar niet te eenzijdig te opteren voor hoorcolleges of in het tweede jaar te weinig optiespecifieke vorming aan te bieden. Soms moet de studielast beter bewaakt worden of lijkt 'zelfsturing door studenten' meer een alibi voor een te beperkt engagement van lectoren.

Soms loopt de inhoudelijke vernieuwing vrij stroef. De commissie ziet diverse mogelijke oorzaken: een te grote bottom-up-traditie waardoor hogeschoolinitiatieven te weinig stimulerend werken; de ambtstoewijzing via contacturen werkt remmend op de onderwijsvernieuwing; de vernieuwing is te lectorafhankelijk of de inhoudelijke centrale sturing is te beperkt; in enkele opleidingen is het vernieuwingsritme te hoog of is de weg naar modularisering toch nog bezaaid met hindernissen.

In sommige opleidingen vragen lectoren terecht ondersteuning bij de onderwijsinnovatie of blijkt de werkdruk van de lectoren echt wel aan de grens te zitten: veel contacturen, veel begeleiding in kleine groepen, grote variatie van werkvormen, veel actueel en vernieuwend eigen cursusmateriaal, ...

Enkele opleidingen worden verzocht om meer vakoverschrijdend te werken, vooral in de praktijkgerichte component. Hier leven spanningen tussen de autonomie van de lector en de interne samenhang van het aanbod.

Bij onderwijsvernieuwing moeten, volgens de commissie, alle factoren (leervormen, cursusmateriaal, toetsen,...) op elkaar afgestemd worden. Het werken aan één factor, zonder ook de andere factoren bij de vernieuwing te betrekken, is weinig efficiënt.

1.1.10 toetsing en evaluatie

Het betrekken van het werkveld bij evaluatie van onder andere stages en eindwerken wordt over het algemeen als positief erkend.

De lectoren krijgen tijdens de examens goede administratieve ondersteuning.

In de meeste opleidingen worden studenten zeer duidelijk geïnformeerd over de verwachtingen per opleidingsonderdeel, onder andere via voorbeeldvragen per vak. Regelmatig worden de studenten betrokken bij het opstellen van een examenrooster.

In de helft van de opleidingen worden proefexamens georganiseerd of krijgen de studenten feedback over hun prestaties en wordt een grote waaier aan evaluatievormen gebruikt.

In enkele opleidingen worden de resultaten zeer systematisch geanalyseerd.

Eén opleiding is overgestapt naar een periodiek systeem van 10 weken les en 2 weken toetsen om tot een betere evaluatie te komen. Een andere opleiding is gestart met competence-assessment-development in functie van een persoonlijk ontwikkelingsplan.

Zelfevaluatie-instrumenten, waarbij studenten hun eigen leerproces evalueren, zijn niet in voldoende mate ontwikkeld. Evalueren van competenties en attitudes blijft trouwens in het algemeen een heikel punt. Begeleiding en nascholing van lectoren, ook via intervisie, is hier aangewezen.

In bepaalde opleidingen kan nog heel wat verbeterd worden op het vlak van bijvoorbeeld het zich houden aan de afspraken uit de studiegids, de voorbeeldvragen die de studenten op het verkeerde been zetten, de evaluatie die niet mee geëvolueerd is met de onderwijsvernieuwing en waar er ook een discrepantie is tussen de perceptie van studenten en lectoren, en de examencriteria die voor studenten niet voldoende duidelijk zijn.

Regelmatig klagen de studenten erover dat ze te weinig voorbereidingstijd (blok) hebben voor de examens. Dit geldt ook voor het derde jaar. In twee opleidingen is de examenplanning weinig studentvriendelijk: er wordt te weinig rekening gehouden met de verwachtingen van de studenten of er worden piekbelastingen gecreëerd.

De commissie heeft ook nog volgende suggesties gedaan aan bepaalde opleidingen: voldoende vragen stellen om betrouwbaar te kunnen evalueren; de evaluatie vooral in het eerste, maar ook nog in het derde jaar minder richten op reproductie; de objectiviteit bewaken van beoordeling door lectoren en het werkveld als die sterk afwijken van elkaar; van een breder segment van de beoordelingsschaal gebruik maken en de vergelijking van de scores van verschillende lectoren mogelijk maken voor de studenten.

De praktische organisatie van de feedbacksessies kan soms beter voor de studenten.

De lectoren moeten soms delibereren op basis van laattijdig beschikbaar gestelde informatie. In enkele opleidingen is de 'deliberatiezone' onvoldoende uitgeklaard.

Enkele opleidingen maken een uitdrukkelijk werkpunt van het terugdringen van de lage slaagcijfers in het eerste jaar.

De commissie vestigt er de aandacht van de opleidingen op dat toetsen en evalueren als ultiem doel hebben het wenselijke studiegedrag te stimuleren.

1.1.11 studie- en studentenbegeleiding

studenteninstroom

Alle opleidingen, behalve één, hebben een goed inzicht in de vooropleiding van de instromers. Eén opleiding verricht diepgaand onderzoek naar de studenteninstroom.

Alle opleidingen leveren zeer intense inspanningen ten aanzien van aspirant-studenten, ook via de SID-in-beurzen.

De meeste opleidingen hebben aandacht voor studenten met bijzondere noden en voor specifieke doelgroepen. De opleidingen zetten specifieke projecten op voor deeltijdse opleiding.

De opleidingen bieden een waaier van instroommogelijkheden aan (van eenjarige opleidingen voor afgestudeerden tot ad-hocoplossingen voor topsporters).

Bepaalde opleidingen nemen zeer bruikbare initiatieven: ze bieden aspirant-studenten, naast opleidingsbrochures, open lessen, instapcursussen en meeloopprogramma's aan of ze leveren bijzondere inspanningen voor studenten uit minder kansrijke milieus.

De commissie stelt vast dat diverse opleidingen bezorgd zijn over hun engagement ten aanzien van studenten van allochtone origine. Dit lijkt een hogeschooloverstijgend probleem. Twee onmiddellijk zichtbare problemen betreffen de beperkte instroom en het taalprobleem. De opleidingen wensen hierbij niet stigmatiserend tewerk te gaan.

Een opleiding kan een beroep doen op een interculturele begeleider. Een andere opleiding hoopt op zij-instromers via het Volwassenenonderwijs. Slechts één opleiding meent voldoende allochtone studenten te bereiken.

Sommige opleidingen koesteren hogere verwachtingen ten aanzien van het secundair onderwijs, bijvoorbeeld op het vlak van het vreemdetalenonderwijs en rapporteringsvaardigheden. Vooral de slaagkansen van studenten met een TSO-vooropleiding blijven beduidend lager dan die bij studenten met een ASO-vooropleiding. Eén opleiding eist uitdrukkelijk dat de lectoren hun onderwijs beter afstemmen op de studentenpopulatie.

Eén opleiding overweegt een meting van de studiecapaciteiten bij de inschrijvers om snel gedifferentieerd te kunnen werken. De commissie waardeert dit initiatief en verwacht navolging in andere opleidingen.

Eén opleiding wil meer aandacht voor 'latere instromers' en 'verkorte leerroutes' in het kader van levenslang leren. Deze aandacht kan best overgenomen worden door de andere opleidingen.

De commissie stelt vast dat één opleiding moet afstappen van een louter 'administratieve afhandeling' van de inschrijving van nieuwe studenten en dat een andere opleiding dringend moet zorgen voor meer instroom. Een verhuis zou hierbij misschien kunnen helpen.

studie- en studentenbegeleiding

Het is opvallend voor deze opleidingen dat de studenten hun lectoren als zeer studentnabij ervaren. De lectoren worden er gezien als de eerstelijnsbegeleiders, wat alle partijen als zeer waardevol ervaren. Op veel plaatsen is er ook gestructureerd studenten-lectorenoverleg. De decretale participatie blijft moeilijk omdat weinig studenten kandidaat zijn om als vertegenwoordiger op te treden.

De meeste opleidingen evalueren regelmatig de werking van de studie- en studentenbegeleiding bij hun studenten. De opleidingen sturen de werking ook bij op basis van deze gegevens.

De decretale ombudsfunctie wordt overal opgenomen.

Proefexamens worden door iedereen gunstig beoordeeld. Hetzelfde geldt voor de feedbacksessies.

De opleidingen zijn bereikbaar voor studenten met problemen of zorgen.

Verschillende opleidingen nemen specifieke initiatieven: ze organiseren bijvoorbeeld een aparte 'bissersklas' of voorzien in beroepsgerichte leergroepen en organiseren voor elke examenperiode een herhalingsweek. Enkele opleidingen leveren bijzondere inspanningen voor allochtone studenten. Dit verdient alle lof.

Er wordt een studentenforum georganiseerd in de schoot van de studentenraad. Hierdoor krijgen de opleidingsspecifieke noden een oplossing. Sommige opleidingen ondersteunen de culturele activiteiten van de studenten, enkele andere opleidingen coachen de studentenvertegenwoordigers.

Enkele opleidingen zorgen ook voor 'doorstroombegeleiding' naar de arbeidsmarkt.

Sommige opleidingen neigen naar een 'bijna-betutteling' door een zeer uitgebreid aanbod aan ondersteuning.

De commissie ziet nog andere verbeterpunten: soms is het begeleidingsaanbod voor de eerstejaars te vrijblijvend om efficiënt te zijn of moeten de problemen minder ad hoc en meer structureel aangepakt worden. Soms moeten screeningsinstrumenten gevonden worden waardoor de begeleiding gericht kan verlopen. De niet-cursusgebonden informatie bereikt de studenten onvoldoende in enkele opleidingen.

In één opleiding zijn de slaagkansen in het tweede jaar opvallend lager dan verwacht.

Het succes van de begeleiding is soms te sterk afhankelijk van de persoon van de begeleiders, en de studentendeelname aan begeleidingsinitiatieven is soms te beperkt.

Eén opleiding wil werk maken van exitgesprekken met afhakers.

1.1.12 studeerbaarheid en studierendement

Over het algemeen beschouwen de studenten de studeerbaarheid van de opleidingsonderdelen als goed. De deskundigheid van de lectoren neemt toe bij betrokkenheid met (internationale) projecten.

Volgende initiatieven worden door de commissie gewaardeerd: opleidingen met een zeer goede studielastspreading doorheen de studiejaren en opleidingen die systematisch de examinatoren helpen bij de reflectie over hun quoteergedrag.

Een opleiding analyseert allerlei studentengegevens (instroom tot deelname aan studentenmobiliteit) in relatie tot het studierendement.

Enkele opleidingen maken een vergelijking van de studietijdmeting van de studenten met de verwachte studielast volgens de lectoren, zoals vastgelegd in de studiegids, of ze maken een vergelijking van de perceptie van de studielast met de feitelijke studietijdmeting.

De commissie apprecieert volgende initiatieven: één opleiding heeft de studietijdmeting aangegrepen voor een belangrijke curriculumaanpassing; een andere legt bij het begin van het studiejaar de studentenopdrachten vast in functie van de studielast en nadien kunnen er geen opdrachten meer bijkomen.

Eén opleiding behaalt een rendementsverhoging van 20% met haar 'bissersklas'.

Het slaagpercentage in het eerste jaar verschilt sterk tussen de opleidingen. Het varieert van 35% naar 67%. Dit lijkt voor de commissie toch een te breed bereik om te mogen spreken over gelijkwaardige slaagkansen op de 13 locaties. De commissie adviseert de opleidingen om (liefst gemeenschappelijk) de factoren die het studierendement bepalen, kritisch te onderzoeken.

Verschillende opleidingen hebben nog geen valide studielastmeting uitgevoerd.

De commissie vraagt aandacht voor de delicate opdracht van studierendement bij allochtonen.

De commissie ziet verbetermogelijkheden in de opleidingen waar nog zeer sterk 'aanbodgericht' gewerkt wordt. Er wordt te veel uitgegaan van de beschikbare competentie van de lectoren in plaats van de leernoden bij de studenten onder de loep te nemen.

Het gebruik van schriftelijk materiaal kan in twee richtingen verbeteren: soms werkt men te weinig met handboeken om de werkdruk bij de lectoren te verminderen, soms maakt men nog te veel gebruik van cursussen die meer lijken op een collage dan op een studieboek. De studeerbaarheid van het schriftelijk studiemateriaal kan hier en daar duidelijk nog verbeteren.

Enkele opleidingen moeten de pieken in de studiebelasting nog wegwerken. Van een andere opleiding wordt verwacht dat zij actie onderneemt bij significante afwijkingen tussen de reële en de begrote studietijd.

In één opleiding staat de verdeling van de studiepunten niet in relatie tot het belang van de verschillende opleidingsonderdelen. Een andere opleiding vertrekt te sterk vanuit de diverse wetenschappelijke disciplines en te weinig vanuit de beoogde competenties.

In één opleiding zijn sommige studenten verwonderd over de relatief grote verschillen in quotering voor eenzelfde werk.

1.1.12 afgestudeerden

De afgestudeerden zijn over het algemeen tevreden over de opleiding. Het profiel beantwoordt grotendeels aan de verwachtingen van het werkveld en de beginnende beroepskracht. Zij appreciëren de praktijkgerichtheid, maar ook het accent op zelfstandig werken en kritische zin. Ook bij latere ontmoetingen voelen de afgestudeerden zich thuis in de opleiding; er blijken goede informele contacten te bestaan tussen oud-studenten onderling en met de verantwoordelijken van de opleiding en het werkveld. Op diverse plaatsen worden oud-studenten actief betrokken bij het beleid van de opleiding.

Er is een grote tewerkstellingsgraad van de afgestudeerden in de sectoren waarvoor ze opgeleid zijn. De meeste opleidingen zijn actief betrokken bij het zoeken naar werk.

Sommige opleidingen nemen interessante initiatieven: ze voorzien in een sollicitatietraining en een afstudeerbeurs of organiseren een uitstroombegeleiding, met aandacht voor de arbeidsmarkt en voor levenslang leren. Andere opleidingen hebben een interessant navormingsaanbod.

Een opleiding heeft een uitgebreid onderzoek gevoerd bij de afgestudeerden in functie van onderwijsvernieuwing.

Alle opleidingen willen werk maken van een posthogeschoolvorming, voor zover financiële middelen en praktische overwegingen dit toelaten.

Enkele opleidingen bereiken met hun initiatieven, bijvoorbeeld de permanente vorming, niet voldoende afgestudeerden.

Sommige opleidingen willen een meer permanent overleg met het werkveld, onder andere via de afgestudeerden. Ze willen ook meer deeltijdse lectoren en gastcolleges inschakelen. Diverse opleidingen ontvangen van hun afgestudeerden signalen om het curriculum bij te sturen of om de faam van de opleiding bredere bekendheid te geven.

Eén opleiding wil de rechten en plichten van de werkzoekende meer aan bod laten komen in de opleiding.

Eén opleiding moet de werking van de jobdienst optimaliseren.

Weinig opleidingen beschikken over een volwaardige alumniwerking. De meeste afgestudeerden willen wel graag uitgenodigd worden voor dergelijke activiteit. Sommige andere opleidingen willen ook meer werk maken van het informeren van de oud-studenten, bijvoorbeeld over het navormingsprogramma of door de website van de opleiding te optimaliseren, ook voor afgestudeerden.

1.1.13 maatschappelijke dienstverlening

De commissie waardeert de individuele inzet van veel lectoren op het vlak van maatschappelijke dienstverlening. Deze inzet wordt stilaan ook volwaardig verrekend in de lectorenopdrachten. De opleidingen wensen hierbij dat de spin-off van de maatschappelijke dienstverlening bijdraagt tot de kwaliteit van de basisopleiding.

Enkele opleidingen hebben een uitgebreide werking en dito beleid op het vlak van maatschappelijke dienstverlening, een ervan zelfs ook in ontwikkelingslanden.

In de meeste opleidingen situeren de initiatieven van maatschappelijke dienstverlening zich op het vlak van posthogeschoolvorming en voortgezette opleidingen of opleiding op vraag van derden.

Een opleiding heeft een samenwerking vanuit het verleden met een Centrum voor Volwassenenonderwijs.

Maatschappelijke dienstverlening, met financiële inbreng door derden zoals in het decreet voorgeschreven, is slechts beperkt aanwezig. Een belangrijke reden hiervoor is de beperkte financiële slagkracht van de meeste organisaties uit het sociale veld. Dit verklaart ook waarom veel opleidingen nog geen uitgeschreven beleid ontwikkeld hebben. Initiatieven via stages en eindwerken kunnen hier wel oplossingen bieden.

De maatschappelijke dienstverlening kan zeker groeien door samenwerking met andere opleidingen van de hogeschool of in associatieverband.

Opleidingen met een werking op het vlak van maatschappelijke dienstverlening worden vaak geconfronteerd met praktische en tijdrovende problemen om deze activiteiten in te passen in het 'gewone' opleidingsleven. Een betere interne en externe communicatie over de werking is zeker aangewezen.

1.1.14 onderzoek

De opleidingen beschikken over voldoende competentie en expertise om wetenschappelijk onderzoek uit te voeren. Toch zijn een aantal opleidingen nog niet volop actief op het vlak van onderzoek. Enkele opleidingen kunnen hierbij als toonaangevend beschouwd worden.

Men streeft bij 'Onderzoek' steeds naar een return naar de onderwijsfunctie van de opleiding. Vooral statistische verwerking lijkt hier een typevoorbeeld. Projectwerk voor de derdejaarsstudenten, op vraag van het werkveld, lijkt een interessante opstap.

In één opleiding neemt het aantal onderzoeksprojecten snel toe. Deze projecten situeren zich op lokaal niveau, maar ook op het niveau van de Vlaamse Gemeenschap of de federale overheid. De commissie kon ook kennismaken met Europese opdrachten.

Bijna alle opleidingen hebben een aanspreekpunt voor onderzoek. In één opleiding ondersteunt de sector onderzoek ook de methodologie van de eindwerken.

Op associatievlak zijn de mogelijkheden zeker nog niet geëxploreerd. Hierbij moeten de financiële bronnen (ook internationaal) meer overkoepelend worden aangeboord en aangewend. Dit gebeurt nu reeds in een paar opleidingen, maar ook binnen de hogeschool kan men via samenwerking tot goede resultaten komen.

De hogescholen zouden doctoraten in de Humane Wetenschappen bij hun personeel moeten stimuleren, voor zover dat niet ten koste gaat van de opleiding zelf.

Stages en eindwerken kunnen meer planmatig ingebouwd worden in grotere onderzoeksprojecten. Men kan (delen van) eindwerken ook laten publiceren.

Er kan ook worden gedacht aan intern wetenschappelijk onderzoek (bijvoorbeeld vertaling of validiteitonderzoek van vragenlijsten en ander testmateriaal).

2.1 Arteveldehogeschool

De visitatiecommissie wenst de hogeschool en de opleiding te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- De faciliteiten ter plekke waren uitstekend;
- De gevraagde bijkomende documenten werden snel en volledig ter beschikking gesteld;
- De openheid van de verschillende deelnemers tijdens de gesprekken was opvallend;
- Het zelfevaluatie-rapport werd zelfkritisch opgesteld en gaf een realistisch beeld van de opleiding.

Aan de opleiding Sociaal Werk van de Arteveldehogeschool waren in 2002-2003 over de drie opleidingsjaren in totaal 1120 studenten ingeschreven. De opleiding richt de opties Maatschappelijke Advisering, Maatschappelijk Werk, Sociaal-Cultureel Werk, Personeelswerk en Syndicaal Werk in.

2.1.1 bespreking van de thema's

2.1.1.1 *beschrijving van het beleid en de kwaliteitszorg in de opleiding*

sterke punten

De opleiding wordt gedragen door een sterke betrokkenheid en een stevig enthousiasme van een groot aantal medewerkers. Ze spreken zelf over een zekere passie voor de taken waarvoor ze verantwoordelijk zijn.

Veel aspecten van de opleiding worden aangestuurd en bijgestuurd door een grote mate van informeel overleg. Hoewel dit het enthousiasme en de betrokkenheid zeker in gunstige zin zal beïnvloeden, komen op een aantal punten de grenzen van dit informele overleg in zicht.

Op het niveau van de hogeschool heeft de Arteveldehogeschool enkele krachtlijnen voor een onderwijsconcept vastgelegd. Dit concept wordt in grote lijnen door de opleiding onderschreven en aan de implementatie ervan wordt gewerkt.

verbeterpunten

De recente fusie, waardoor de opleiding een onderdeel is geworden van een groter geheel in de Arteveldehogeschool, is nog niet in alle opzichten verwerkt. De verhouding tussen centraal en decentraal, de verhouding tussen top en werkvloer kunnen op een aantal punten nog duidelijk worden verbeterd.

De recente geschiedenis van de opleiding Sociaal Werk heeft tot een aantal merkbare spanningen geleid. Wel wordt duidelijk – en gelukkig op een voorzichtige manier – gewerkt aan een nieuwe situatie. Het valt perfect te begrijpen dat er verschillende meningen zijn over het tempo van deze gewenste veranderingen. Blijvende aandacht hiervoor is wenselijk.

Er is een spanning tussen de eigen opleidingscultuur, waarin autonomie en dynamiek centraal staan, en de wenselijkheid om de eigenheid in te passen in het beleid van de Arteveldehogeschool. Ook deze spanning zal in de toekomst nog de nodige aandacht vragen.

2.1.1.2 concretisering van de kwaliteitszorg

sterke punten

Het is duidelijk dat de opleiding sterk bekommerd is over de kwaliteit van de opleiding. Deze bekommernis blijkt uit een veelheid van initiatieven en aandachtspunten. Een systematische aanpak van de kwaliteitszorg is wellicht nog in onvoldoende mate aanwezig. Niet alle initiatieven zijn even goed op elkaar afgestemd.

Zowel op het niveau van de opleiding als op het niveau van de Arteveldehogeschool is er een functionaris die verantwoordelijk is voor de coördinatie van de kwaliteitszorg. Een sluitend systeem voor kwaliteitszorg is volop in ontwikkeling.

In het lectorenkorps zijn er voldoende competenties en expertise inzake kwaliteitszorg. Ook hier is echter verdere onderlinge afstemming gewenst.

In het academiejaar 2002-2003 gebruikte de opleiding voor het eerst het kwaliteitsinstrument PROZA. Rond een aantal aandachtspunten werden twintig consensusvergaderingen georganiseerd, waar alle medewerkers bij werden betrokken.

verbeterpunten

- De commissie heeft steun gevonden voor de uitspraak in het zelfevaluatie-rapport waarin sprake is van een zekere angst om in een centraal aangestuurd kwaliteitszorgsysteem dynamiek en autonomie te verliezen. Daardoor kan een zeker verzet ontstaan tegen een overdreven topdown gestuurd of centralistisch gestuurd systeem inzake kwaliteitszorg.
- Ondanks de vele initiatieven op het vlak van kwaliteitszorg is er eigenlijk geen sprake van een totaaloverzicht ten aanzien van de kwaliteit. De vele individuele inspanningen hebben nog niet geleid tot een goed totaalbeeld en een helder overzicht.
- De interne organisatie heeft ook nog een aantal informele aspecten met als gevolg dat er niet altijd duidelijke kanalen zijn voor de vereiste interne communicatie. Enige verdere structurering zou hier verbetering in kunnen brengen. Misschien is de autonomie een iets te sterke factor geworden voor een gezamenlijke onderneming.

De verbeterdoelen die zijn vastgelegd in de PROZA-consensusvergaderingen werden tot op heden soms volledig, soms partieel en soms niet gerealiseerd. Het systematiseren tot een duidelijk – evenwel niet exclusief centraal gestuurd - kwaliteitszorgsysteem zal in de eerstkomende jaren moeten worden uitgewerkt.

2.1.1.3 personeel

De personeelsbezetting bedroeg in 2002-2003 in VTE's 71,47.

De student-docent-ratio bedroeg in dat jaar 16,63.

sterke punten

Het personeelsbestand, uitgedrukt in voltijdse eenheden (VTE), is relatief evenwichtig qua leeftijdssamenstelling.

De opleiding wil de sterke traditie in basisdemocratisch werken behouden. Door een decentrale besluitvorming wordt de participatie van de lectoren gemaximaliseerd. Het engagement van de lectoren is een sterke kwaliteit van deze opleiding.

Dankzij de grootte van de opleiding kan een sterke specialisatie worden uitgebouwd.

Iedere lector beschikt over een grote mate van autonomie in het uitvoeren van zijn opdracht. De opleiding geeft de lectoren de vrijheid om te 'pionieren' en nieuwe mogelijkheden uit te proberen.

Een systematische nascholingspolitiek gebaseerd op behoeftepeilingen bij het personeel enerzijds en op basis van gewenste specifieke competenties anderzijds wordt degelijk uitgewerkt en gestuurd.

De samenwerking van de drie onderzoeksmethodologen in de opleiding met de andere lectoren (duale teams) verhoogt de kwaliteit van de onderzoeksprojecten.

verbeterpunten

Tegenover de vele nieuwe opdrachten vanwege de overheid en de groei van het aantal studenten in de opleiding Sociaal Werk staat een absoluut ontoereikende toename van de personeelsomkadering. Er is een grens aan de steeds stijgende werkbelasting van het personeel.

De opleiding ervaart het communicatiebeleid als de achillespees in de grote organisatie. Het opmaken van een communicatiebeleidsplan op hogeschool- en opleidingsniveau is noodzakelijk. De lectoren hebben, al dan niet terecht, het gevoel dat de informatie en de communicatie ontoereikend zijn.

Een verdere planmatige uitbouw van functioneringsgesprekken én evaluatiegesprekken is wenselijk. In deze uitbouw moet de finaliteit van functioneringsgesprekken en evaluatiegesprekken scherp worden onderscheiden. De wijze waarop deze gesprekken worden georganiseerd en de vormgeving van deze gesprekken zal, vertrekkend van de goedgekeurde ontwerp tekst, opleidings specifiek worden ingevuld.

De functie en bevoegdheden van opleidingsdirecteur, opleidingscoördinator en andere coördinatoren moeten duidelijk omschreven en neergeschreven worden. De discussienota 'organogram opleiding Sociaal Werk' en de besprekingen daaromtrent zijn een stap in de goede richting.

Er zal in de nabije toekomst een personeelsbeleid voor de oudere lectoren moeten worden ontwikkeld.

Impliciet is er in de loop der jaren een grote expertise opgebouwd, maar zoals een 'ijsberg' blijft 90 procent onzichtbaar. Deze bestaande expertise moet meer worden geëxpliciteerd.

In samenwerking met de andere opleidingen Sociaal Werk in Vlaanderen kan een aantal kengetallen eenduidig en systematisch uitgewerkt worden.

2.1.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

sterke punten

Het hoofdgebouw werd in de loop van de jaren negentig grondig gerenoveerd. De drie herenhuizen met achterbouw werden tot een hogeschool omgebouwd. Het geeft een eigen karakter aan de opleiding. Het tweede campusgebouw is een nieuwbouw die werd gerealiseerd in 1992. De verschillende tuinen en terrassen creëren een aangename en huiselijke sfeer.

In de leslokalen is steeds een bord, projectiescherm en overheadprojector aanwezig. Video- en tv-apparatuur is permanent aanwezig of kan via verplaatsbare sets aangevraagd worden.

Iedere lector beschikt over een (gedeelde) bureelruimte waar telefoon, pc en printmogelijkheid aanwezig zijn.

Het werk van de eigen onderhoudsploeg wordt sterk gewaardeerd en de studenten tonen groot respect voor de 'beschermde' gebouwen.

De toegang voor personen met een handicap wordt zoveel mogelijk gerealiseerd.

De commissie waardeert de aandacht voor het milieu via de gescheiden afvalophaling en de zonnepanelen.

Met materiaal uit de opleiding en in samenwerking met de studenten wordt een aangename aankleding van de gebouwen gerealiseerd.

De mediatheek neemt binnen de gebouwen een centrale plaats in. Er is een uitgebreid aanbod van kranten, algemene en gespecialiseerde tijdschriften en literatuur eigen aan het beroep van maatschappelijk assistent. Daarnaast is er een aanbod van videomateriaal en cd-roms. De studenten kunnen via internet (thuis) alles opzoeken wat in de mediatheek aanwezig is. Via internet is er ter plaatse aansluiting op verschillende elektronische databanken.

De studenten kunnen in de mediatheek en in het oefenlokaal gebruik maken van de informaticavoorzieningen. Het oefenlokaal is 's avonds open tot 22.00 uur. Daarnaast worden laptops ter beschikking gesteld van lesgevers en studenten.

Een aantal fietsen staat ter beschikking voor studenten en lectoren.

De hogeschool biedt haar medewerkers een aantal materiële voordelen aan (kortingen bij aankoop, collectieve verzekeringen, ...).

De eigen kopiedienst verzekert een snelle en degelijke verdeling van het studiemateriaal (cursussen, artikels, getuigenissen, oefeningen, ...) en andere kopieopdrachten.

De aanwezigheid ter plaatse van een eigen mediatheek en kopiedienst vinden de studenten, oudstudenten en lectoren zeer waardevol.

verbeterpunten

De faciliteiten inzake informatie- en communicatietechnologie (ICT) moeten worden uitgebreid en verbeterd. Het blijft een aandachtspunt voor de komende jaren. Het aantal beschikbare pc's en laptops is te beperkt, de printmogelijkheden voor studenten zijn ontoereikend.

De toepassingsmogelijkheden van het digitaal leerplatform Blackboard kunnen in de toekomst verder worden uitgebouwd.

Ruimtegebrek (te weinig kleine gesprekslokalen, geen groot auditorium voor meer dan 150 personen) zal moeten worden opgevangen door het zoeken naar uitbreidingsmogelijkheden in de nabije omgeving. In bepaalde perioden van het academiejaar is er duidelijk een gebrek aan ruimte.

De openingsuren van de mediatheek zijn te veel afgestemd op de lessen. Meer openingsuren buiten de lessen zijn wenselijk. Gezien de structuur van de mediatheek is een extra beveiliging noodzakelijk.

2.1.1.5 onderwijsdoelstellingen

sterke punten

Er is een sterke bekommernis om de beoogde onderwijsdoelstellingen in de opleiding waar te maken en te actualiseren. De gedrevenheid bij de lectoren is hier erg groot en stimuleert hen tot sterke acties.

Het beroepsprofiel en het hierop geënte opleidingsprofiel zijn uitgewerkt in samenwerking met alle andere opleidingen Sociaal Werk.

Er is een sterke band met het werkveld om de onderwijsdoelstellingen permanent te bevragen en bij te sturen. Deze band wordt op verschillende manieren uitgewerkt: het werken met deeltijdse medewerkers (58 van de 114 lectoren), de actieve participatie van het werkveld via stages en stagebezoeken, een erg actieve aanwezigheid in het werkveld via de maatschappelijke dienstverlening, regelmatige stagementorenbijeenkomsten die worden georganiseerd door de opties, en de opleidingsadviesraad met een vergaderritme van minstens twee keer per jaar.

De opleiding werkt actief mee aan de realisatie van een masteropleiding Sociaal Werk. Ze biedt afgestudeerden de mogelijkheid om een specifieke academische opleiding in sociaal werk te volgen.

Er wordt gewerkt aan het herdenken van de onderwijsdoelstelling. In dit proces is er duidelijk aandacht voor het honoreren van de eigen dynamiek. De opleiding vertrekt van de vele sterke punten die aanwezig zijn en die de groep bindt. Het is ook positief dat de opleiding heel wat zorg besteedt aan de interne communicatie over dit thema, zodat het eindproduct maximaal gedragen wordt door de hele groep.

Socia+ is een werkgroep van lectoren die, in dialoog met alle lectoren, een nieuw en geactualiseerd onderwijsconcept ontwikkelt met concretisering naar de inhoud, de didactiek, de opbouw en de organisatie van de opleiding.

verbeterpunten

De concretisering van het socia+ project verdient verdere maximale aandacht van het beleid.

De toetsing met het werkveld kan nog systematischer verlopen.

Ervaringsdeskundigheid vanuit de maatschappelijke dienstverlening kan sterker doorstromen naar de basisopleiding.

2.1.1.6 opleidingsprogramma

sterke punten

Het programma is evenwichtig opgebouwd uit basiswetenschappelijke, methodische en praktijkgerichte componenten.

De opties beschikken over goede en degelijk uitgewerkte praktijkgidsen en stagenota's.

In het derde jaar worden optieoverstijgende opleidingsonderdelen aangeboden.

Het opleidingsprogramma wordt voortdurend geëvalueerd door de studenten en bevestigd bij het werkveld.

De opleiding wordt ook in een vijfjarig deeltijds leertraject (Delta) aangeboden. Delta voorziet één dag per week in onderwijsactiviteiten en verwacht van de student minstens 16 uur voor zelfstudie. Dit programma mikt op volwassenen die de opleiding willen volgen in combinatie met werken, studeren en hun gezin. Hierbij is er extra zorg voor moeilijk te bereiken doelgroepen. Positief is ook dat men een totaal eigen programma heeft opgebouwd met een specifieke didactische aanpak. De zorg die wordt besteed aan de groep op zich en het werken met coaches is erg ondersteunend.

verbeterpunten

De opgedane kennis en ervaringen in de deeltijdse opleiding kunnen nuttig zijn voor het herdenken en hertalen van de voltijdse opleiding. De Delta-opleiding kan nog meer een kweekvijver zijn voor vernieuwing op kleine schaal.

In de Delta-opleiding moet worden nagegaan hoe elders verworven competenties kunnen worden gehonoreerd in vrijstellingen.

Er kan meer coördinatie komen tussen de verschillende opleidingsonderdelen. Zo moet in de voltijdse opleiding worden nagegaan waar overlappings zitten bij bepaalde programmaonderdelen.

Er moet meer overleg zijn over opleidingsonderdelen die onderwezen worden door verschillende lesgevers. Het blijft belangrijk dat iedere lector vanuit zijn eigen dynamiek met passie en gedrevenheid het opleidingsonderdeel kan onderwijzen. Daarnaast is gemeenschappelijkheid in het programma toch belangrijk.

In sommige opleidingsonderdelen zijn er duidelijke vakwerkgroepen. Ook voor de basiswetenschappelijke vakken zou dit nuttig kunnen zijn.

Basiswetenschappelijke opleidingsonderdelen kunnen ook de leerinhouden en het gebruikte studiemateriaal breed laten bevragen. Een beperkte leesgroep met bevoorrechte getuigen uit het werkveld kan hier inspirerend werken.

2.1.1.7 afstudeerwerk en/of werkveldervaring

sterke punten

afstudeerwerk

Er werd een nieuw eindwerkconcept uitgewerkt dat mede onder druk van personeelsbesparingen versneld werd ingevoerd. De eerste evaluatie van dit nieuwe concept was overwegend positief.

Het concept omvat een duidelijke visie op het eindwerk en formuleert concrete doelstellingen en verwachtingen. De groepsmatige aanpak zorgt voor een meer gelijke input van informatie en begeleiding. De studenten worden ook meer geresponsabiliseerd om hun eigen netwerk aan te spreken voor feedback en tekstcorrectie.

De beoordeling gebeurt volgens duidelijke criteria: de brochure voor de jury biedt hiervoor concreet houvast.

stage

Zowel de studenten als het werkveld getuigen van een sterk gewaardeerde stagebegeleiding. De begeleiding is intensief, speelt snel in op vragen en problemen en heeft oog voor een goede communicatie met het werkveld.

De opleiding gaat uit van eenzelfde stageplaats in het tweede en het derde jaar. Ze staat echter open voor gemotiveerde vragen tot afwijking.

Het werkveld vindt dat de studenten goed voorbereid zijn op hun stage en een generalistische en praktijkgerichte basiskennis bezitten.

verbeterpunten

afstudeerwerk

Zoals opgemerkt in het zelfevaluatie-rapport verdient de ontsluiting van de eindwerken meer aandacht. Het voorstel van de werkgroep om enkel de betere eindwerken in de mediatheek aan te bieden en eventueel te publiceren kan zorgen voor deze betere kennisoverdracht.

De mogelijkheid om via eindwerken ook onderzoeksopdrachten uit te werken moet nog worden onderzocht en uitgewerkt. De commissie vraagt meer alertheid om het bestaande onderzoek in de huidige eindwerken te benoemen en te ontsluiten.

stage

De opleiding vermeldt in het zelfevaluatie-rapport enkel het afstudeerwerk als sterk punt en niet de werkveldervaring. Nochtans wordt de werkveldervaring als één van de sterke punten van de opleiding ervaren door studenten en werkveld.

De stageperiodes in het derde jaar lopen niet gelijk voor de verschillende opties, wat zowel voor- als nadelen heeft. Een duidelijke communicatie met de studenten over deze verschillen is belangrijk. Aandacht voor de invloed van de stageperiode op de taakbelasting van de studenten blijft nodig.

2.1.1.8 internationale dimensie

sterke punten

Opmerkelijk en lovenswaardig is het grote enthousiasme waarmee activiteiten in het kader van de interculturele en internationale werking worden aangepakt en uitgevoerd. De opleiding legt duidelijk meer de klemtoon op die argumenten die de mogelijkheden benadrukken dan op degene die de belemmeringen en beperkingen belichten. Dit is zeer stimulerend voor de werking op zich.

Positief is dat er wordt gewerkt met een grote variatie aan initiatieven. Er is geen beperking tot een relatief smal gedefinieerde activiteit, maar de mogelijkheden worden volop in de breedte gezocht en ontplooid.

Het is duidelijk dat de fusie binnen de interculturele en internationale werking als een grote meerwaarde wordt ervaren. Het overleg en de samenwerking met de algemene dienst op hogeschoolniveau is prima, en er zijn goede contacten en eerste initiatieven tot samenwerking met medewerkers uit andere opleidingen.

verbeterpunten

Hoewel een eerste verankering in het reguliere studieprogramma inmiddels werd gerealiseerd, zou een verbreding van de internationale dimensie naar andere lectoren binnen de opleiding nog voor een verdere versterking kunnen zorgen.

Internationale contacten van lectoren en studenten kunnen nog worden versterkt en zouden een plaats kunnen krijgen in het reguliere programma.

Een overweging zou kunnen zijn om binnen het gebied van de internationalisering de eigen visie verder te ontwikkelen. Andere projecten inzake maatschappelijke dienstverlening en projectmatig wetenschappelijke onderzoeksprojecten binnen de opleiding Sociaal Werk kunnen hierbij wellicht nog meer worden betrokken.

2.1.1.9 leersituatie

sterke punten

Er is een grote verscheidenheid aan onderwijsvormen en leermiddelen. Naarmate de opleiding vordert, neemt het aandeel van het groeps- en projectwerk toe.

Heel wat lesgevers introduceren innovatieve werkvormen en leermiddelen voor hun cursus. Blackboard wordt als digitale leeromgeving reeds vaak gebruikt (onder andere in het Delta-project).

verbeterpunten

Er is onvoldoende zicht op de huidige verscheidenheid aan onderwijsvormen en leermiddelen.

Het is voor de commissie niet zo duidelijk welke visie de opleiding heeft op onderwijsvernieuwing en het gebruik van innovatieve onderwijsvormen en leermiddelen. De werkgroep socia+ zal hierover ook best een uitspraak doen.

Het gebruik van Blackboard en intranettoepassingen is niet voor alle studenten evident. De opleiding moet daartoe in voldoende computers op flexibele openingsmomenten te voorzien.

2.1.1.10 toetsing en evaluatie

sterke punten

De studenten, in het bijzonder eerstejaarsstudenten, worden duidelijk geïnformeerd over de verwachtingen van de lesgevers en over de wijze van examineren, zowel mondeling als schriftelijk. Er wordt voor sommige opleidingsonderdelen ook in proefexamens voorzien.

Voor de stage zijn er duidelijke procedures, en die worden vooraf naar de studenten grondig gecommuniceerd.

De studenten kunnen feedback krijgen over hun examenresultaten, en ze maken ook gebruik van deze mogelijkheid.

verbeterpunten

De indruk bestaat dat er in het eerste jaar heel sterk op kennis wordt getoetst, waardoor niet altijd de meest geschikte studenten effectief slagen in het eerste jaar. Het valt aan te bevelen te onderzoeken hoe men naast kennis, ook inzichten en vaardigheden meer kan laten wegen.

De formele mogelijkheid bestaat dat het examenrooster, indien mogelijk, in overleg op vraag van de studenten kan worden gewijzigd. Studenten geven evenwel de indruk sterk te twijfelen aan deze mogelijkheid. Deze onduidelijkheid dient te worden uitgeklaard.

Inzake de wijze van beoordeling door de examencommissie wordt gewerkt met een doordacht deliberatievenster, dat voor het ogenblik niet naar de studenten wordt gecommuniceerd. Het valt aan te bevelen om de bezwaren tegen die bekendmaking op te lossen.

2.1.1.11 studie- en studentenbegeleiding

De studenteninstroom was in 2002-2003 voor 70% uit ASO-studenten en 25% TSO-studenten samengesteld.

sterke punten

Het instroomonderzoek van de Arteveldehogeschool (2002-2003) en een diepgaand onderzoek naar de instroom van studenten in de opleiding Maatschappelijk Assistent (1999-2000) geven een goed zicht op de belangrijkste kenmerken van de eerstejaarsstudenten.

De aspirant-studenten worden zeer actief benaderd door middel van infobrochures, opleidingsbrochures en open lessen op infomomenten. Er is ook in instapcursussen voorzien op het algemeen hogeschoolniveau.

Er is bijzondere aandacht voor de instroom van studenten met een handicap, studenten met bijzondere statuten (67 studenten in 2002-2003) en voor de instroom van allochtone studenten. Ook het opzetten van een specifiek project voor deeltijdse opleiding (Delta-project) verdient in dit kader veel lof (20% van de Delta-studenten zijn allochtoon).

De bijzondere inspanningen voor een zo goed mogelijke begeleiding zijn ook geconcretiseerd door middel van de organisatie van een biddersklas met aangepast programma in het eerste jaar.

De eerstejaarsstudenten worden regelmatig bevraagd over de studiebegeleiding, en de resultaten van deze evaluatie worden effectief verwerkt om de efficiëntie van de begeleiding te versterken.

De afstand tussen studenten en lesgevers wordt bewust zo klein mogelijk gehouden door in ruime mogelijkheden tot informeel overleg te voorzien. Er zijn zeer ruime mogelijkheden voor studentenparticipatie. De studenten zijn ervan overtuigd dat er met hun inbreng in het overleg effectief rekening wordt gehouden.

verbeterpunten

Een kwalitatief zeer sterke begeleiding mag uiteindelijk niet leiden tot een vorm van bijna-betutteling, maar wel tot een zo groot mogelijke zelfstandigheid die ook door het werkveld geëist en geapprecieerd wordt.

2.1.1.12 studeerbaarheid en studierendement

Het slaagpercentage bedroeg in 2002-2003 voor de eerstejaarsstudenten 57,06%, voor de tweedejaarsstudenten 90% en voor de derdejaarsstudenten 94%.

sterke punten

Na een duidelijke selectie in het eerste jaar zijn de rendementen in het tweede en derde jaar zonder meer goed te noemen. De efficiëntie van het biddersklasexperiment in 2002-2003 blijkt uit de slaagcijfers van de bidders van het eerste jaar: 69% tegenover 47% in 2001-2002.

Het zelfevaluatie-rapport vermeldt dat tevredenheidsonderzoek bij de studenten uitwijst dat de studeerbaarheid globaal als goed wordt beleefd. Gesprekken met studenten hebben dit voor de commissie bevestigd.

De deskundigheid van de lectoren in het maken van studiemateriaal wordt bevorderd door betrokkenheid bij het Delta-project en het Tanzania-project. De commissie ziet dit als een positieve ontwikkeling.

verbeterpunten

Over het studierendement zijn vooralsnog alleen globale cijfers bekend. Resultaten van specifieke doelgroepen en vooral de analyse daarvan zullen zeker leiden tot bruikbare informatie.

Er is nauwelijks aandacht voor afgestudeerden met betrekking tot studeerbaarheid en rendement. Ook hier ligt zonder enige twijfel bruikbare informatie.

De momenteel onbestaande studielastmeting wordt binnenkort feitelijk gerealiseerd. De commissie wil dit van harte aanbevelen omdat harde gegevens dienaangaande op dit moment grotendeels ontbreken.

2.1.1.13 afgestudeerden

sterke punten

De afgestudeerden zijn zeer tevreden over de opleiding en ook het werkveld is tevreden over de kwaliteiten van de opleiding.

verbeterpunten

Het valt aan te bevelen de afgestudeerden op een actievere wijze te betrekken om ook hun ervaringen duidelijk en systematisch te valoriseren voor de opleiding. In die zin is het opvolgen van de resultaten van het tevredenheidsonderzoek bij uitstromers van de hogeschool zeker aan te bevelen.

2.1.1.14 maatschappelijke dienstverlening

sterke punten

In het academiejaar 2002-2003 werkten 54 lectoren (totaal aantal VTE: 7,01) mee aan 29 initiatieven. De financiële inbreng door derden bedroeg 325.412 euro. De maatschappelijke dienstverlening is duidelijk een van de sterke punten in de opleiding. Er zijn heel wat initiatieven, veel lectoren zijn erbij betrokken en de organisatie ervan wordt professioneel georganiseerd en geleid.

Enkele voorbeelden van maatschappelijke dienstverlening zijn:

- Het mee organiseren van een 4-jarig modulair opgebouwde opleiding 'social worker' in Tanzania. 44 opleidingsonderdelen werden door de lectoren ontwikkeld: afstandsonderwijs met een Afrikaans accent;
- Gelijke kansen voor allochtonen in het hoger onderwijs;
- Wijkplannen voor het jeugdwerk in de stad Gent (met medewerking van de eerstejaarsstudenten);
- Coördinatie van de opleiding 'Ervaringsdeskundigen in de kansarmoedebestrijding'.

De opleiding weet duidelijk waar ze naartoe wil, legt expliciete prioriteiten naar de terreinen waarin ze actief wil zijn en de inhouden die ze wil opnemen.

Er is een voortdurende zorg voor de band tussen maatschappelijke dienstverlening en de basisopleiding.

Het werkveld is erg positief over de realisatie van de verschillende projecten.

verbeterpunten

Er is al samenwerking met andere opleidingen in de hogeschool. Misschien liggen hier nog meer mogelijkheden.

De organisatie van deze activiteiten binnen de opleiding aan een hogeschool is niet vrij van praktische zorgen. De opleiding moet blijven ijveren om ook hier met de nodige flexibiliteit, onder andere naar het opnemen van activiteiten in de loop van het academiejaar, verder te werken.

De interne communicatie over dit thema verdient blijvende zorg.

De externe communicatie kan worden verbeterd door meer reflectie en neerslag van de verzorgde activiteiten in publicaties.

2.1.1.15 onderzoek

sterke punten

De opleiding realiseerde een groot aantal onderzoeken op jaarbasis met een grote betrokkenheid van het lerarenkorps. In het academiejaar 2002-2003 werden 4 eigen onderzoeksinitiatieven en 11 onderzoeken uitgevoerd in opdracht van externen door 14 lectoren (totaal aantal VTE: 4,14). De financiële inbreng door derden bedroeg 133.617 euro.

Enkele voorbeelden van onderzoeken:

- evaluatie van zelfdodingpreventie via Tele-Onthaal;
- analyseren van overheidsbeleid inzake jeugdculturen;
- indicatoren voor het maatschappelijke draagvlak voor natuurbehoud;
- ondersteuning van vrijwilligerswerk in Vlaanderen.

Het onderzoeksconcept steunt op een duidelijke visie die echter niet geëxpliciteerd is.

De vele onderzoeksopdrachten getuigen van een sterke waardering door het werkveld en de overheid voor de opleiding.

De grote betrokkenheid van de leerkrachten bij de diverse onderzoeken zorgt voor een sterke input voor de opleiding.

verbeterpunten

Het expliciteren van de visie en missie op onderzoek moet de nodige aandacht krijgen.

De link tussen onderzoek en project- en eindwerk van de studenten wordt nog onvoldoende benut en biedt ook nieuwe kansen.

2.2 Erasmushogeschool Brussel

algemene punten vooraf:

De visitatiecommissie wenst vooraf de hogeschool, het departement en de opleiding Sociaal Werk te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- de faciliteiten ter plekke waren uitstekend;
- de gevraagde bijkomende documenten werden snel en volledig ter beschikking gesteld;
- de openheid van de verschillende deelnemers tijdens de gesprekken was opvallend.

Aan de opleiding Sociaal Werk van de Erasmushogeschool Brussel waren in 2002-2003 over de drie opleidingsjaren in totaal 166 studenten ingeschreven. De opleiding richt de opties Maatschappelijke Advisering, Maatschappelijk Werk, Sociaal-Cultureel Werk en Personeelswerk in.

2.2.1 bespreking van de thema's

2.2.1.1 beschrijving van het beleid en de kwaliteitszorg in de opleiding

sterke punten

De hogeschool formuleerde een missie voor onderwijs, internationalisering, projectmatig wetenschappelijk onderzoek en maatschappelijke dienstverlening. Het departement Sociaal-Agogisch Werk vertaalde deze missie in visieteksten.

De centrale dienst kwaliteitszorg koos hogeschoolbreed voor een instrument voor zelfdiagnose. Het departement voerde een zelfanalyse uit tijdens de periode 1998-2000. Het departement bepaalt zelf de verbeterpunten waaraan het wenst te werken.

Het departement ontwikkelde een visietekst voor kwaliteit samen met een structuur van kwaliteitswerkgroepen die elk - op een specifiek terrein - de onderwijs- en onderwijsondersteunende processen voor hun rekening namen (onder meer opleidingscommissie, werkgroep praktijklectoren, werkgroep studiebegeleiding).

In alle departementen van de hogeschool hebben sommige lectoren een assessorenopleiding gevolgd.

verbeterpunten

De opleiding moet het concept van kwaliteitszorg vertalen naar een systematische benadering van kwaliteitszorg met realistische grenzen en concrete en prioritaire verbeterplannen.

Er moeten haalbare prioriteiten worden gelegd in het aantal en in de operationele thema's van de kwaliteitsgroepen.

De opleiding moet acties ondernemen om alle personeelsleden vertrouwd te maken met het concept en de methodiek van kwaliteitszorg, zodat het interne kwaliteitszorgsysteem aanvaard wordt.

De bestaande visie, procedures, instructies en documenten moeten worden gebundeld tot een gebruiksvriendelijk geheel (= kwaliteitshandboek) als procedurehandboek en als instrument voor informatie en communicatie. De centrale kwaliteitsdienst moet sturend, begeleidend en ondersteunend zijn bij het vastleggen van een raamwerk voor en de samenstelling van een kwaliteitshandboek.

Er moet zo snel mogelijk een duidelijke visie ontwikkeld worden over de wijze waarop drie totaal verschillende opleidingen, met behoud van hun eigen cultuur, hun sterktes en hun specifieke finaliteit, in de toekomst zullen moeten samenwerken binnen één locatie.

Het departement moet zoveel mogelijk actief betrokken zijn bij de voorbereiding van de geplande verhuizing, bijvoorbeeld door de aanwezige expertise inzake organisatieontwikkeling positief in te schakelen in een project.

De vraag kan gesteld worden in hoeverre een kleine opleiding geen bijzondere omkadering moet krijgen om een minimum aan kwaliteit te kunnen handhaven en te vermijden dat ze op termijn definitief zou verdwijnen.

2.2.1.2 concretisering van de kwaliteitszorg

sterke punten

Het departement stelde een ontwerp van kwaliteitsplan op, voor één jaar, met aanduiding van sterktes/zwaktes, aandachtspunten en actiepunten.

De opleiding beschikt over meetgegevens uit bevragingen bij eerstejaars, stageleiders en afgestudeerden.

De lectoren ervaren dat er voor kwaliteitszorg geleidelijk aan een dynamiek op gang komt en ze zien al concrete verbeteringen (onder meer inzake studiebegeleiding, vergaderen, handboeken voor systematisering).

verbeterpunten

De zorg voor kwaliteit blijkt vandaag in het departement nog te veel een individueel gegeven.

De opleiding moet als geheel dringend werk maken van de verdere uitwerking van haar kwaliteitsplan door het vastleggen van prioritaire verbeteracties in een haalbaar, concreet en gefaseerd verbeterplan.

Het departement zou moeten kunnen rekenen op concrete en praktische ondersteuning van de centrale dienst kwaliteitszorg bij de verdere concrete uitwerking van zijn zorgsysteem en meetinstrumenten.

De systematiek van de PDCA-cirkel (Plan-Do-Check-Act) moet worden geïmplementeerd op basis van meetgegevens bij onder meer studenten, afgestudeerden, stageplaatsen, het werkveld en personeelsleden. Meten is immers weten.

De interne nota's in het kader van kwaliteitszorg geven instructies en/of intenties weer. De opleiding beschikt (nog) niet over schriftelijke verbeterplannen en in de opleiding aantoonbare verbeterresultaten, verspreid over de opleiding.

Er moet gebruik worden gemaakt van de expertise van andere opleidingen en hogescholen.

2.2.1.3 personeel

De personeelsbezetting bedroeg in 2002-2003 in VTE's 16,29.

De student-docentratio bedroeg in dat jaar 18,08.

sterke punten

De studenten en oud-studenten spreken hun waardering uit voor de openheid en de vlotte contacten tussen lectoren en studenten. De kleinschaligheid bevordert duidelijk de informele contacten en een bijna huiselijke gezelligheid.

Het personeelsbestand is evenwichtig qua leeftijdssamenstelling.

Op 1 oktober 2003 werkten acht lectoren voltijds, zes lectoren tussen de 50 à 100% en drie lectoren minder dan 50%. Er is een gezond evenwicht tussen het aantal voltijds en niet-voltijds werkende personeelsleden.

De functioneringsgesprekken worden positief gewaardeerd door het personeel.

Het departement heeft een grote autonomie binnen de hogeschool. De centrale diensten stellen zich duidelijk in de eerste plaats ondersteunend op.

verbeterpunten

Tegenover de vele nieuwe opdrachten vanwege de overheid staat een ontoereikende toename van de personeelsomkadering. De steeds toenemende werkbelasting van het personeel moet worden bewaakt, in het bijzonder de veelheid aan verschillende taken binnen één opdracht.

Het aantal gastlectoren is door de besparingen drastisch verminderd. Daardoor komt de link met het werkveld in het gedrag en komt de specialistische kennis en vaardigheden vanuit de praktijk onvoldoende aan bod in de opleiding.

Functioneringsgesprekken en evaluatiegesprekken worden regelmatig georganiseerd. Zowel in de omschrijving (die tot op heden ontbreekt) als in de organisatie zal in de toekomst een scherp onderscheid tussen beide moeten worden gemaakt.

In het zelfevaluatie rapport wordt de functiebeschrijving door sommige lectoren als een bedreiging gezien van de academische vrijheid. Deze tegenstelling is achterhaald. Een niet al te rigide functiebeschrijving is noodzakelijk.

De navorming gebeurt ad hoc, in functie van de persoonlijke interesse van de lectoren en té weinig in het kader van een navormingsbeleid. De huidige en toekomstige behoeften aan navorming moeten worden geïnventariseerd en de opleiding zou een professionaliseringsplan moeten opstellen.

2.2.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

sterke punten

De kleinschaligheid van het gebouw en de nabijheid van klaslokalen en burelen bevorderen duidelijk de contacten tussen leiding, lectoren en studenten.

Het departement beschikt over een intern netwerk, verbonden met het globale intranet van de hogeschool en met internet. Elk bureau beschikt over minstens één computer, aangesloten op het intranet en op internet. Alle studenten en lectoren beschikken over een e-mailadres.

De mediatheek beschikt over een bibliotheek met specifieke opleidingsliteratuur, tijdschriften en losbladige banden. Alle kranten en tijdschriften kunnen via internet geraadpleegd worden.

Volgens het masterplan verhuist de opleiding in oktober 2005 naar een nieuw gebouw in het centrum van Brussel. Als deze overstap goed wordt voorbereid, kan dit interessante perspectieven bieden voor de opleiding.

verbeterpunten

Soms is er een gebrek aan ruimte, bijvoorbeeld voor de individuele opvang van studenten en voor de praktijk- of projectbegeleiding. Het huidige gebouw is helemaal niet toegankelijk voor rolwagengebruikers, een anomalie die uiteraard zal moeten worden weggewerkt in de nieuwe locatie. In het masterplan moet erover worden gewaakt dat het personeel over voldoende rustige werkruimtes kan beschikken voor hun lesvoorbereiding en voor de supervisie van studenten. Zowel de lectoren als het administratief personeel wensen meer betrokken te worden bij de voorbereidingen van de verhuis.

Er moet worden onderzocht of de openingsdagen en -uren van het studentensecretariaat en de cursusdienst voldoende ruim zijn voor studenten, ook tijdens de middagpauze.

In het nieuwe gebouw komt er één bibliotheek voor de drie departementen. Op termijn zal die op haar beurt via internet geïntegreerd worden binnen het netwerk van bibliotheken van de Erasmushogeschool Brussel en van de hele associatie. Dit biedt interessante mogelijkheden, maar de commissie adviseert de opleiding ervoor te zorgen dat de specifieke opleidingsliteratuur aanwezig blijft in het gebouw en dat er daarnaast een gebruiksvriendelijke doorverwijzing is naar elders gestockeerde werken.

Het departementshoofd, de lectoren en het administratief-technisch personeel zijn bekommerd en onzeker over de gevolgen van de fusie voor de opleiding en voor hun persoonlijke situatie. Deze nieuwe organisatieontwikkeling zal tijdig en op alle niveaus moeten worden aangepakt, zowel door de hogeschool als door het departement.

2.2.1.5 onderwijsdoelstellingen

sterke punten

Vanuit het basisdocument 'Leren en werken als maatschappelijk assistent' van de Vereniging van Vlaamse Sociale Hogescholen werd in de opleiding een eigen visie ontwikkeld na intense discussie en dialoog met alle personeelsleden van de opleiding.

verbeterpunten

Het departement verhuist in oktober 2005, samen met twee andere departementen, naar een vernieuwd gebouw. Om binnen die nieuwe constellatie zijn eigenheid te kunnen bewaken zal het tijdens de voorbereidende besprekingen de eigen sterke kanten voldoende moeten communiceren naar de andere departementen.

De afstemming van de onderwijsdoelstellingen van de opleiding op het werkveld gebeurt op een impliciete, pragmatische manier. Een meer systematische bevraging van het werkveld over de onderwijsdoelstellingen en eventuele nieuwe inzichten en methodieken is aangewezen.

2.2.1.6 opleidingsprogramma

sterke punten

De opleiding plant in de komende jaren een geleidelijke en systematische omzetting van de nieuwe opleidingsvisie in een vernieuwd opleidingsprogramma. In het academiejaar 2004-2005 wordt hiermee gestart in het eerste jaar. Het vernieuwde opleidingsprogramma wordt opgedeeld in twee semesters. Het vertrekt vanuit de competenties en zal belangrijke inhoudelijke veranderingen met zich meebrengen voor de kijkstage, voor de opleidingsonderdelen die betrekking hebben op beroepsvaardigheden en voor de beroeps- en praktijkgerichtheid van de basiswetenschappen en de terreinvakken.

De opleiding heeft verschillende werkgroepen (competenties, studiebegeleiding, ombudsdienst en kwaliteitszorg) om de vernieuwingen binnen de opleiding te sturen en vorm te geven.

De studenten van het derde jaar worden ingeschakeld om vanuit hun ervaring de opties voor te stellen aan de studenten van het eerste jaar.

In samenwerking met de opleiding Sociaal Werk van de Europese Hogeschool Brussel, EHSAL wordt netoverschrijdend een bijzondere leerroute georganiseerd voor studenten met werkervaring in de sociale sector. Deze opleiding duurt 5 of 6 jaar. Er is één vaste lesdag per week. Daarnaast wordt uitgegaan van twee dagen zelfstudie per week. De commissie waardeert dit initiatief ten zeerste.

verbeterpunten

Zowel in het eerste als in het derde jaar hebben de studenten de neiging de uitvoering van hun opdrachten uit te stellen tot het einde van het academiejaar. Via een aangepaste begeleiding moeten de opdrachten beter worden verdeeld over het jaar.

De studenten moeten ertoe worden gestimuleerd actiever deel te nemen aan de opleidingscommissie.

Aan de integratie van theorie en praktijk moet blijvend worden gewerkt. Er dient voor te worden gezorgd dat de (voltijds werkende) praktijklectoren voldoende voeling houden met het werkveld om de opleidingsonderdelen actueel te houden.

De werking van het overlegplatform voor lectoren moet worden geoptimaliseerd met het oog op het vastleggen en uitwerken van vakinhouden, zoals dat nu al georganiseerd is voor de praktijklectoren.

Er is nood aan ernstig onderzoek over de mogelijkheid om vreemde talen aan het curriculum te 'koppelen', bijvoorbeeld in samenwerking met het departement Toegepaste Taalkunde.

2.2.1.7 werkveldervaring en afstudeerwerk

sterke punten

De kijkstage in het eerste jaar wordt door de studenten als zeer waardevol ervaren.

De oud-studenten en vertegenwoordigers uit het werkveld vinden het behoud van dezelfde stage in het tweede jaar (kennismaking) en het derde jaar (diepgang) positief.

De begeleiding van de stages door de opleiding wordt in alle jaren door de studenten en de stageplaatsbegeleiders als zeer positief ervaren, zowel qua inhoud als qua frequentie. De studenten kunnen zeer zelfstandig werken.

De link tussen theorie en praktijk wordt sterk benadrukt en er is veel aandacht voor het ontwikkelen van competenties bij de studenten.

Het eindwerk wordt voorbereid en begeleid door het maken van drie werkboeken die de basis vormen van het eindwerk.

De opleiding heeft oor voor de suggesties en inbreng van de stageplaatsbegeleiders.

De stageplaatsbegeleiders kunnen daadwerkelijk mee wegen op de evaluatie en de quotering van de stagiairs.

De samenwerking van de opleiding met diensten en instellingen beperkt zich niet tot één bepaald ideologisch net, maar getuigt van een open geest en een volwassen pluralisme.

verbeterpunten

De studenten moeten kennis kunnen maken met toepassingen van specifieke softwareprogramma's die in het werkveld worden gebruikt (bijvoorbeeld registratieprogramma).

Het is aangewezen (meer) feedback te geven aan de mensen uit het werkveld over wat er met hun suggesties gebeurd is.

2.2.1.8 internationalisering

sterke punten

De internationale bezoeken van de derdejaarsstudenten uit de optie Sociaal-cultureel Werk aan een gelijkaardige opleiding in het buitenland bevordert de internationale dimensie in de opleiding.

De integratie van de internationale dimensie in het opleidingsonderdeel 'Bijzondere Problematieken' van de derdejaarsstudenten Sociaal-cultureel Werk en Maatschappelijke Advisering is positief.

verbeterpunten

De twee bovenstaande sterke punten moeten worden uitgebreid naar de andere opties van het derde jaar.

De mogelijkheden inzake internationalisering door de gunstige ligging van de hogeschool in het Brussels Gewest moeten ten volle worden benut.

Het organiseren van buitenlandse stages wordt problematisch. Het blijkt steeds moeilijker om tot correcte afspraken te komen en de stagebegeleiding ter plaatse is soms werkelijk onvoldoende. Meer tijd en aandacht zal nodig zijn om degelijke buitenlandse stages te organiseren.

2.2.1.9 leersituatie

sterke punten

De studiegids geeft een goed beeld van het opleidingsprogramma en bevat relevante en nuttige informatie.

De studenten appreciëren dat er in de lessen ruime kansen zijn tot vraagstelling en discussie.

Het onderwijsprogramma vertoont over het algemeen een didactisch verantwoorde opbouw: meer theoretisch, generalistisch en klassikaal aangebracht in het eerste jaar en geleidelijk overgaand naar meer praktijkgeoriënteerd, specialistisch en zelfsturend in het tweede en het derde jaar.

De concrete uitwerking van het opleidingsonderdeel 'Communicatieve en sociale vaardigheden' biedt interessante mogelijkheden om de sterk theoretisch georiënteerde inhoud van het eerste jaar aan te vullen.

Het opleidingsonderdeel 'Bijzondere problematieken' in het derde jaar, aangepast aan de verschillende afstudeerrichtingen, bevat een goede mix van diverse onderwijsvormen en wordt door de studenten erg op prijs gesteld.

Enkele lectoren hanteren nieuwe leervormen in het kader van het competentiegericht leren (leren leren).

De cursussen worden over het algemeen tijdig ter beschikking gesteld. Indien dit niet mogelijk is, krijgen de studenten een kopie van de in de lessen gebruikte transparanten.

verbeterpunten

Bij het gebruik van handboeken moet er een duidelijk uitgeschreven uitleg zijn over de wijze waarop dat studiemateriaal gebruikt wordt binnen de opleiding, onder meer welke delen op welke manier gekend moeten worden, welke opdrachten erbij horen en hoe dit alles past in de te verwerven competenties.

Theorievakken zouden nog minder moeten vertrekken vanuit de basisdiscipline en nog meer vanuit de vooropgestelde basiscompetenties.

Het gebruik van de elektronische leeromgeving (via Blackboard) bevindt zich in een aanvangsfase. Er wordt nog maar weinig interactief gebruik van gemaakt in het kader van cursussen, en af en toe zijn er technische problemen die de vlotte toegang belemmeren.

Het departement en/of de hogeschool dienen uit te zoeken op welke wijze ervoor kan worden gezorgd dat alle studenten thuis of op kot op een betaalbare wijze toegang krijgen tot het internet.

Er moet werk worden gemaakt van het bundelen van de verschillende onderwijsvernieuingsprojecten binnen een globaal onderwijsconcept.

De lectoren vragen en verwachten van de centrale diensten meer ondersteuning bij de voorbereiding en toepassingen van de informatie en communicatietechnologie in het onderwijs (ICTO).

2.2.1.10 toetsing en evaluatie

sterke punten

De studenten krijgen vooraf over het algemeen een duidelijk beeld van hoe de examens zullen verlopen en over de wijze waarop ze geëvalueerd zullen worden.

De wijze waarop de meeste vakken geëxamineerd worden, is sterk praktijkbetrokken. Zowel de studenten als de afgestudeerden hebben waardering voor deze aanpak. Soms krijgen ze het gevoel dat ze op het examen zelf nog bijgeleerd hebben.

De laagdrempeligheid in de contacten tussen studenten en lectoren zorgt ervoor dat er vlot uitleg kan worden gevraagd bij eventuele problemen, zowel vóór als na het afleggen van de examens.

verbeterpunten

De studenten klagen erover dat ze – in hun perceptie - te weinig bloktijd krijgen voor de examens. Het zal belangrijk zijn om bij de invoering van het semestersysteem voldoende aandacht te besteden aan dit punt.

2.2.1.11 studie- en studentenbegeleiding

De studenteninstroom was in 2002-2003 voor 41% uit ASO-studenten, voor 44,9% uit TSO-studenten en voor 14,10% uit BSO/KSO-studenten samengesteld.

sterke punten

De commissie waardeert het nieuwe aanbod van de dienst voor studie- en studentenbegeleiding om via de driedaagse introductie rond studievaardigheden voor eerstejaarsstudenten iets te doen aan de problematische overgang van secundair naar hoger onderwijs.

De studenten blijken doorgaans goed geïnformeerd over het aanbod en de toegankelijkheid van de sociale voorzieningen (SOVEhB).

Verschillende lectoren vragen de studenten om een tussentijdse evaluatie van hun doceergedrag om nog tijdig te kunnen remediëren vóór het einde van de cursus.

verbeterpunten

Er moet dringend werk worden gemaakt van een systematische registratie van de problemen waarmee zowel de dienst voor studie- en studentenbegeleiding als de ombudsdienst te maken krijgen.

Beide diensten moeten ernaar streven zich niet te beperken tot ad-hocoplossingen, maar te zoeken naar een meer structurele aanpak van de gesignaleerde problemen.

Het opleidingsonderdeel 'communicatieve en sociale vaardigheden' in het eerste jaar moet worden uitgebouwd tot een volwaardige trajectbegeleiding in de richting van meer zelfsturing.

Er dient dringend werk gemaakt te worden van systematisch onderzoek van de studenteninstroom en van het uitwerken van een aangepaste omkadering voor risicogroepen.

Bijzondere inspanningen zullen nodig zijn om de studentenpopulatie te vergroten. De hogeschool verwacht dat de toekomstige verhuis een positief effect zal hebben op het studentenaantal.

2.2.1.12 studeerbaarheid en studierendement

Het slaagpercentage bedroeg in 2002-2003 50,10 % voor de eerstejaarsstudenten.

sterke punten

Met het oog op een evenwichtige spreiding van de studielast inventariseert de opleiding bij de aanvang van het academiejaar de opdrachten die aan studenten zullen worden opgelegd. Nadien kunnen er geen bijkomende opdrachten toegevoegd worden, zodat die inventaris als een studiecontract geldt.

verbeterpunten

De resultaten van studietijdmetingen moeten worden geanalyseerd, en er is nood aan een evaluatie van het instrument dat gebruikt wordt voor het uitvoeren van studietijdmetingen.

Er dient een inventaris te worden opgesteld van studiebelemmerende en studiebevorderende factoren en maatregelen.

2.2.1.13 afgestudeerden

sterke punten

De studenten en afgestudeerden zijn tevreden over de actieve betrokkenheid van de opleiding bij het zoeken naar werk.

Ook bij latere toevallige contacten met de opleiding voelen de afgestudeerden de nauwe betrokkenheid vanwege het personeel en krijgen ze het gevoel terug 'thuis' te komen.

verbeterpunten

Er is niet direct vraag naar de uitbouw van een alumniwerking, maar als er al eens activiteiten worden georganiseerd waarop ook afgestudeerden welkom zijn, dan worden zij graag uitgenodigd.

De website kan verder geoptimaliseerd worden, ook voor afgestudeerden.

2.2.1.14 maatschappelijke dienstverlening

sterke punten

De hogeschool heeft een beleidsvisie ontwikkeld (2001-2002) en een Raad voor Dienstverlening en Onderzoek (RaDO) opgericht.

verbeterpunten

In 2003 werd in de opleiding slechts één project opgenomen: een bijscholing syndicaal werk. Het departement argumenteert dat gezien de zware taakbelasting van de lectoren in een kleine opleiding en het ontbreken van een ondersteunend kader (tijd en geld) er geen ruimte is om maatschappelijke dienstverlening systematisch uit te bouwen.

2.2.1.15 onderzoek

sterke punten

Ondanks de beperkte middelen probeert de kleine opleiding toch nog aandacht te besteden aan onderzoek.

De opleiding heeft de intentie om waardevolle eindwerken via publicatie naar buiten te brengen.

verbeterpunten

De commissie stelt zich ernstige vragen bij de beslissing van het departement om de karig toebedeelde middelen voor onderzoek prioritair te besteden aan het subsidiëren van individuele doctoraten.

Er kan worden overwogen om onderzoeksprojecten op te zetten in samenwerking met andere hogescholen en universiteiten.

2.3 Europese Hogeschool Brussel, EHSAL

algemene punten vooraf:

De visitatiecommissie wenst vooraf de hogeschool en de onderwijsgroep te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- de faciliteiten ter plekke waren uitstekend;
- de gevraagde bijkomende documenten werden snel en volledig ter beschikking gesteld;
- de openheid van de verschillende deelnemers tijdens de gesprekken was opvallend;
- het zelfevaluatierapport werd zelfkritisch opgesteld en gaf een realistisch beeld van de opleiding.

Aan de opleiding Sociaal Werk van de EHSAL waren in 2002-2003 over de drie opleidingsjaren in totaal 187 studenten ingeschreven. De opleiding richt de opties maatschappelijk werk, sociaal-cultureel werk en personeelswerk in.

2.3.1 beschrijving van de thema's

2.3.1.1 beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

sterke punten

Aan de samenstelling van het zelfevaluatierapport is een uitvoerige procedure voorafgegaan, waarbij duidelijk aandacht is gegeven aan een goede inspraak. Voor de hoofdpunten uit het zelfevaluatierapport is er een goed draagvlak binnen de opleiding.

Er wordt zorgvuldig gewerkt aan het uitzetten van beleidslijnen op verschillende gebieden. De opleiding staat achter het beleid. Door de zelfevaluatie zijn verschillende zaken nog eens extra verhelderd.

In algemene zin heeft de kwaliteitszorg een plaats binnen de opleiding. Door de fusie met de EHSAL heeft deze plaats een extra versterking gekregen vanwege een duidelijke kwaliteitszorgtraditie bij EHSAL.

verbeterpunten

De opleiding Sociaal Werk wordt gekenmerkt door kleinschaligheid en een goede informele sfeer tussen lectoren en studenten. Aandachtspunt zal moeten zijn hoe men de voordelen van de kleinschaligheid kan behouden binnen een organisatie die als gevolg van de fusie aanmerkelijk groter is geworden.

Tegelijkertijd zal de opleiding zelf duidelijk moeten maken welke processen en welke procedures gemakkelijker verlopen omdat ze een beroep kan doen op een groter aantal deskundigen binnen de nieuwe organisatie.

Voor- en nadelen van grootschaligheid en kleinschaligheid zullen zo duidelijk mogelijk moeten worden geëxpliciteerd om optimaal van de mogelijkheden binnen de nieuwe fusie te kunnen profiteren en om de belangrijke eigenheden op de opleiding blijvend te kunnen behouden.

2.3.1.2 concretisering kwaliteitszorg

sterke punten

Een sterk punt is dat de opleiding de kwaliteitszorg zeer serieus neemt, wat blijkt uit een groot aantal evaluatiemomenten.

Een sterk punt is ook dat veel procedures op het gebied van de kwaliteitszorg een zekere mate van standaardisering hebben gekregen. De gevraagde gegevens kunnen op een bijzonder snelle manier worden aangereikt.

De opleiding heeft zelf een goed inzicht in haar sterke en minder sterke punten en is daar actief mee bezig. Veel gebeurt daarbij op een informele manier en in goede harmonie.

Reeds in 1998 werd met het onderwijsteam een studiedag georganiseerd over kwaliteitszorg en het werken met het kwaliteitszorginstrument PROZA. Sindsdien werd het kwaliteitsinstrument geleidelijk en systematisch ingevoerd.

verbeterpunten

In de nieuwe grote organisatie wordt de communicatie vanuit de top niet altijd beleefd als iets van de opleiding zelf. De communicatie vanuit de top naar de werkvloer zal enige aandacht behoeven. Ook de doorstroming van informatie van boven naar beneden vraagt extra aandacht.

De sterkere formalisering die binnen een grotere organisatie noodzakelijk is, moet in overeenstemming worden gebracht met de meer informele aanpak die binnen kleine organisaties gebruikelijk is. Het naar elkaar toegroeien van beide culturen verdient de nodige aandacht.

De opleiding maakt nu deel uit van een hogeschool die op veel punten in beweging is. De opleiding lijkt dit goed aan te kunnen. Een zo hectische situatie moet echter niet te lang duren en hier moet op worden gelet.

2.3.1.3 personeel

De personeelsbezetting bedroeg in 2002-2003 in VTE's 17,36.

De student-docentratio bedroeg in dat jaar 18.

sterke punten

Het personeelsbestand is relatief evenwichtig qua leeftijdssamenstelling.

Zowel studenten als oud-studenten waarderen ten eerste de inzet en het enthousiasme van het personeel en de laagdrempelige en vlotte contactmogelijkheden met de lectoren.

Het personeelsevaluatiesysteem met een driejaarlijkse terugkerende cyclus is degelijk en systematisch uitgewerkt. De meta-evaluatie (de evaluatie van de evaluatieprocedures) en de bevraging van het personeel bevestigen de sterke waardering voor de evaluatieprocedure.

Bij een negatieve evaluatie van personeelsleden wordt in de mate van het mogelijke in begeleiding of remediëring voorzien.

De verbondenheid met het werkveld wordt sterk bevorderd door de vele deeltijdse lectoren die ook in het werkveld deeltijds werkzaam zijn.

In de bijzondere leerroute is het opleidingsprogramma verdeeld over zes studiejaar met gereduceerde contacturen (20 percent minder) en eventuele vrijstellingen. Er is één lesdag per week. Via deze weg wil de opleiding de instroom verhogen van allochtone studenten met werkervaring in de Brusselse sociale sector. De commissie vindt de bijzondere leerroute een zeer waardevol initiatief.

De opleiding biedt zowel intern als extern ruime kansen tot navorming.

De lectoren ervaren dat het beleid van de EHSAL een grote openheid en waardering betoont ten aanzien van de opleiding Sociaal Werk. De verschillende opleidingen worden werkelijk als gelijkwaardig beschouwd. De aanvankelijke vrees van de lectoren voor de fusie is omgeslagen in wederzijds vertrouwen.

verbeterpunten

Van de 44 lectoren (waaronder 20 gastdocenten) zijn er slechts 6 voltijds in 2002-2003. Het jaar voordien waren er nog negen. Het vormen van een ploeg met een grotere vaste kern van voltijdse ambten (of minstens 80 percent werkzaam in de opleiding) is wenselijk, ook al bedraagt het aantal VTE 17,36.

De studenten/VTE-ratio (actief docerend personeel) steeg van 11,73 (index 100) in 1999-2000 naar 18 (index 153) in 2002-2003. Tegenover de steeds toenemende opdrachten van de overheid en de toename van studenten staat een absoluut ontoereikende toename van de beschikbare middelen. Er is een grens aan de steeds stijgende werkbelasting van het personeel.

Het onderscheid tussen functioneringsgesprek en evaluatiegesprek is onvoldoende scherp. Zowel in de omschrijving als in de organisatie zal in de toekomst een scherp onderscheid gemaakt moeten worden.

De navorming kan nog meer gesteund en georganiseerd worden op basis van een regelmatige behoeftepeiling.

De lectoren algemene vakken die voor een klein percentage aan de opleiding zijn verbonden, voelen zich nu minder betrokken bij de opleiding. Door de dubbele huisvesting van de opleiding (Prinsenstraat en Stormstraat) zijn de spontane informele contacten verminderd. Deze contacten zullen op een meer formele manier moeten worden georganiseerd.

2.3.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

sterke punten

De centrale ligging van de opleiding in zowel de Prinsenstraat als de Stormstraat in het hart van Brussel is een pluspunt. De autovrije Prinsenstraat wordt zelfs gebruikt voor creatieve onderwijsactiviteiten in de zomermaanden.

De unieke combinatie van kleinschaligheid (Prinsenstraat) en grootschaligheid (Stormstraat) beschouwen zowel de studenten als de lectoren als een meerwaarde.

De opleiding is voor studenten vlot bereikbaar via trein en bus.

De mediatheek is verhuisd en opgenomen in de mediatheek van EHSAL 3. Dit heeft geleid tot langere openingsuren, geïntegreerde werkruimten en betere ICT-faciliteiten.

De studenten en lectoren zijn zeer tevreden over de cafetaria.

verbeterpunten

De ICT-faciliteiten worden verder uitgebreid en verbeterd. Het blijft een aandachtspunt voor de komende jaren.

Het gebruik van het digitaal leerplatform Net@school bevindt zich in een beginfase. De toepassingsmogelijkheden in het onderwijs moeten verder uitgebouwd worden in de komende jaren.

Organisatorisch moet een aantal tekortkomingen in de nieuwe structuur weggewerkt worden (cursusdienst, lessen- en lokalenplanning, mediatheek, enzovoort). Het gaat hier duidelijk om tijdelijke tekortkomingen.

De ruimte-indeling in de Prinsenstraat over vier verdiepingen is weinig overzichtelijk. Het is een blijvend nadeel dat men organisatorisch zo goed mogelijk moet opvangen.

2.3.1.5 onderwijsdoelstellingen

sterke punten

Er is een degelijk beroeps- en opleidingsprofiel dat samen met andere opleidingen is opgesteld en uitgewerkt waarbij duidelijk eigen accenten opgenomen zijn. Dit alles heeft geleid tot een sterk gedragen onderwijsvisie die vertrekt van een doordacht leerlijnenconcept. De onderwijsvisie vormt voortdurend de basis voor de verdere vertaling naar het programma en de didactische aanpak. Het geheel draagt bij tot meer identiteit.

De opleiding legt sterke eigen keuzes waarbij de Brusselse inbedding, aandacht voor diversiteit, voor het multiculturele aspect en het persoonsbetrokken werken centraal staan. Met Brusselse inbedding wordt bedoeld dat de opleiding heel wat zorg en aandacht besteedt aan, en werkt vanuit de context waarin ze gevestigd is. Enkele voorbeelden: verschillende lectoren werken ook deeltijds in het Brusselse sociale

werkveld, projecten van studenten worden dikwijls samen met Brusselse organisatoren opgezet in functie van bepaalde noden, de bijzondere leerroute is sterk verweven met de Brusselse context, ze werft hier haar studenten en wordt extra betoelaagd door de Brusselse overheid.

De bijzondere leerroute voor Maatschappelijk Assistent is, zowel in zijn opbouw, aanpak en uitwerking een mooie illustratie van alle waarden uit de visie van de opleiding. De bijzondere leerroute is een gezamenlijk initiatief van de opleidingen Sociaal Werk van de hogescholen EHSAL en Erasmus. De opleiding vindt plaats in beide hogescholen, met lectoren uit de beide korpsen. De commissie waardeert deze samenwerking. De bijzondere leerroute heeft ook een positieve weerslag op de voltijdse opleiding.

De opleiding stelt zich expliciet open voor geëngageerde projecten waar zij positief aan participeert, zoals de samenwerking met de opleidingscursus tot ervaringsdeskundige in Armoede en Sociale Uitsluiting. Ondanks het beperkt aantal voltijdse lectoren is de opleiding expliciet bezig met een onderwijsvernieuwingproces dat een geplande implementatie krijgt.

Ze concretiseert ook actief de lijst met competenties in een breder netwerk van overleg met andere opleidingen.

Het werkveld wordt actief en systematisch betrokken bij het herdenken en hertalen van de onderwijsvisie.

verbeterpunten

De commissie vraagt zich af of een samenwerking met de opleiding Orthopedagogie niet tot meer synergie kan leiden.

Om de doelstellingen zo goed mogelijk te realiseren lijkt een ruimer aantal voltijdse medewerkers belangrijk.

2.3.1.6 opleidingsprogramma

sterke punten

De programmaopbouw van het eerste naar het tweede en derde jaar kent een toenemend en groeiend belang van methodiek en stages, terwijl het aandeel van de theoretische vakken afneemt. Deze opbouw is erg positief. Er is een evenwichtige aandacht voor basiswetenschappelijke aspecten, voor methodische vorming en voor stages.

Er is een intensieve begeleiding van stages, zowel door regelmatige bezoeken als door het organiseren van vormen van supervisie.

Er is aandacht voor de persoonlijke vorming van de studenten.

Het projectwerk in het derde jaar is een goede vertaling van de onderwijsvisie. De vertaling van de leerlijnen is ook terug te vinden in de meer gerichte aanpak van de kijkstage in het eerste jaar.

Het opstellen van de voorgestructureerde ECTS-fiches (European Credit Transfer System) biedt de mogelijkheid om helder na te denken over de beoogde competenties en kan de programmaherziening verder ondersteunen en verfijnen.

Bij de opbouw en vernieuwing van het opleidingsprogramma wordt systematisch overleg gepleegd met alle betrokkenen bij de opleiding.

Het opleidingsprogramma van de bijzondere leerroute houdt rekening met de specifieke situatie en ervaring van de studenten.

De opleiding werkt binnen de associatie K.U. Leuven mee aan de uitbouw van een masterprogramma.

verbeterpunten

Ook hier rijst de vraag of een samenwerking met de opleiding Orthopedagogie geen ruimte biedt voor een optimalisering van de beperkte middelen.

De studenten moeten beter geïnformeerd over wat er met hun opmerkingen en evaluaties gebeurt.

2.3.1.7 werkveldervaring en afstudeerwerk

sterke punten

afstudeerwerk

Er zijn duidelijke richtlijnen voor het eindwerk. De studenten weten wat van hen verwacht wordt. Er is een duidelijke opvolging vanuit de hogeschool.

Er is een sterke koppeling tussen eindwerk en stageplaats. Hierdoor wordt een onderwerp uitgediept waar ook de stageplaats een meerwaarde uit kan halen.

werkveldervaring

De opleiding is sterk ingebed in het Brusselse, heeft zeer goede contacten met het werkveld en biedt de studenten daardoor de mogelijkheid op (unieke) stages in een multiculturele context.

De studenten krijgen een intensieve en sterk geïndividualiseerde stagebegeleiding. Dit wordt ten zeerste gewaardeerd door studenten en het werkveld.

Het werkveld apprecieert het persoonlijke contact vanuit de opleiding.

De studenten beginnen goed voorbereid aan de stage: zij hebben een goede theoretische kennis en beschikken over voldoende vaardigheden om de nieuwe uitdagingen op de stage aan te gaan.

De kijkstage in het eerste jaar geeft de studenten een eerste blik op het werkveld waardoor het ook motiverend werkt naar de studies toe. Het helpt hen om beter te kiezen voor een optie in het tweede jaar. De projectmatige omkadering de week voor de kijkstage en de week erna versterkt dit positieve effect.

verbeterpunten

afstudeerwerk

De opleiding zou het eindwerk kunnen gebruiken om aan te tonen dat ze aan maatschappelijke dienstverlening en/of onderzoek doet. Door nog duidelijker te kiezen voor een eindwerk vertrekkende vanuit een (onderzoeks)opdracht van de stageplaats, overstijgt het eindwerk het louter individueel nut als beoordeling van de schrijfvaardigheden van de student én wordt een duidelijke meerwaarde voor het werkveld gecreëerd.

werkveldervaring

De verplichte koppeling van stages tussen het tweede en derde jaar zal een punt van overleg moeten zijn. Het grote aantal studenten dat verandert (na gemotiveerde aanvraag) wijst hierop. Ook wordt het principe door een aantal stageleiders in vraag gesteld.

De stage is voor heel wat studenten naast een boeiende leerervaring, vaak erg intensief, confronterend en (emotioneel) belastend. Het werkveld signaleert de nood aan aandacht voor zelfzorg en preventie van 'burn-out'.

Zeker voor een Brusselse stage is de kennis van het Frans onontbeerlijk. Vaak ontbreekt het de studenten aan voldoende kennis van een Franstalig 'welzijnsvocabularium'. De opleiding kan de studenten aanmoedigen tot het volgen van een aangepaste talencursus buiten de lessen.

2.3.1.8 internationalisering

sterke punten

De opleiding heeft duidelijk belangstelling voor de internationale dimensie. Ze probeert hier aandacht aan te besteden binnen de afzonderlijke programmaonderdelen.

Een jaarlijks terugkerende internationale week moet in dit verband als een positief punt worden gezien.

verbeterpunten

De externe omstandigheden maken het werken aan internationalisering niet eenvoudig. Er zijn regelmatig wissels van contactpersonen bij de partnerinstellingen. Er zijn de taalproblemen van de inkomende studenten bij het vinden van een goede stageplaats. Inkomende studenten moeten het Nederlands beheersen om opleidingsonderdelen in het laatste jaar te kunnen volgen. Hierdoor trekt de opleiding Sociaal Werk bijna uitsluitend Nederlandse studenten aan.

Ook de financiering van projecten vanuit de Europese Commissie kende tijdelijk een stagnatie die niet bevorderlijk was.

Het streven naar internationalisering is vaak sterker dan het kunnen bereiken van concrete resultaten.

2.3.1.9 leersituatie

sterke punten

Binnen de opleiding is er steeds veel ruimte geweest voor vernieuwende initiatieven inzake onderwijsvormen en leermiddelen. Veel initiatieven groeien van onderuit.

De uitgetekende onderwijsvisie biedt heel wat mogelijkheden voor bijsturing van het bestaande curriculum.

verbeterpunten

Gezien de bottom-uptraditie vraagt het een hele aanpassing om te leren omgaan met stimulansen vanuit het hogeschoolbeleid. Het is belangrijk de nodige aandacht te geven aan een goede communicatie en ruimte te maken voor feedback.

In het eerste jaar ligt het accent vrij eenzijdig op hoorcolleges. Binnen de beperkte mogelijkheden van de opleiding zou kunnen worden gezocht naar een ruimere mix van onderwijsvormen.

De opleiding moet erover waken dat de interne manier om ambten toe te wijzen (gebaseerd op contacturen) niet remmend werkt op onderwijsvernieuwende initiatieven. Een kritische bevraging lijkt aangewezen.

2.3.1.10 toetsing en evaluatie

sterke punten

Er is een goed uitgebouwd evaluatiesysteem met geëxpliciteerde modaliteiten die goed gecommuniceerd worden naar de studenten.

De studenten zijn in het eerste jaar vrij snel en goed op de hoogte van de verwachtingen die de lectoren aan hen stellen. De proefexamens, met gelegenheid tot nabespreking, stellen de studenten in staat om hun studiemethodiek zo nodig aan te passen.

Doorheen de opleiding is er een evolutie van gelijkvormige evaluatie van de studentengroep naar een evaluatie op maat die meer rekening houdt met het leertraject dat elke student doorloopt. Er wordt ook ruime aandacht besteed aan onderlinge evaluatie door de studenten zelf bij groepswork.

Er is op het niveau van de hogeschool een sterke visie ontwikkeld over competence-assesment-development (CAD) om de competenties van de studenten te meten en te kunnen toetsen aan de tussen- en eindcompetenties van de opleiding. Op die wijze kan men komen tot de ontwikkeling van een persoonlijk ontwikkelingsplan. Hiermee is een bijzonder lovenswaardige ontwikkeling inzake evaluatiemethodiek ingezet.

verbeterpunten

Om het CAD-concept verder te ontwikkelen, lijkt het aangewezen te werken met een stappenplan waarbij in verschillende onderdelen van de opleiding geleidelijk gewerkt wordt aan een persoonlijk ontwikkelingsplan van

de studenten. Daarbij moet er rekening mee worden gehouden dat structuur en sturing voor de studenten noodzakelijk blijven bij dergelijke vernieuwing.

Er is zeer ruime aandacht om vroegtijdige evaluatie van de eerstejaarsstudenten mogelijk te maken. Het werken aan instrumenten die studenten in staat stellen om ook in de algemene vakken zichzelf te evalueren en hun leerproces bij te sturen, kan deze aandacht nog versterken.

2.3.1.11 studie- en studentenbegeleiding

De studentinstroom was in 2002-2003 voor 53% uit ASO-studenten, 41% TSO-studenten en 6% BSO/KSO-studenten samengesteld.

sterke punten

Er worden aanzienlijke inspanningen gedaan inzake promotie van de opleiding en het verstrekken van de nodige informatie aan potentiële en nieuwe studenten. Dit geldt zeker ook voor de bijzondere leerroute die omwille van allerlei kenmerken een buitengewoon lovenswaardig initiatief mag worden genoemd.

De uitbouw van de studentenbegeleiding, vooral inzake studiemethodiek voor de eerstejaarsstudenten, getuigt van een voortdurende aandacht om de slaagkansen van de studenten te maximaliseren.

verbeterpunten

Binnen de fusiehogeschool is het belangrijk om bij de promotie voldoende aandacht te hebben voor de eigenheid van de opleiding Sociaal Werk.

De financiering van de bijzondere leerroute is een aandachtspunt om dit initiatief op termijn te kunnen waarborgen.

2.3.1.12 studeerbaarheid en studierendement

Het slaagpercentage bedroeg in 2002-2003 voor de eerstejaarsstudenten 62%, voor de tweedejaarsstudenten 96% en voor de derdejaarsstudenten 95%.

sterke punten

De studenten maken weinig kritische kanttekeningen bij het programma zoals het door de opleiding wordt gerealiseerd. De voldoende afwisseling, werkvormen en toetsvormen leiden tot weinig kritiek. De studenten zijn over het algemeen zeer positief.

Er worden geen belemmeringen gesignaleerd die een goede doorstroming door de studie zouden hinderen. Ook worden er nauwelijks suggesties voor verbeteringen aangereikt met een meer algemeen karakter.

De slaagpercentages in het tweede en derde jaar zijn bijzonder goed.

verbeterpunten

De afgestudeerden formuleren de wens tot het inrichten van een opleidingsonderdeel vreemde talen.

Het werkveld waardeert de sterke theoretische basis van de opleiding. Er wordt een enkele opmerking gemaakt bij de praktische vaardigheden die sterker zouden kunnen zijn.

2.3.1.13 afgestudeerden

sterke punten

De hoge tewerkstellingsgraad van de afgestudeerden in de sectoren waarvoor ze opgeleid zijn en de tevredenheid van de afgestudeerden zijn een sterke aanwijzing voor de kwaliteit van de opleiding.

verbeterpunten

Het uitbouwen van een posthogeschoolvorming, voor zover financiële middelen en praktische overwegingen dit toelaten, verdient aandacht om de kwaliteit van de opleiding nog meer te valoriseren.

2.3.1.14 maatschappelijke dienstverlening

sterke punten

Er is een ruime inzet en betrokkenheid, die concreet worden vertaald in dienstverlening door projecten ten behoeve van de samenleving. De opleiding biedt bijvoorbeeld ondersteuning voor de realisatie van een opleiding voor ervaringsdeskundigen in de Armoede en Sociale Uitsluiting (OED).

Bij de projecten voor maatschappelijke dienstverlening blijkt duidelijk de bevruchting ervan voor de basisopleiding.

verbeterpunten

De maatschappelijke dienstverlening is te weinig uitgebouwd. De mogelijkheden zijn gekend, maar blijven onderbenut door een gebrek aan middelen en krachten.

Maatschappelijke dienstverlening gebeurt nog te dikwijls vanuit een impliciete opvatting. Het geheel zou meer moeten worden geëxpliciteerd. Verzamelen van wat men reeds allemaal doet, aangeven voor wie, onder welke vorm, ... kan een eerste belangrijke stap zijn.

Maatschappelijke dienstverlening moet meer beleidsmatig in kaart gebracht worden. Aangeven van een missie over dit thema, vertaald in strategische en operationele doelstellingen, is hier noodzakelijk.

De maatschappelijke dienstverlening kan worden gestimuleerd door samenwerking met andere opleidingen uit dezelfde groep en door de rijke EHSAL-traditie.

2.3.1.15 onderzoek

sterke punten

De opleiding heeft een duidelijke beleidskeuze gemaakt om wetenschappelijk onderzoek beter uit te bouwen. In 2001-2002 werd meegewerkt aan een Europees onderzoek om na te gaan hoe professionals uit verschillende Europese landen omgaan met vertrouwelijke informatie inzake seksueel misbruik van kinderen (Pandoraproject).

Er is een sterke traditie binnen de opleiding Sociaal Werk om het eindwerk te koppelen aan een vraag van de stageplaats. Dit resulteert vaak in een toegepast wetenschappelijk onderzoek in de vorm van een eindwerk. De relevantie van deze wetenschappelijke dienstverlening voor het werkveld is erg groot. De opleiding mag dit gerust meer als een sterkte profileren.

Het projectwerk in het derde jaar vertrekt vanuit een vraag van het werkveld, soms is dit een vraag naar onderzoek. Het bewaken van deze relevantie voor het werkveld is een sterke troef van de opleiding, ook in het kader van het thema onderzoek.

verbeterpunten

Door de beperkte mogelijkheden van de opleiding werd de deelname aan grootschalige projecten afgewezen. Samenwerking met de opleiding Orthopedagogie en andere opleidingen is hier aangewezen.

Het lijkt de commissie erg zinvol dat de opleiding een inventaris zou maken en bijhouden van al het onderzoek dat nu gebeurt in het kader van haar normale onderwijsactiviteiten. Dit zou nog een duidelijker signaal zijn aan het werkveld dat onderzoeksvragen (hoe klein ook) kunnen worden gesteld aan de opleiding. De studenten weten dan dat hun werk ook zinvol is voor het werkveld.

2.4 Hogeschool Antwerpen

algemene punten vooraf

De visitatiecommissie wenst vooraf de hogeschool, het departement en de opleiding Sociaal Werk te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- de faciliteiten ter plekke waren uitstekend;
- de gevraagde bijkomende documenten werden snel en volledig ter beschikking gesteld;
- de openheid van de verschillende deelnemers tijdens de gesprekken was opvallend.

Aan de opleiding Sociaal Werk van de Hogeschool Antwerpen waren in 2002-2003 over de drie opleidingsjaren in totaal 391 studenten ingeschreven. De opleiding richt de opties Maatschappelijk Werk, Sociaal-Cultureel werk en Personeelswerk in.

2.4.1 beschrijving van de thema's

2.4.1.1 beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

sterke punten

Het draaiboek Kwaliteitszorg beschrijft de structuur van de kwaliteitszorg in de hogeschool, het departement en de opleiding.

De wijze waarop de doelstellingen uit beleidsdocumenten kunnen worden bereikt, staat omschreven in het Beleidsplan voor Educatieve Uitmuntendheid.

De werkwijze om kwaliteitszorg in de opleiding te implementeren in het onderwijs is omschreven in 'Onderwijskwaliteitszorg in elke opleiding van ons departement'.

De samenwerking over de traditionele scheidslijnen tussen de verschillende onderwijsnetten getuigt van een open geest en een daadwerkelijk pluralisme.

verbeterpunten

Er moet een gedragen visie worden ontwikkeld op personeelsbeleid, middelenbeheer, onderwijs en onderwijsondersteunende processen.

De hogeschool en het departement moeten systematisch aandacht hebben voor de noden, behoeften en integratie van de opleiding Sociaal Werk.

Toekomstige rapporten moeten gespaard blijven van de vele fouten, vage omschrijvingen en innerlijke tegenstrijdigheden die kenmerkend waren voor het afgeleverde zelfevaluatie-rapport.

2.4.1.2 concretisering kwaliteitszorg

sterke punten

Kwaliteitszorgthema's worden op de agenda geplaatst van vakvergaderingen en samenkomsten van de opleidingsraad.

Het proces van infodagen, onthaaldagen, functioneringsgesprekken en onderwijsactiviteiten wordt regelmatig bevroegd.

De opleiding bespreekt jaarlijks het curriculum en de competenties van studenten met stagebegeleiders en betrokkenen bij het eindwerk.

De opleiding voerde een zelfdiagnose uit met behulp van het PROZA-instrument en beschikt over scores voor alle aandachtsgebieden samen met een overzicht van verbeterpunten.

De zelfevaluatieoefening heeft bij personeelsleden een dynamiek aangezwengeld om de zorg voor kwaliteit continu in het brandpunt te plaatsen.

Er is in de opleiding een veranderingscultuur aanwezig als basis voor verdere noodzakelijke formalisering.

verbeterpunten

De opleiding moet de aanvaarding bewaken door personeelsleden van het systeem van interne kwaliteitszorg. Er dient met hen overleg te worden gepleegd over de integratie van kwaliteitszorg in onderwijs en onderwijsondersteunende processen.

De eigen procedures moeten consequent worden opgevolgd zoals ze voorgeschreven zijn, zoals de aanwezigheid van studenten op de opleidingsraad als punten over kwaliteitszorg op de agenda staan.

Grondige analyse is vereist van de criteria van de zelfdiagnose waarvoor de opleiding een score behaalde die lager is dan wat ze wenselijk acht (onder meer personeelsevaluatie, competentie-ontwikkeling, responsabilisering en inspraak, algemeen personeelsbeleid).

Er moet onmiddellijk een gefaseerd verbeterplan worden opgesteld met opgave van onder meer prioritaire verbetertrajecten en -doelen, verantwoordelijken voor de uitvoering van elke verbeteractie, een haalbaar tijdspad met tussentijdse evaluatiemomenten en status binnen de PDCA-cirkel (Plan-Do-Check-Act).

Inzake personeelsbeleid en andere aandachtsgebieden is te weinig cijfermateriaal voorhanden waarop een beleid kan worden gebouwd. De opleiding dient meer te meten en te documenteren om meer te weten, en derhalve moet ze systematisch studenten, personeelsleden, afgestudeerden en het werkveld bij kwaliteitszorg betrekken.

Meer aandacht is vereist voor een snelle doorstroming van informatie aan alle betrokkenen over onder meer de structuur en werking van kwaliteitszorg, initiatieven, meetgegevens, analyses en conclusies.

De softwaremogelijkheden die in de hogeschool aanwezig zijn, moeten ten volle worden benut om verzamelde gegevens te verwerken, analyseren en te visualiseren zodat de opleiding kort op de bal kan spelen.

De bestaande richtlijnen moeten worden gebundeld tot een kwaliteitshandboek als leidraad voor procedures en als instrument voor informatie en communicatie.

2.4.1.3 personeel

De personeelsbezetting bedroeg in 2002-2003 in VTE's 18,40.
De student-docentratio bedroeg in dat jaar 25,43.

sterke punten

Het personeelsbestand is evenwichtig qua leeftijdssamenstelling.

Zowel studenten als oud-studenten waarderen de inzet, de betrokkenheid en het enthousiasme van het personeel en de laagdrempelige vlotte contactmogelijkheden met de lectoren.

Er is een historisch gegroeide informele aanpak en een cultuur van communicatie en overleg waardoor de betrokkenheid van het personeel gestimuleerd wordt.

De opleiding heeft binnen het departement en de hogeschool een voortrekkersrol gespeeld inzake de functioneringsgesprekken. De eerste ronde waarbij alle lectoren een functioneringsgesprek hebben gehad, is bijna rond. Het functioneringsgesprek vertrekt vanuit een zelfevaluatie, een evaluatie door studenten en eventueel een evaluatie door collega's.

Via individueel en collectief overleg wordt ieder academiejaar de taaktoewijzing vastgelegd.

De lectoren en praktijklectoren die betrokken zijn bij de supervisie, volgen de tweejarige opleiding voor supervisors.

De personeelsvertegenwoordigers zijn tevreden over het overleg, de sfeer en verslaggeving van het departementale onderhandelingscomité. Vanuit de opleiding Sociaal Werk is er een expert toegevoegd.

verbeterpunten

Tegenover de vele nieuwe opdrachten vanwege de overheid en de groei van het aantal studenten in de opleiding Sociaal Werk staat een absoluut ontoereikende toename van de personeelsomkadering. Er is een grens aan de steeds stijgende werkbelasting van het personeel.

Er is een leidraad uitgewerkt voor het voeren van functioneringsgesprekken. De individuele evaluatiegesprekken moeten nog starten. Zowel in de omschrijving als in de organisatie moet in de toekomst een scherp onderscheid gemaakt worden tussen functioneringsgesprekken en evaluatiegesprekken.

Een systematische nascholingspolitiek, gebaseerd op behoeftepeilingen bij het personeel enerzijds en op basis van gewenste specifieke competenties anderzijds, moet in de komende jaren door de opleiding uitgewerkt en gestuurd worden.

De begeleiding van beginnende lectoren kan meer structureel opgenomen worden.

Er moet meer gebruik worden gemaakt van de aanwezige interne expertise, bijvoorbeeld om vergadertechnische aspecten te evalueren en te verbeteren.

2.4.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

sterke punten

Twee multimedialokalen, een videoruimte en een computerlokaal verhogen de waarde van de mediatheek.

De voorzieningen op het vlak van informatie- en communicatietechnologie (ICT) zijn de jongste jaren sterk toegenomen. Het gebruik van een educatief netwerk versterkt de departementale communicatie en ondersteunt de onderwijsactiviteiten. Een verdere uitbouw is gepland.

De studenten waarderen de positieve elementen van de karakteristieke oude gebouwen (fietsstallingen, bomen en banken, overdekte en open ruimtes, ...). Bij het opmaken van het masterplan kunnen de voordelen van de 'charmante' oude gebouwen mogelijk doorgetrokken worden naar het geheel van het nieuwe gebouwencomplex (familiale sfeer, communicatiemogelijkheden, de centrale speelplaats, groen, zit-hoekjes ...).

verbeterpunten

De gebouwen zijn 'karaktervol' maar verouderd. De akoestiek en de verwarming van sommige lokalen laten te wensen over. De ruimten worden maximaal benut en plaatsgebrek laat zich meer en meer voelen. Het masterplan (2007) om een nieuwe campus te bouwen mag geen excuus zijn om noodzakelijke renovatieplannen op de lange baan te schuiven.

Er moet een inventaris van de bestaande en gewenste audiovisuele en digitale apparatuur worden opgemaakt.

Het ICT-beleid (bijvoorbeeld inzake uurroosteropmaak, stageverwerking, ...) is te weinig uitgebouwd binnen de hogeschool. In het kader van de krappe personeelsbezetting moet dit zeker worden geïntegreerd.

In de mediatheek moeten er meer pc's komen.

Het zelfevaluatierapport (ZER) vermeldt - en dit werd ook aan de commissie bevestigd - dat er tijdens het vorige academiejaar geen brandoefeningen plaatsvonden. Deze wettelijke verplichting (tweemaal per jaar) moet in de toekomst zonder meer nageleefd worden.

2.4.1.5 onderwijsdoelstellingen

sterke punten

De onderwijsvisie geeft blijk van een open en geëngageerde opstelling ten aanzien van mens en maatschappij.

Het beroepsprofiel, het opleidingsprofiel, de competenties en het opleidingsprogramma werden in de voorbije jaren grondig opnieuw bekeken, uitgewerkt en op elkaar afgestemd. De student kan de uitgewerkte teksten terugvinden in de studiegids.

De opleidingsraad is duidelijk de geschikte plaats om de onderwijsdoelstellingen regelmatig te bevragen en te actualiseren.

verbeterpunten

Een informele en spontane afstemming van de onderwijsdoelstellingen op het werkveld gebeurt door de lectoren en praktijklectoren. De bevraging van het werkveld over de inhoud van de opleiding kan regelmatig en formeler georganiseerd worden.

In het kader van de BA/MA-structuur moeten onderwijsvisie, doelstellingen en strategisch plan verder worden uitgewerkt.

2.4.1.6 opleidingsprogramma

sterke punten

Sinds de invoering van de functie van opleidingscoördinator (OPCO) worden opbouw en inhoud van de opleidingsprogramma's meer systematisch opgevolgd.

Bij de opbouw van het opleidingsprogramma is ernaar gestreefd om over de jaren heen een geleidelijke verschuiving te realiseren van begeleid naar meer zelfstandig werk en van theorie naar praktijk.

Een kernopdracht binnen de opleiding Sociaal Werk is de begeleiding van studenten via supervisie. Zowel de studenten, oud-studenten als beroepskrachten uit het werkveld ervaren dit programmaonderdeel als een sterk onderdeel van de opleiding.

Het examensysteem is sequentieel opgebouwd: schriftelijk in het eerste jaar, schriftelijk en mondeling in het tweede jaar (in een 50/50-verhouding) en uitsluitend mondeling in het derde jaar.

Sinds enkele jaren werd het onderwijsonderdeel 'Werkveldspecialisatie' in het opleidingsprogramma ontwikkeld. De studenten ervaren dit als waardevol.

De optiespecifieke vakken in het tweede jaar worden gegeven na de stage. De studenten vinden dit positief omdat ze op die manier vanuit hun stage-ervaringen veel actiever kunnen participeren bij de uitwerking van de vakinhouden, en ook omdat ze hierdoor na hun tweedejaarsstage alsnog kunnen overstappen naar een andere afstudeerrichting.

Het inschakelen van derdejaarsstudenten Sociaal-cultureel Werk bij de voorbereiding van de studiereis vormt een gelegenheid tot integratie van theorie en praktijk en kan tevens een welgekomen vermindering betekenen van de taakbelasting van het personeel.

verbeterpunten

Op informele wijze worden veel dagdagelijkse problemen opgelost, maar er is soms te weinig aandacht en te weinig tijd voor structurele oplossingen.

Er is nood aan continue en systematische bewaking van de didactische methoden om de kwaliteit van de opleiding te blijven garanderen, ondanks de krappe personeelsomkadering.

De studenten (vooral in het derde jaar) voelen zich regelmatig overvraagd. Het is aangewezen een overzicht en planning van alle taken bij het begin van het academiejaar aan de studenten voor te leggen, te bespreken en stipt op te volgen.

2.4.1.7 werkveldervaring en afstudeerwerk

sterke punten

De studenten waarderen de beroepsgerichte leergroepen.

De bezoeken aan diensten en instellingen, de initiatieven in het eerste jaar en ook nog in het tweede jaar geven een ruim zicht op het werkveld. Volgens de studenten mogen deze initiatieven nog geïntensifieerd worden.

Alle betrokkenen ervaren de verplichte verandering van stageplaats van het tweede naar het derde jaar als positief en verrijkend.

Indien de stage ergens minder goed loopt, is in een snelle terugkoppeling met de opleiding voorzien.

De evaluatie door de stagebegeleiders werd 'geobjectiveerd' door middel van een puntenweegschaal, waarmee een van de verbetertrajecten (het evaluatiesysteem van de stages optimaliseren) gerealiseerd werd.

De stagebegeleiding vanuit de opleiding wordt als intensief, diepgaand en ondersteunend ervaren door de studenten en de stagebegeleiders in de stageplaatsen. De studenten ervaren de supervisie tijdens de stage als een 'verademing'.

De keuze om bij de supervisie van de tweedejaarsstage studenten uit de drie afstudeerrichtingen bij elkaar te zetten, wordt als een duidelijke meerwaarde ervaren.

De opdracht van het eindwerk is duidelijk en de begeleiding wordt als voldoende ervaren.

Er is voldoende persoonlijke ruimte voor de studenten om hun eindwerk te maken. Zij hebben niet het gevoel in een 'keurslijf' te moeten werken.

verbeterpunten

De stagetoewijzing en opvolging kunnen worden geoptimaliseerd via een degelijk en voor alle betrokkenen toegankelijk softwareprogramma. Dat is tijdsbesparend voor het betrokken personeel en communicatiebevorderend ten aanzien van de studenten en supervisors.

De studenten moeten worden doordrongen van het belang van een juiste stagekeuze. Bij het overzicht van de stageplaatsen verwachten de studenten, ter oriëntering, een korte beschrijving van de stageverlenende instelling (sector, doelgroep, opdracht, grootte, ...). Eventueel kan worden overwogen een stagebeurs te organiseren.

Het werkveld en zeker de stageplaatsen waar nogal wat studenten in worden tewerkgesteld, moeten systematisch(er) bevraagd worden over de 'kwaliteit' van de afgestudeerden.

2.4.1.8 internationalisering

sterke punten

De grensoverschrijdende uitwisselingsprojecten zijn 'rendabel'. Er is een goede verhouding tussen de tijdsinvestering en het verkregen resultaat.

De organisatie van studiereizen door de studenten in het kader van de projectwerking is een boeiend leermoment.

Voor de toezegging van een buitenlandse stage aan de studenten worden terecht strenge voorwaarden gesteld (onder andere op het vlak van taalkennis).

verbeterpunten

De tijdsinvestering in buitenlandse stages moet in het oog worden gehouden. Deze laatste mogen niet ten koste gaan van de organisatie en begeleiding van binnenlandse stages.

2.4.1.9 leersituatie

sterke punten

De directe toegankelijkheid van het personeel binnen een kleine schoolgemeenschap zorgt ervoor dat eventuele problemen vlot kunnen worden opgelost.

Zowel studenten, oud-studenten als begeleiders uit het werkveld waarderen de goede theoretische basis en de sterke praktijkgerichtheid van de meeste vakinhouden.

De systematische lectorenevaluatie na het afronden van ieder opleidingsonderdeel ervaren de studenten als positief.

De studenten waarderen het zinvolle gebruik van Blackboard bij sommige opleidingsonderdelen.

Ondanks de (te) grote studentengroepen slagen veel lectoren erin om op een creatieve manier aangepaste leervormen aan te wenden en hiermee toch een behoorlijk resultaat te bereiken.

Het gebruik van videofeedback over de wijze van optreden van iedere individuele student in het kader van de methodiekvakken is een creatief en confronterend leermoment.

verbeterpunten

De studiegids met uitleg bij de verschillende opleidingsonderdelen beantwoordt duidelijk niet aan de verwachtingen en wordt nauwelijks gebruikt door de studenten.

Het niet tijdig ter beschikking stellen van een aantal cursussen blijft een zwak punt. Er moet zorg voor worden gedragen dat studenten over vervangend studiemateriaal beschikken als ondersteuning bij lessen waarvan de fysieke cursus – door omstandigheden – niet tijdig beschikbaar is.

De studenten uit de afstudeerrichtingen Personeelswerk en Sociaal-cultureel Werk vinden dat ze te weinig optiespecifieke opleidingsonderdelen krijgen in het tweede jaar.

De toepassingsmogelijkheden van Blackboard in het onderwijs moeten in de toekomst verder uitgebouwd worden.

Het vele uren na elkaar les volgen (soms tot 8 uur per dag) in een krap bemeten en te warme aula vergt heel veel van de studenten.

De communicatie tussen opleiding en studenten kan nog verbeterd worden. De afwezigheid van lectoren wordt niet systematisch meegedeeld via internet. De e-mails van studenten komen niet altijd terecht op het e-mailadres van de lector in de hogeschool.

2.4.1.10 toetsing en evaluatie

sterke punten

De studenten voelen zich voldoende betrokken bij het programmeren van de examens.

De evaluaties van de stages gebeuren in onderling overleg tussen de betrokken begeleiders vanuit het werkveld en de opleiding, met een correctiemogelijkheid vanwege de opleiding bij onverantwoord hoge of lage quoteringen.

Binnen het korps zijn afspraken gemaakt over de wijze van quoteren bij de examens.

verbeterpunten

De bestaande afspraken over het transparant maken van de examencriteria blijken nog niet helemaal in praktijk te worden gebracht door alle betrokkenen.

Voor sommige opleidingsonderdelen beschikken de studenten vooraf over te weinig informatie over de wijze waarop hun kennis geëxamineerd zal worden.

2.4.1.11 studie- en studentenbegeleiding

sterke punten

De individuele benadering van iedere student in het kader van de Beroepsgerichte Leergroepen en de volledige beschikbaarheid van de vaklectoren tijdens een herhalingsweek vóór iedere examenperiode zijn duidelijke pluspunten in het kader van de studiebegeleiding.

De commissie waardeert de inspanning van een aantal lectoren voor het inrichten van een proefexamen in het eerste jaar.

De eerstejaarsstudenten zijn tevreden over de aansluiting van de opleiding bij het secundair onderwijs.

De inspanningen die gedaan worden om allochtone studenten extra te begeleiden en te stimuleren (in samenwerking met de VZW Schoolbrug) verdienen alle lof.

Er bestaat een ruime mogelijkheid tot feedback en individuele remediëring na het afleggen van de examens. De commissie waardeert, in het kader van informatie en bijsturing, het gesprek dat studenten moeten hebben na de semesterexamens.

Naast de departementale studentenraad werd binnen de opleiding een studentenforum opgericht. De studentenvertegenwoordigers zijn tevreden over de werking van het studentenforum, want hierdoor komen opleidingsspecifieke vragen en oplossingen beter aan de orde.

De studenten waarderen de ondersteuning die zij krijgen bij onder meer het organiseren van culturele activiteiten.

verbeterpunten

Er dringt zich een interne explicitering op over de inschrijvingscriteria die gehanteerd zullen worden indien het aantal kandidaat-studenten nog verder toeneemt.

Het begeleidingsaanbod in verband met studiemethode en –planning ten behoeve van de studenten in het eerste jaar lijkt te vrijblijvend om echt efficiënt te zijn.

Er moet verder worden gezocht naar werkzame instrumenten om de instroom van nieuwe studenten kwantitatief en kwalitatief te screenen en hier een aangepaste begeleiding op te enten.

De studenten hebben het moeilijk om de niet-cursusgebonden informatie die op hen afkomt op te nemen en te onthouden. De opleiding moet blijven zoeken naar creatieve methoden tot de belangrijke informatie reëel blijkt over te komen.

2.4.1.12 studeerbaarheid en studierendement

Het slaagpercentage bedroeg in 2002-2003 voor de eerstejaarsstudenten 52,80%, voor de tweedejaarsstudenten 93,68% en voor de derdejaarsstudenten 98,63%.

sterke punten

Er werd een begin gemaakt van het inschatten van de studiebelasting: de studenten van het derde jaar Sociaal-cultureel Werk noteren in een logboek het aantal uren dat zij aan studietaken besteden, en de studiegids geeft een inschatting van de studieomvang vanwege de lectoren. De hogeschool nam het uitvoeren van een studietijdmeting gedurende het academiejaar 2003-2004 in haar planning op.

verbeterpunten

Er is nood aan een inventaris en kritische analyse van de factoren die bevorderend en belemmerd zijn voor het behalen van behoorlijke studieresultaten.

Het proces van de geplande studietijdmeting moet worden gecommuniceerd aan de personeelsleden met specificatie van het gebruik dat de opleiding van de uiteindelijke resultaten zal maken.

Er moet worden nagegaan hoe er een exitgesprek kan worden gevoerd met (vroegtijdige) afhakers.

2.4.1.13 afgestudeerden

sterke punten

De afgestudeerden zijn vol lof over de opleiding inzake kennis, vaardigheden en vooral over de positieve attitudes en de open ingesteldheid die in de opleiding meegegeven worden.

verbeterpunten

Zowel de afgestudeerden als de vertegenwoordigers van het werkveld zouden het op prijs stellen om systematisch en met een bepaalde regelmaat bevraagd te worden over de gekregen opleiding en verbetervoorstellen te kunnen doen. De contacten mogen gerust wat 'steviger' zijn.

De jobbeurzen moeten voldoende aantrekkelijk zijn voor alle opties binnen de opleiding Sociaal Werk (nu ligt het accent te veel op het personeelswerk).

Niettemin er niet direct vraag is naar een oud-studentenwerking, zou het toch interessant zijn om regelmatige communicatie te onderhouden met de afgestudeerden.

Om met alumni te communiceren, is het noodzakelijk de adressen van afgestudeerden systematisch(er) bij te houden en te actualiseren.

2.4.1.14 maatschappelijke dienstverlening

sterke punten

De commissie waardeert en moedigt de individuele inbreng en inzet van een aantal lectoren op het vlak van maatschappelijke dienstverlening aan.

verbeterpunten

Maatschappelijke dienstverlening met financiële inbreng door derden, zoals door het decreet omschreven, is in de opleiding slechts in beperkte mate aanwezig. Een concept, beleidsdoelstellingen, verwevenheid met onderwijs en organisatorische uitbouw moeten nog ontwikkeld worden.

2.4.1.15 onderzoek

sterke punten

Het inschakelen van studenten bij diverse eenvoudige onderzoeksopdrachten (enquêtes afnemen) en het leren verwerken van de gegevens, dit laatste in het kader van de cursus statistiek, is een good practice die mogelijk nog kan worden veralgemeend.

verbeterpunten

De studenten kunnen nauwer betrokken worden bij het verzamelen van gegevens in het kader van het systeem van integrale kwaliteitszorg van de hogeschool. Het leert de studenten omgaan met de technieken en het bespaart tegelijk ook werk voor de lectoren en de kwaliteitscoördinator.

Er moet worden nagegaan wat de mogelijkheden zijn om onderzoeksprojecten uit te werken in samenwerking met andere hogescholen en universiteiten.

2.5 Hogeschool Gent

vooraf

Aan de opleiding Sociaal Werk van de Hogeschool Gent waren in 2002-2003 over de drie opleidingsjaren in totaal 672 studenten ingeschreven. De opleiding richt de opties Maatschappelijke Advisering, Maatschappelijk Werk, Sociaal-Cultureel Werk en Personeelswerk in.

2.5.1 beschrijving van de thema's

2.5.1.1 beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

sterke punten

De samenwerking met de associatie biedt mogelijkheden onder meer voor studentenvoorzieningen, internationalisering, het systematiseren van de studentenadministratie en bibliotheeknetwerk.

De departementale coördinator is over het algemeen tevreden over de ondersteuning vanuit de centrale adviesgroep kwaliteitszorg. In een strategisch beleidsplan expliciteerde het departement acties voor personeelsbeleid en processen die het onderwijs ondersteunen.

De betekenis van kwaliteit en karakteristieken van het intern zorgsysteem zijn geëxpliciteerd in een kwaliteitsverklaring en duiding op hogeschoolniveau.

verbeterpunten

De commissie adviseert de departementale leiding om haar medewerkers duidelijk te maken wat de meerwaarde (rol, werking, ondersteuning, realisaties) is van het centrale bestuur op het vlak van de kwaliteitscoördinatie.

Ze stelt voor om de acties, planning en opvolging van kwaliteitszorg in de centrale administratie beter te communiceren naar de leden van het departement.

De rol van de centrale kwaliteitscoördinator mag intensiever en pro-actiever ingevuld worden naar dit departement.

De commissie adviseert om de bestaande departementale procedures en richtlijnen te bundelen tot een kwaliteitshandboek als instrument voor informatie en communicatie.

Ze suggereert om op hogeschoolniveau departementale leidinggevenden in te schakelen bij het beleidsvoorbereidend werk met oog voor en bewaking van de reële afstemming ervan op maat van het departement en/of opleiding.

De commissie adviseert om het aantal bevragingen en het tempo van enquêtes te bewaken om bevragingssmoetheid te voorkomen bij studenten en lectoren.

2.5.1.2 concretisering kwaliteitszorg

sterke punten

Het departement en de opleiding investeren in de personeelsomkadering voor kwaliteitsbeleid en –zorg.

Kwaliteitsbeleid en -zorg zijn structureel ingebouwd in de werking via het strategische beleidsplan en een jaaractieplan.

De leidinggevenden van het departement en de opleiding stimuleren het werken aan kwaliteit en nemen actief deel aan verbeterplannen.

De opleiding bevraagt systematisch studenten, personeelsleden, afgestudeerden en werkveld. Na analyse van de gegevens worden verbeterplannen opgesteld en uitgetekend volgens de PDCA-cirkel (Plan-Do-Check-Act).

Het werkveld heeft via de werkveldcommissie een inbreng bij curriculumherzieningen.

verbeterpunten

De commissie stelt voor om verder werk te maken van het vastleggen van valide ijkpunten voor de beoordeling van onderwijs- en onderwijsondersteunende processen.

De commissie suggereert om de ondersteunende departementale diensten te integreren in het bestaande systeem van kwaliteitszorg.

Ze adviseert de opleiding om het aantal opgezette/geplande verbeteracties te filteren, prioritaire verbeterplannen in de tijd te spreiden en af te werken.

De opleiding moet de resultaten van verbeterplannen systematisch(er) borgen.

De commissie vraagt de opleiding te onderzoeken hoe de resultaten en conclusies van enquêtes beter kunnen worden doorgegeven aan de personeelsleden.

Ze vraagt tevens dringend een oplossing te zoeken voor de uitvoerbaarheid van de enquêtes bij studenten van het derde jaar.

2.5.1.3 personeel

De personeelsbezetting bedroeg in 2002-2003 in VTE's docerend 26,28.

sterke punten

Het departement en de opleiding kunnen rekenen op een enthousiast en deskundig team van medewerkers.

De hogeschool hanteert een puntensysteem voor bepaling van de personeelsmiddelen per departement. Dit systeem houdt rekening met de evolutie van het studentenaantal gedurende de voorbije drie jaar, met mogelijkheden tot verwerving van een aantal extra punten op basis van bepaalde criteria en extra prestaties.

Het departement en de opleiding beschikken over een grote autonomie inzake personeelswerving en personeelsbeleid. Het departement benut ten volle deze autonomie om een eigen personeelsbeleid te voeren, in functie van de specifieke noden en behoeften van de opleiding. Hierbij gaat veel aandacht naar de werving van nieuwe lectoren met relevante werkervaring.

Het departement werkt aan een systeem van loopbaanplanning en geeft de medewerkers ruime inspraak voor de invulling van hun opdracht. De medewerkers krijgen de gelegenheid tot het volgen van bijscholing, zowel intern als extern. In het vormingsbeleid van het departement wordt aandacht besteed aan didactische scholing en ondersteuning, individuele coaching is mogelijk.

De medewerkers worden ertoe aangezet elkaars competenties te benutten, via diverse vormen van werkoverleg of specifieke projecten zoals bijvoorbeeld de ondersteuning van de eindwerkbegeleiding op het vlak van onderzoeksmethodiek of het inzetten van collega's in de interne bijscholingen.

Het intranet wordt benut als een nuttig instrument voor onderlinge communicatie.

Er is een goed onthaal en een onthaalprocedure voor nieuwe collega's.

verbeterpunten

Omwille van de sterke stijging van het studentenaantal in de opleiding Sociaal Werk volstaat het verdelingssysteem niet. Hierdoor ligt de studenten/personeelratio hoog. De hogeschool moet zoeken naar oplossingen om deze ratio te verbeteren, onder meer door de mogelijkheden voor het inzetten van personeel uit andere departementen te onderzoeken en te benutten.

De toekenning van extra punten moet voldoende rekening houden met de specifieke situatie van de opleiding Sociaal Werk, die weinig mogelijkheden heeft om via werkveld- en posthogeschoolactiviteiten extra financiering te verwerven.

Het is wenselijk na te gaan in hoeverre de centrale personeelsadministratie kan worden uitgebreid tot een personeelsdienst met HRM-beleid op hogeschoolniveau.

De commissie moedigt de hogeschool aan om de installatie van een interne sociale dienst en ombudsdienst voor het personeel in de hogeschool te overwegen.

2.5.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

sterke punten

onderwijsruimten

De opleiding beschikt over een uitstekend auditorium op de campus BME-CTL.

De studenten en lectoren voelen zich thuis op hun campus Textielinstituut, waar innovatiewerken werden en worden uitgevoerd (onder andere docentenruimten, kleine lokalen voor supervisie, akoestiek in de leslokalen, ...).

mediatheek en bibliotheek

De opleiding beschikt over een uitgebreide collectie met een uitstekende dienstverlening.

computerfaciliteiten

Voor de lessen beschikt de opleiding over een goed uitgerust lokaal, met professionele ondersteuning.

De studenten kunnen voor vrij computergebruik terecht in de onmiddellijke omgeving op de campus CTL-BME.

De website van de hogeschool en het departement, intranet en Blackboard zijn groeiende tools in de informatisering van de opleiding.

beschikbare werkingsmiddelen

De hogeschool hanteert transparante criteria voor de verdeling van de middelen, met inbegrip van de principes van solidariteit. Voor een snelgroeiend departement is dit een tijdelijk nadeel.

studentenfaciliteiten

Via Sovoreg en ook via eigen inspanningen van het departement beschikken de studenten over de nodige faciliteiten (cursusdienst, jobdienst, dienstverlening bij het zoeken naar studentenkamers, psychosociale en financiële hulp, ...)

verbeterpunten

De commissie meent dat het aangewezen is dat departementen deel uitmaken van de bouwcommissie met het oog op een direct overleg van onderwijskundige én technische prioriteiten inzake infrastructuur.

onderwijsruimten

De opleiding beschikt over te weinig ruimten met ICT-toepassingen voor vrij gebruik door studenten.

mediatheek en bibliotheek

De bibliotheek beschikt over te weinig werk- en consultatieruimtes. Er is evenwel een verhuis gepland naar een groot zelfstudiecentrum op de campus CTL-BME op wandelafstand van de opleiding.

De commissie begrijpt dat een centralisatie voordelen heeft voor de samenstelling van de collectie en de inzet van personeel, maar wil toch aangeven dat een collectie in hetzelfde gebouw een kwalitatief voordeel inhoudt inzake toegankelijkheid en geïntegreerd gebruik.

lectorenfaciliteiten

Op het moment van de visitatie werden de ruimtelijke en ICT-faciliteiten voor lectoren afgewerkt.

2.5.1.5 onderwijsdoelstellingen

sterke punten

Door de sterke en verdiepende praktijkgerichtheid slaagt de opleiding erin de algemene en specifieke beroepscompetenties adequaat te realiseren.

De brede leercompetenties, de sociale en communicatieve vaardigheden en de zelfreflectie worden op een zeer concrete manier benaderd. De studenten zijn zich bewust van het belang ervan.

De opleidingsprofielen getuigen van een dynamische en doordachte visie op het werkveld en het beroep van social worker.

Er zijn betekenisvolle aanzetten om de studenten te stimuleren tot levenslang leren en bijscholing.

De supervisie en de onderwijsvernieuwing in de didactiek bieden zeer rijke kansen voor de begeleiding van het persoonlijk leerproces en de ontwikkeling van de persoonlijke leercompetenties van studenten.

De afstemming op het werkveld gebeurt door regelmatige, vooral informele contacten ermee. De werkveldcommissie is een belangrijke formele aanvulling hiervan.

verbeterpunten

De verbreding naar nieuwe groepen van studenten krijgt aandacht, maar vergt nog een meer doorgedreven aanpak op het vlak van studiebegeleiding, instroombegeleiding (screening) en curriculum (omgaan met verschillen, interculturaliteit).

Schriftelijke vaardigheden (rapportage, formele briefwisseling, cliëntendossiers, ...) krijgen best een grotere plek in het curriculum en in de supervisie.

De vraag naar betere talenkennis van studenten en afgestudeerden en de suggesties inzake introductie in vakjargon, buitenlandse vakliteratuur en talen als keuzevakken moeten worden onderzocht.

In de cursussen moet de link worden verduidelijkt tussen het vak en de vereiste beroepscompetenties of het beroepsprofiel.

2.5.1.6 opleidingsprogramma

sterke punten

Recent werd een curriculumhervorming doorgevoerd. De opleiding beschikt over diverse overlegstructuren (opleidingscommissie; integratieve vakgroepen) en instrumenten (bevragingen) waardoor gewerkt wordt aan permanente bijsturing van het opleidingsprogramma.

Er is veel aandacht voor de integratie tussen theorie en praktijk.

Er is een basismodule waarbij alle studenten kennismaken met het terrein en de methodiek van de diverse opties, alvorens zij een optiekeuze moeten maken.

verbeterpunten

Er moet nog verder worden gezocht naar een sluitend systeem waarbij de actualiteit en het niveau van alle opleidingsonderdelen gewaarborgd wordt.

Schriftelijke vaardigheden van studenten moeten doorheen de opleiding meer aandacht krijgen, en taalontwikkeling moet worden gestimuleerd onder andere door studie- en documentatiemateriaal in verschillende talen te hanteren.

De aandacht voor interculturaliteit en diversiteit moet verder worden versterkt.

2.5.1.7 werkveldervaring en afstudeerwerk

de stage

sterke punten

Er zijn goede en duidelijke documenten als leidraad voor studenten, stagebegeleiders en supervisors.

Per jaar en per optie zijn duidelijke criteria uitgewerkt voor evaluatie van de stage.

verbeterpunten

Ter ondersteuning van de schriftelijke vaardigheden kan worden onderzocht of de evaluatiecriteria voor stage meer expliciet kunnen worden opgenomen.

De commissie vraagt de verschillen in beoordeling van de stage weg te werken.

het eindwerk

sterke punten

De tweedejaarsstudenten zijn tevreden over de informatie die zij over het eindwerk ontvangen op het einde van het academiejaar.

De bundel 'supervisie' voor de stage en 'afstudeerproject' voor het eindwerk bieden een goede houvast.

De criteria voor de beoordeling van het eindwerk zijn geëxpliciteerd.

De relatie die gelegd wordt tussen de stage en het afstudeerwerk werkt verdiepend voor de student.

verbeterpunten

De commissie verwacht dat de opleiding het belang van het taalgebruik (stijl en spelling) in het eindwerk bij de studenten beklemtoont.

De commissie onderschrijft het belang van begeleiding van stage en eindwerk, maar vraagt bewaking van de dosering van deze begeleiding.

De supervisor uit de opleiding heeft bij de presentatie en beoordeling van het eindwerk de pet op van begeleider en beoordelaar, wat kan leiden tot rolverwarring.

2.5.1.8 internationalisering

sterke punten

De opleiding ontwikkelt een visie op de functie van internationalisering in het curriculum van studenten en in de professionalisering van het personeel.

Deze visie houdt in dat het opzetten van modules met een internationale dimensie (onder andere via het ontwikkelen en presenteren van een Engelstalige module rond interculturele vaardigheden in samenwerking met Europa) ook aan thuisblijvers de mogelijkheden biedt tot internationale ervaringen.

De opleiding beschikt over voldoende professionele ondersteuning om studenten/lectoren te coachen bij een mogelijke internationale uitwisseling.

Dit jaar is voor het eerst een Internationale Week met succes georganiseerd.

verbeterpunten

Niettegenstaande het aanbod en de ondersteuning vanuit het departement bevindt de internationale component in de opleiding zich nog niet op het verwachte niveau. De commissie pleit voor een internationale (ook anderstalige) component in de meeste cursusteksten. Ze verwacht ook dat in diverse opdrachten de internationale dimensie als vanzelfsprekend aan bod komt.

De commissie vraagt er in de opleiding voor te zorgen dat alle studenten inzicht krijgen in de internationale sociale rechten van burgers zoals die door de Verenigde Naties, de Raad van Europa en de Europese Unie aanvaard werden en gepromoot worden. Sociale bescherming en menselijk welzijn kunnen als professionele werkinstrumenten door maatschappelijk assistenten ingezet worden omdat ze in de internationale akkoorden bepaald worden als universele menselijke grondrechten.

De commissie vraagt de opleiding om de studenten inzicht bij te brengen in de relatie tussen internationale conventies en aanbevelingen van de Verenigde Naties, de Raad van Europa en de Europese Unie.

2.5.1.9 leersituatie

sterke punten

Er is een interne dynamiek in het departement en in de opleiding totstandgekomen die het werken met diverse leervormen en het actief leren stimuleert.

De kwaliteit van het cursusmateriaal wordt gestimuleerd door een aantal gemeenschappelijke afspraken. Er wordt gewerkt aan de didactische kwaliteit van cursussen.

Het departement levert een ernstige inspanning om de gebrekkige infrastructuur aantrekkelijk te maken en de leslokalen van de nodige didactische uitrusting te voorzien.

verbeterpunten

De grote lesgroepen in het eerste jaar en tweede jaar beperken de mogelijkheden voor het hanteren van nieuwe onderwijsvormen.

De spreiding van de studielast over het hele academiejaar moet worden bewaakt, onder meer door planning en vakoverschrijdende afstemming van opdrachten en taken voor de studenten. De studielasteffecten van curriculumhervorming en diverse werkvormen moeten systematisch worden opgevolgd.

De commissie zag goed cursusmateriaal dat opgesteld was volgens de eigen criteria van de hogeschool. De commissie verwacht opvolging, zodat alle opleidingsonderdelen aan deze criteria voldoen.

De commissie adviseert de opleiding om het (te) hoog tempo van vernieuwingen te bewaken om verankering van wat reeds verworven is, voldoende kansen te geven.

2.5.1.10 toetsing en evaluatie

sterke punten

De opleiding besteedt gedurende dit jaar uitgebreid aandacht aan de problematiek van toetsen en evalueren.

Sinds kort voert ze systematisch onderzoek naar de slaagcijfers. Hieruit blijkt dat de slaagcijfers in het eerste jaar sinds vorig jaar vergelijkbaar zijn met het Vlaams gemiddelde. De nieuwe regelgeving van overzetten naar de tweede zitting heeft hier gunstig gespeeld.

De opleiding beschikt over duidelijke en transparante regels voor het delibereren.

Frequent worden studenten bevraagd over de wijze van evalueren, maar ook spontaan melden studenten mogelijke problemen bij toetsen, examineren en evalueren. Zij beschikken hiervoor over diverse formele (ombudsdienst, studiebegeleiding, Docenten Studenten Overleg, opleidingscoördinator, stagebegeleiding, ...) en informele kanalen.

Voor diverse vakken zijn er voorbeeldvragen en –opdrachten beschikbaar.

De studenten worden zeer intens betrokken bij het opzetten van de examenroosters.

De opleiding hanteert een waaier van evaluatiemiddelen, waaronder ook permanente evaluatie.

De studenten worden uitgenodigd op feedbacksessies.

verbeterpunten

Het is een recent aandachtspunt om de dalende slaagcijfers in het tweede jaar te bestuderen. Misschien is de eerste werkveldervaring hierbij bepalend, maar dat lijkt weinig waarschijnlijk omdat de tweedejaarsstage toch een historisch gegeven is.

De praktische organisatie van feedbacksessies zorgt nu voor soms lange wachttijden.

Niet alle opleidingsonderdelen beschikken over voorbeelden van evaluatiemogelijkheden.

Het departementshoofd heeft besloten om vanaf dit jaar de beslissingen op de deliberatie rustiger tot stand te laten komen en de leden van de deliberatiecommissie minstens een kwartier voor de deliberatie alle cijfergegevens te bezorgen.

2.5.1.11 studie- en studentenbegeleiding

studenteninstroom

De studenteninstroom was in 2002-2003 voor 52,7% uit ASO-studenten, 41,2% uit TSO-studenten en 5,8% uit BSO/KSO-studenten samengesteld.

sterke punten

Het aantal studenten in de opleiding stijgt sterk. Hierdoor is SOAG het grootste departement van de hogeschool.

De opleiding is zich zeer goed bewust van de tendens tot grotere diversiteit van instroom van de eerstejaarsstudenten. Het aantal studenten met een TSO- en zelfs BSO-vooropleiding neemt toe. Ze bereidt zich ook voor op een mogelijke instroom van studenten zonder diploma secundair onderwijs, maar met Eerder Verworven Competenties.

Het onthaal, maar ook de kennismaking op open dagen en de SID-in-beurzen blijken wervend te zijn voor de instroom.

De opleiding gaat omzichtig en delicaat om met het gegeven van allochtone studenten. Ze zoekt hierbij naar een passend aanbod, zonder deze studentengroep te stigmatiseren.

Ze biedt allerlei studietrajecten aan, zoals een eenjarige opleiding voor de afgestudeerden orthopedagogie.

verbeterpunten

Het secundair onderwijs blijkt niet steeds gericht voor te bereiden op de gewenste studiecompetenties (zoals vaardigheden rond schriftelijk rapporteren, vreemdetalenkennis, ...).

De opleiding heeft nog geen oplossing gevonden voor het significant lager slaagcijfer van studenten van allochtone afkomst.

studie – en studentenbegeleiding

sterke punten

Voor de studenten is een omvangrijk vangnet (van mentoraat over vakinhoudelijke ondersteuning, cursussen studiemethodiek, doelgroepenwerking, ... tot trajectbegeleiding en ondersteuning via het web) uitgewerkt van ondersteuning en hulp via studie- en studentenbegeleiding. Deze verantwoordelijkheid berust bij een gedreven en professioneel ingestelde lector.

De opleiding beschikt over een procedure voor het behandelen van klachten van studenten.

De studenten krijgen per opleidingsonderdeel een zicht op doelstellingen, werkvormen, evaluatievormen, ... wat de studeerbaarheid en de slaagkansen vergroot.

Het Docenten Studenten Overleg blijkt een uitstekend initiatief voor studentenparticipatie.

Psychosociale begeleiding kan aangekaart worden bij de studentenbegeleider of op een centraal groen nummer van de hogeschool. Sovoreg is ook een aanspreekpunt.

De ombudsdienst werkt goed.

verbeterpunten

De opleiding zal zich, bij een blijvend lagere slaagkans in het tweede jaar, moeten buigen over een passend antwoord, desgevallend via studiebegeleiding.

2.5.1.12 studeerbaarheid en studierendement

Het slaagpercentage bedroeg in 2002-2003 voor de eerstejaarsstudenten 52,7%, voor de tweedejaarsstudenten 87,3% en voor de derdejaarsstudenten 91,7%.

sterke punten

De slaagcijfers worden algemeen en per opleidingsonderdeel geanalyseerd en besproken in het lectorenteam.

verbeterpunten

De commissie vraagt de opleiding om de aspecten, die de studeerbaarheid van het schriftelijk studiemateriaal kunnen verbeteren, te bewaken.

Ze verwacht dat de opleiding de slaagcijfers bewaakt en niet alleen kijkt naar de aantallen, maar in de analyse ook beïnvloedende omgevingfactoren betreft.

De commissie vraagt de opleiding oog te hebben voor een evenwichtige werkbelasting van studenten tijdens het gehele academiejaar.

2.5.1.13 afgestudeerden

sterke punten

De afgestudeerden hebben grote waardering voor de genoten opleiding. Zij appreciëren de praktijkgerichtheid, het accent op zelfstandig werken en de kritische zin die de opleiding hen bijbracht.

Initiatieven zoals de sollicitatietraining en de afstudeerbeurs zijn betekenisvolle bijdragen tot een betere voorbereiding op het afstuderen.

De uitstroombegleiding (= begeleiding bij het afstuderen) gebeurt vanuit een voldoende breed perspectief omdat er aandacht is voor arbeidsmarkt, levenslang leren en doorstromen naar vervolgopleidingen of masteropleidingen.

verbeterpunten

Informatie over rechten en plichten als afgestudeerde werkzoekende moet systematisch aan bod komen.

De vraag rijst of voor bepaalde studenten met extra noden niet een meer systematische begeleiding en ondersteuning moet worden opgezet in het tweede en derde jaar en ook bij het afstuderen.

Niet alle afgestudeerden worden bereikt met het aanbod aan permanente vorming, bijscholing en andere interessante initiatieven.

2.5.1.14 maatschappelijke dienstverlening

sterke punten

Er is een duidelijke dynamiek aanwezig rond ontwikkeling van dienstverlening en permanente vorming die stilaan vertaald lijkt te worden in een visie en strategie terzake.

De idee tot ontwikkeling van expertise in welbepaalde domeinen (kenniscentrum) is een belangrijk element hierin.

De netwerking en de samenwerking met diverse partners komt goed van de grond.

Dienstverlening inbedden in de opleiding gebeurt door inzet van aanwezige deskundigheid.

verbeterpunten

De transfer van de verworven deskundigheid door activiteiten van dienstverlening naar de opleiding is van belang. Zoeken naar concrete manieren om dit te bevorderen vormt een uitdaging.

De hogeschool kan de beperkingen wegwerken of versoepelen met betrekking tot de vergoeding van de lectoren zodat hun inzetbaarheid vergroot.

De samenwerking binnen de associatie omtrent maatschappelijke dienstverlening moet verder worden uitgebouwd. Dit vergt inzet van middelen en mankracht op hogeschoolniveau.

2.5.1.15 onderzoek

sterke punten

De snelle toename van het aantal onderzoeksprojecten, zowel kwantitatief als kwalitatief, wijst op de aanwezige dynamiek.

De aandacht voor terugkoppeling naar onderwijs bij diverse onderzoeken is zeer positief.

De externe publicaties of voordrachten dragen bij tot de uitstraling van het departement, in het bijzonder in het werkveld.

De methodische ondersteuning van de studenten bij hun scriptie vanuit de sector onderzoek is een zeer goede optie.

verbeterpunten

De mogelijkheden moeten worden onderzocht om stages en/of eindwerken meer planmatig in te bouwen in wetenschappelijk onderzoek.

De centrale beleidsondersteunende diensten besteden onvoldoende aandacht aan het onderzoek op het vlak van de menswetenschappen.

De hogeschool zou de departementen die investeren in doctoraten voldoende financieel moeten ondersteunen.

Er liggen nog meer kansen tot samenwerking binnen de associatie.

2.6 Hogeschool Limburg

algemene punten vooraf

Allereerst wenst de visitatiecommissie de hogeschool, het departement en de opleiding te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- de toegezonden informatie was uitstekend;
- de faciliteiten ter plekke waren uitstekend;
- de openheid tijdens de gesprekken was uitstekend;
- er werd goede zorg besteed aan het verblijf van de commissieleden;
- de commissie kreeg een prima ontvangst in het multifunctioneel gebouw.

Aan de opleiding Sociaal Werk van de Hogeschool Limburg waren in 2002-2003 over de drie opleidingsjaren in totaal 509 studenten ingeschreven. De opleiding richt de opties Maatschappelijk Werk en Personeelswerk in.

2.6.1 beschrijving van de thema's

2.6.1.1 beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

sterke punten

Het departement formuleerde een globale beleidslijn en beleidsdoelstellingen voor onder meer onderwijs, kwaliteitszorg, internationalisering, maatschappelijke dienstverlening en onderzoek.

De kwaliteitszorg wordt aangestuurd op hogeschoolniveau.

Het 'kwaliteitshandboek onderwijs' documenteert onder meer organisatorische aspecten voor onderwijs, prestatie-indicatoren van kernprocessen, het uitvoeren van een zelfevaluatie en het formuleren van verbeterdoelen.

Er is een aanzet tot het beheersen van processen door het systematisch verzamelen van gegevens en een verdere afhandeling volgens een cyclus van 'meten - beoordelen - verbeteren'.

verbeterpunten

De commissie adviseert de opleiding om binnen de structuur van de hogeschool een functioneel en slagkrachtig middenkader uit te bouwen en de bevoegdheden te expliciteren in functieomschrijvingen.

In het kader van onderwijsinnovatie vragen de lectoren aan de dienst onderwijs heel concrete ondersteuning bij het verwerven van competenties voor onder meer curriculumontwikkeling, het evalueren van vaardigheden en attitudes in grote groepen.

De commissie stelt voor om de ad-hocsamenkomsten van de stuurgroep kwaliteit een structureel vergaderritme te geven.

De commissie adviseert om de analyse van meetgegevens tijdig te bespreken met personeelsleden van in het bijzonder het algemeen studentensecretariaat en de bibliotheek.

2.6.1.2 concretisering kwaliteitszorg

sterke punten

Kwaliteitsthema's zijn geregeld terugkerende onderwerpen op de agenda van de opleidingsraad.

De opleiding voerde een zelfevaluatie uit (2000-2001) volgens de procedure van het kwaliteitshandboek.

De opleiding beschikt over meetgegevens uit enquêtes bij studenten (beoordeling van opleidingsonderdelen, organisatorische onderwijsfacetten, studietijdmeting), het werkveld (competenties maatschappelijk assistent, opbouw van het curriculum), afgestudeerden (beroepssituatie, beoordeling van de inhoud van opleiding en de organisatie van de opleiding) en het onderwijzend personeel (realisatie van basiscompetenties in eigen opleidingsonderdeel).

De opleiding formuleerde verbeterdoelen op korte (1 jaar) en halflange termijn (3 jaar).
Aan verbeterdoelen op korte termijn wordt gewerkt door het opzetten van verbeteracties.

verbeterpunten

De commissie stelt voor om gefaseerd en met prioriteitstelling verder te werken aan de implementatie en verspreiding van het kwaliteitszorgsysteem op alle niveaus van de opleiding met het oog op aanvaarding, door een aantoonbare meerwaarde voor studenten en personeelsleden.

De opleiding moet oog hebben voor de systematische bewaking van de voortgang van verbeteracties op korte termijn.

De opleiding moet de toepassing bewaken van de procedures van het kwaliteitshandboek onderwijs bijvoorbeeld inzake inhoud, vorm en structuur van cursusmaterialen.

Verbeterdoelstellingen op lange termijn moeten nog worden omgezet in concrete acties.

2.6.1.3 personeel

De personeelsbezetting bedroeg in 2002-2003 in VTE's 19,55. De student-docent-ratio bedroeg in dat jaar 28.

sterke punten

De opleiding beschikt over bekwaam personeel. De lectoren en de praktijklectoren leveren belangrijke inspanningen om de onderwijsinhouden af te stemmen op het beroepsprofiel van de maatschappelijk assistent.

Met de onderwijsportfolio biedt de hogeschool een instrument aan voor plannings-, functionerings- en beoordelingsgesprekken.

Het personeel kan voor algemeen bijkomende professionalisering inzake onderwijskunde, managementvaardigheden en ICT-gebruik terecht bij LIMBOP.

verbeterpunten

De taakbelasting van het personeel in de opleiding moet in het licht van de sterke toename van de studenten meer bewaakt worden. De historisch gegroeide achterstand in omkadering moet dringend worden weggewerkt.

Het is voor de hogeschool van primordiaal belang dat alle lectoren bijdragen tot het kwaliteitsniveau dat wordt beschreven in de sterke punten 1 en 2. Dit is in het bijzonder van toepassing voor één lector, die door studenten en oud-studenten als een inhibitieve kwaliteitscomponent wordt ervaren.

De commissie adviseert om de mogelijkheden te onderzoeken om deeltijdse (praktijk)lectoren uit het werkveld in te schakelen voor specifieke onderwijsopdrachten.

De procedure inzake functionering en beoordeling moet volgens planning verlopen.

De commissie adviseert om de onderwijsportfolio te gebruiken als een instrument om personeelsleden te ondersteunen en te laten groeien in de opleiding. Ze vraagt tevens aandacht voor een goede doorstroming van informatie en communicatie op alle niveaus in de hogeschool en naar alle personeelsleden.

De commissie adviseert om de lectoren nog meer te laten participeren aan de aangeboden trajecten van LIMBOP. De commissie vraagt om tevens bijscholingsprojecten aan te bieden op maat van de opleiding.

De hogeschool moet tevens zorgen voor continuïteit in de leiding van het departement.

2.6.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

sterke punten

onderwijsruimten

Er zijn de voorbije jaren heel wat innovaties gebeurd op de campus. Een nieuwbouw is hiervan het grootste resultaat.

De lectoren maken vlot gebruik van het beschikbaar multimedia-materiaal.

De praktijklectoren beschikken over eigen werkruimten.

mediatheek en bibliotheek

De bibliotheek omvat voldoende ruimte voor het toegankelijk plaatsen van de collectie.

De lectoren kunnen zeer vlot nieuwe werken, aanvulwerken of tijdschriften bijbestellen.

computerfaciliteiten

Recent heeft het departement grote inspanningen geleverd om meer en didactisch correct geplaatste ICT-mogelijkheden aan te kopen.

Blackboard en Bridged zijn interessante toepassingen.

De commissie waardeert de aanpak van het departement bij het vrij gebruik van de ICT-apparatuur door de studenten. Dit geeft blijk van wederzijds vertrouwen.

Het materiaal wordt goed onderhouden.

studentenfaciliteiten

De commissie apprecieert de uitbouw van centrale studentenruimtes (bijvoorbeeld het restaurant).

verbeterpunten

onderwijsruimten

De opleiding kan niet meteen profiteren van de nieuwe infrastructuur. De gebruikte lokalen (Blok E) zijn veeleer klein en laag en bieden weinig bescherming tegen fel zonlicht. Slechts op lange termijn is hier in verbetering voorzien.

Voorlopig is de vernieuwde locatie van het studentensecretariaat nog niet ingeburgerd bij de klanten.

Er is geen overkoepelende archiefruimte waar nochtans vraag naar bestaat, onder andere voor het studentensecretariaat.

mediatheek en bibliotheek

Er kunnen in de bibliotheek geen werkzittingen worden gehouden omwille van de te kleine ruimte.

Er bestaat geen systeem om de vele verouderde werken te wieden uit de collectie.

De mediatheek wordt weinig gebruikt door studenten en lectoren van de gevisiteerde opleiding. Bibliotheekmateriaal en audiovisueel materiaal kunnen actiever benut worden in de opleiding.

De bibliotheekcollectie, in het bijzonder de tijdschriftencollectie voor de opleiding Sociaal Werk, moet verder worden uitgebouwd. Bij de tijdschriften zijn geen publicaties uit Nederland aanwezig.

computerfaciliteiten

ICT kan meer gebruikt worden voor interne communicatie.

lectorenfaciliteiten

De voltijdse lectoren 'algemene vakken' beschikken niet over eigen werkruimten.

2.6.1.5 onderwijsdoelstellingen

sterke punten

De sterke gerichtheid op het beroepsveld en op de vereiste beroepscompetenties vormt de kracht van de opleiding. Dit is aantoonbaar aanwezig in de snelle inzetbaarheid van de afgestudeerden.

De ontwikkeling in het kader van de onderwijsvernieuwing naar een competentiegericht onderwijs met aandacht voor vaardigheden en attitudes, zelfreflectie, leercompetenties en voorbereiding op levenslang leren vormt een grote troef. Deze nieuwe onderwijsvisie is reeds aantoonbaar aanwezig bij de studenten.

Alle lectoren zijn betrokken bij het herdenken van de onderwijsvisie en het opleidingsproject.

verbeterpunten

In de onderwijsvisie wordt best meer aandacht besteed aan de koppeling aan het instroomprofiel van de studenten, dat in de toekomst trouwens nog diverser zal worden.

Voor de commissie moet het verhogen van de slaagkansen van de eerstejaars ook een objectief vormen in het licht van de onderwijsvernieuwing.

Het implementeren van de nieuwe onderwijsvisie zal meer systematische begeleiding, ondersteuning, navorming en coaching vergen van de lectoren. Hiervoor moeten voldoende tijd en middelen worden uitgetrokken.

2.6.1.6 opleidingsprogramma

sterke punten

Veel opleidingsonderdelen zijn praktijkgericht georiënteerd. De behandelde thema's zijn over het algemeen relevant voor de praktijk.

Doelstellingen en werkwijze in de verschillende opleidingsonderdelen zijn geëxpliciteerd in de studiegids en in de (meeste) cursussen.

verbeterpunten

De commissie stelt voor om bij de hervorming van het curriculum meer systematisch externen uit het werkveld te betrekken. De commissie vraagt systematische evaluatie en tijdige bijsturing van het nieuw ontworpen curriculum.

De commissie vraagt dat de domeinen sociaal-cultureel werk en maatschappelijke advisering ook in de methodieken voldoende aan bod komen, vooral omdat studenten maatschappelijk werk ook nu reeds op stageplaatsen en werkplaatsen terechtkomen waar ze met deze aspecten geconfronteerd worden.

De onderwijsinhouden van sommige opleidingsonderdelen moeten beter worden afgestemd op het beroepsprofiel.

Het actualiteitsgehalte van alle cursusinhouden moet systematisch bewaakt worden.

De studenten hebben nood aan bijkomende training in gesprekstechnieken, bemiddeling, conflicthantering en specifiek het omgaan met agressie. Dit zal hun beroepsspecifieke competenties verdiepen.

De vertegenwoordigers van het werkveld suggereren om studenten inzicht mee te geven in de structuur van instellingen en bedrijven en de bedrijfseconomische context waarin zij opereren.

2.6.1.7 werkveldervaring en afstudeerwerk

sterke punten

De studenten ervaren de stage en stagebegeleiding als positief. Er is een goede functionele samenwerking tussen de mentor en de stagebegeleider, zowel in functie van de stage zelf als van de uitwerking van het eindwerk door de student. De begeleiding van zowel mentor als stageleider wordt door de studenten erkend als een van de belangrijkste momenten in hun opleiding.

Exploratief onderzoek, veldstudie, casestudies, analyse van dossiers, diagnosestelling en literatuurstudie worden duidelijk gekoppeld aan gemotiveerde visieontwikkeling. Verwerven van kennis, aanleren van vaardigheden en attitudes en zelfstandig uitbreiden van het maatschappelijk werk als basiswetenschap in de opleiding zijn doelstellingen die door het eindwerk gerealiseerd worden.

Het kwaliteitshandboek, de stagedocumenten en de procedures die rechten en plichten van studenten beschrijven, zijn gekend en worden gerespecteerd.

Voor het korps van praktijklectoren en lectoren zijn de stages een inspiratiebron voor vernieuwing die worden geïntegreerd in de theoretische vakken. De link tussen theorie en praktijk is duidelijk herkenbaar voor student en lector.

verbeterpunten

Hoewel het dagboek en het eindwerk als goede leerinstrumenten door de studenten worden beschouwd, wordt het maken van een dagrapport en een wekrapport, gekoppeld aan het opstellen van een eindwerk, ervaren als 'van het goede te veel'. De studenten komen er dan ook vrij voor uit dat ze de realiteit soms wat opfleuren met rapportage over niet gevoerde gesprekken of verslaggeving over eigen gevoelens en ervaringen, waarvan ze weten of denken dat die beantwoorden aan de verwachtingen van de stageleider.

Het beter op elkaar afstemmen en integreren van deze verschillende werktaken kan zowel de kwaliteit als de hoge werkbelasting van de studenten, in het bijzonder in het derde studiejaar, ten goede komen.

De studenten moeten ertoe worden gestimuleerd om eindwerken te maken waarin nieuwe methodologieën in het maatschappelijk werk aan bod komen (zoals systeemdenken, contextueel handelen, onderhandelen en bemiddelen, ...).

2.6.1.8 internationalisering

sterke punten

De internationale dimensie is duidelijk in expansie in het departement. De behoefte leeft om deze dimensie verder te ontwikkelen. Er worden onder andere gastcolleges gegeven in Spanje en Denemarken, en er zijn buitenlandse stages. Er werd bijvoorbeeld een origineel eindwerk gemaakt in het Engels waar de dans in de context van het sociaal en cultureel gebeuren gesitueerd wordt.

Er wordt actief gebruik gemaakt van het Interregio III-project, en het 'Eurocertificate Social Work' wordt ervaren als een must in de opleiding.

Het stimuleringsfonds is een aanvulling van de Europese subsidiëringmogelijkheden zoals Socrates en Leonardo.

De talenkennis van lectoren en hun deelname aan buitenlandse projecten zijn duidelijke pluspunten.

verbeterpunten

De procedures om aan buitenlandse stages deel te nemen zijn ingewikkeld, tijdrovend en kostelijk. De subsidiëring van een en ander is onzeker. De beperkte talenkennis van studenten is duidelijk een rem om nieuwe mogelijkheden te exploreren.

Actievere samenwerking en uitwisseling met hogescholen uit andere landen is aangewezen.

De commissie vraagt dat de opleiding verder zou werken aan de integratie van de internationaliteit en de interculturaliteit in het curriculum.

2.6.1.9 leersituatie

sterke punten

De studenten worden betrokken bij de evaluatie van de gehanteerde onderwijsvormen en lesmaterialen.

Het gebruik van ICT binnen de verschillende opleidingsonderdelen wordt gestimuleerd.

De commissie spreekt haar waardering uit voor oefenprojecten zoals Cofesoc en de firma Limquids, evenals voor de lopende integratieve projecten.

verbeterpunten

De commissie vraagt verder werk te maken van vakoverschrijdend werken, waarbij vanuit verschillende invalshoeken rond reële praktijkgerichte situaties wordt gewerkt.

Er moet nog meer aandacht worden besteed aan innovatieve leer- en werkvormen die gericht zijn op het zelfstandig leren door studenten.

2.6.1.10 toetsing en evaluatie

sterke punten

De opleiding stapt volgend jaar over naar een bloksysteem van 10 lesweken en 2 weken examens in het eerste jaar, naar analogie met de associatiepartners. Ze hoopt onder meer hierdoor de zeer lage slaagkansen gunstig te beïnvloeden.

Het examenrooster is opgesteld na ruggespraak met de studenten, waardoor de tevredenheid over de examenspreiding goed is.

Het examenreglement is duidelijk en wordt tijdig overhandigd aan de studenten.
De lectoren krijgen een goede administratieve ondersteuning tijdens de examens.

verbeterpunten

Het evalueren van competenties en attitudes blijft, niettegenstaande centrale ondersteuning, een heikel punt, vooral bij grote groepen en tijdens hoorcolleges.

Bepaalde lectoren stellen op het examen te weinig vragen (soms slechts 2), waardoor het examen onvoldoende representatief is.

De studenten vinden het examenmoment in het derde jaar, onmiddellijk na de stage en dus zonder blokperiode, weinig geschikt.

De belangrijkste uitdaging is echter het terugdringen van de te grote uitval tijdens het eerste jaar en de te lage slaagcijfers in het eerste jaar, zonder kwaliteitsverlaging.

2.6.1.11 studie- en studentenbegeleiding

studenteninstroom

De studenteninstroom was in 2002-2003 voor 53% uit ASO-studenten, 41% uit TSO-studenten en 6% uit BSO/KSO-studenten samengesteld.

sterke punten

De voorbije jaren is de opleiding Sociaal Werk spectaculair gegroeid in studentenaantallen. Ook allochtone studenten worden bereikt.

Het departement beschikt over boeiend en wervend infomateriaal.

verbeterpunten

Tot op vandaag is de inschrijving een louter administratieve aangelegenheid. Het is aangewezen dat de lectoren actief participeren tijdens dit proces, om bijvoorbeeld verkeerde studiekeuzes te beperken.

studie – en studentenbegeleiding

sterke punten

De opleiding voorziet in een groot en degelijk aanbod aan algemene en specifieke studiebegeleiding, naast de begeleiding vanuit SOVOHL. Er is dus een professioneel vangnet voor studenten met problemen. Vooral de functie van de maatschappelijk werker blijkt zeer effectief.

De meeste lectoren zijn zeer aanspreekbaar voor bijkomende hulp, ook tijdens de middagpauzes. De studenten appreciëren dit ten zeerste.

De meeste cursusteksten bevatten studietips en de studenten krijgen ook voorbeeldvragen voor het examen.

De documenten (cursusteksten, examenroosters, ...) worden tijdig beschikbaar gesteld.

verbeterpunten

De algemene studiebegeleiding blijkt weinig succesvol qua deelname. De opleiding heeft niet echt zicht op het uiteindelijke rendement van de inspanningen inzake studiebegeleiding.

Een meer onafhankelijke ombudspersoon kan de studenten misschien meer uitnodigen om hun bekommernissen bespreekbaar te stellen. Wellicht is de maatschappelijk werker (vanuit SOVOHL) een te overwegen alternatief.

Hierdoor zou de ombudsfunctie ook de beperkte decretale procedureopdracht kunnen overstijgen.

Hoewel er een intern tv-circuit is, kan de communicatie (ook de ad-valvasberichten) naar studenten nog verbeteren.

Het blijkt moeilijk om voldoende studenten te vinden voor alle participatiegeledingen. Misschien kan worden overwogen om de participanten voor hun inzet te belonen met een aantal studiepunten.

2.6.1.12 studeerbaarheid en studierendement

Het slaagpercentage bedroeg in 2002-2003 voor de eerstejaarsstudenten 35%, voor de tweedejaarsstudenten 91% en voor de derdejaarsstudenten 97%.

sterke punten

De studiebelasting van studenten werd tijdens het academiejaar 2002-2003 gemeten en geanalyseerd. De resultaten van studietijdmetingen werden gebruikt bij de uitwerking van het nieuwe curriculum.

De opleiding heeft de bedoeling om vanaf het academiejaar 2004-2005 mentoraat in te richten.

verbeterpunten

De commissie vraagt blijvende aandacht voor de slaagcijfers van het eerste jaar, ook in de vernieuwde structuur.

Het percentage studiestakers, motieven van studiestakers en de studieduur per afstudeerrichting zijn valide variabelen voor de opleiding om de indicator 'doorstroom' te beïnvloeden.

De commissie vraagt kritisch te blijven tegenover resultaten van studietijdmeting en verwacht dat de opleiding corrigerende acties onderneemt bij een significante afwijking tussen de begrote en de reële studietijd.

De commissie vraagt nog meer maatregelen voor passende begeleiding en ondersteuning van allochtone instromers.

2.6.1.13 afgestudeerden

sterke punten

De tevredenheid van het werkveld over de afgestudeerden en van de afgestudeerden zelf over de kwaliteit van hun opleiding is groot. Het profiel van de afgestudeerden beantwoordt grotendeels aan de verwachtingen zowel bij het werkveld als de beginnende beroepskracht.

De stage, de kwaliteit van de stagebegeleiding en de veelal goede samenwerking met de stageplaatsen vormen de sterke factor in de goede voorbereiding op het werkveld.

Er blijken goede informele contacten te bestaan tussen diverse oud-studenten, verantwoordelijken op het werkveld en het departement.

verbeterpunten

Het is wenselijk op korte termijn een meer structurele samenwerking op te zetten met het werkveld via een adviescommissie. De nieuwe onderwijscurricula worden best voorgelegd aan dergelijke commissie.

Door het inzetten van deeltijdse lectoren die ook nog in de beroepspraktijk staan en van gastprofessoren kan de opleiding nog beter inspelen op de ontwikkelingen in het werkveld en de praktijkgerichtheid versterken.

De communicatie met de afgestudeerden zou beter op punt moeten staan zodat ze allemaal op de hoogte worden gebracht van studiedagen, bijscholingsprojecten en initiatieven van de hogeschool.

De afgestudeerden kunnen meer ingeschakeld worden voor gastcolleges, info aan eerstejaarsstudenten of andere initiatieven.

2.6.1.14 maatschappelijke dienstverlening

sterke punten

De inspanningen voor organisatie van navorming en bijscholing zijn van groot belang: ze beantwoorden aan een grote vraag bij de afgestudeerden en het werkveld.

De samenwerkingsverbanden vormen een meerwaarde en versterken de uitstraling van het departement.

De keuze van de hogeschool om van posthogeschoolonderwijs en het contractonderwijs een kerntaak te maken, schept perspectieven.

verbeterpunten

Het tekort aan middelen verhindert een sterkere ontwikkeling van deze pool. Dit thema moet stapsgewijs verder worden uitgebouwd. De groeiende vraag van de afgestudeerden zal dit ook noodzakelijk maken. Hiervoor moet de hogeschool meer middelen vrijmaken.

Het is van belang te zoeken naar nieuwe samenwerkingsverbanden en financieringsbronnen.

2.6.1.15 onderzoek

sterke punten

De commissie erkent dat de lectoren over voldoende competentie en expertise beschikken om aan toegepast wetenschappelijk onderzoek te doen dat rechtstreeks gerelateerd is met welzijnswerk en opbouwwerk.

De competentie en expertise betreffen zowel de visieontwikkeling als de uitbouw en het reëel functioneren van het maatschappelijk werk.

verbeterpunten

Het departement zal actiever moeten zoeken naar regionale, federale en internationale middelen om wetenschappelijk onderzoek mogelijk te maken.

De hogeschool én de associatie moeten dit proces ondersteunen.

2.7 Hogeschool West-Vlaanderen

algemene punten vooraf

Allereerst wenst de visitatiecommissie de hogeschool, het departement en de opleiding te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- de toegezonden informatie was nuttig;
- de faciliteiten ter plekke waren in orde;
- de gesprekken verliepen in een open sfeer;
- er werd goede zorg besteed aan het verblijf van de commissieleden.

De visitatie betreft de opleiding Sociaal Werk die op twee verschillende locaties wordt ingericht: Kortrijk en Oostende.

Aan de opleiding in Kortrijk waren tijdens het academiejaar 2002-2003 over de drie opleidingsjaren in totaal 200 studenten ingeschreven. In Oostende bedroeg het aantal ingeschreven studenten in deze periode 276. In Kortrijk worden de opties Maatschappelijke Advisering, Maatschappelijk Werk en Sociaal-Cultureel Werk aangeboden. Maatschappelijk Werk was in 2002-2003 de meest gekozen optie; ongeveer de helft van de derdejaarsstudenten volgde deze richting.

Oostende biedt de opties maatschappelijk werk en assistent in de psychologie aan.

Twee derde van de derdejaarsstudenten koos in 2002-2003 de optie maatschappelijk werk.

2.7.1 beschrijving van de thema's

2.7.1.1 beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

Binnen de Hogeschool West-Vlaanderen wordt de opleiding Sociaal Werk georganiseerd in twee departementen, gelegen in Kortrijk en Oostende, die na een fusie delen zijn geworden van dezelfde hogeschool. Het is duidelijk dat er nog accentverschillen zijn inzake stijl en cultuur. Beide departementen groeien op een goede manier naar elkaar toe.

sterke punten

Het uitgeschreven beleid bevat een groot aantal aantrekkelijke punten, waarbij de praktijkgerichtheid en een nauwe aansluiting bij beroepsmatige en maatschappelijke noden vooropstaan. De vorming van sociale vaardigheden en de internationale dimensie worden uitdrukkelijk benoemd.

Het beleid voor de verschillende beleidsterreinen is expliciet geformuleerd en de hogeschool beschikt over een groot aantal richtinggevende documenten.

Over het algemeen is er een grote betrokkenheid van de lectoren bij de opleidingsprogramma's en er wordt serieus gewerkt aan de verschillende beleidspunten.

verbeterpunten

Op hogeschoolniveau is besloten tot het invoeren van een modulair systeem. De visitatiecommissie vindt dit een goede zaak, maar om een en ander goed te laten verlopen zou meer aandacht moeten worden besteed aan de vorming van de lectoren in dit opzicht. Een verregaande verandering in het onderwijs kan niet zonder een zorgvuldige voorbereiding worden gerealiseerd.

Hoewel de kwaliteitszorg over het algemeen voldoende aandacht krijgt, zijn sommige elementen van het kwaliteitszorgsysteem (bijvoorbeeld vragenlijsten voor studenten, professionalisering van lectoren) nog in ontwikkeling. Beide punten zijn nog voor verbetering vatbaar.

Uiteraard is het niet noodzakelijk dat beide departementen exact eenzelfde situatie proberen te bereiken. Wel is het raadzaam dat de opleiding – ter wille van een optimale samenwerking – een goed zicht heeft op de beleidsmatige overeenkomsten en verschillen.

2.7.1.2 concretisering kwaliteitszorg

De departementen Sociaal Werk zijn in Kortrijk en Oostende op een goede manier bezig met de kwaliteitszorg binnen de opleidingen, ook al is men nog niet op alle punten even ver gevorderd.

sterke punten

De aandacht voor kwaliteitszorg heeft een structurele plaats, doordat er zowel op het niveau van het departement als op het niveau van de opleiding een kwaliteitscoördinator is.

Er is duidelijkheid over de koers die de opleiding wil varen op weg naar een volledig systeem voor kwaliteitszorg. Het merendeel van de nagestreefde elementen is inmiddels aanwezig.

verbeterpunten

Het afnemen en verwerken van de vragenlijsten bij studenten kan efficiënter door digitale mogelijkheden in te zetten. Dit is overigens in voorbereiding.

Het is jammer dat er geen studietijdmetingen beschikbaar zijn. Daardoor kan er geen stevige onderbouw worden gegeven voor een juiste belasting van de studenten. De commissie ving signalen op dat het programma wel iets zwaarder zou mogen zijn, maar harde bewijzen voor deze stelling ontbreken.

Hoewel inmiddels de nodige evaluatiegegevens worden verzameld, is de terugkoppeling hiervan naar lectoren en studenten voor verbetering vatbaar. Het is niet voldoende duidelijk op welke manier de evaluatiegegevens daadwerkelijk worden gebruikt om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren.

2.7.1.3 personeel

In Kortrijk bedraagt de personeelsbezetting in totaal 10,6 VTE's. De student-docentratio (in VTE's) bedraagt er 26,67.

In Oostende bedraagt de personeelsbezetting in totaal 19,40 VTE's. De student-docentratio (in VTE's) verschilt sterk per optie: bij de optie maatschappelijk werk is de ratio 21,91 en bij de optie assistent in de psychologie is dit 13,38.

sterke punten

De aanwervingen gebeuren op een professionele wijze. Hierbij gaat de voorkeur uit naar praktijklectoren met een parttime opdracht in het werkveld.

De opdrachtomschrijvingen worden jaarlijks vastgesteld, waarbij naast onderwijsopdrachten ook andere taken verdeeld worden (opleidings- en kwaliteitscoördinator, studiebegeleiding, ombudsfunctie, internationalisering, eindwerkcoördinatie, ...).

Functioneringsgesprekken waarbij onder andere ook de resultaten van studentenbevragingen aan bod komen, gebeuren binnen het team of door het departementshoofd dat ook de jaarlijkse evaluatiegesprekken voert.

Competentieontwikkeling gebeurt op vakinhoudelijk en didactisch vlak. De lectoren wensen wel meer intense coaching bij de invoering van het modulaire systeem.

Er wordt functioneel gebruik gemaakt van gastprofessoren en gastsprekers.

De vaklectoren ontmoeten elkaar regelmatig, ook in formele vergaderingen.

Alle gesprekspartners zijn het erover eens dat de lectoren bereid zijn te luisteren naar studenten en gemakkelijk bereikbaar zijn voor de studenten. De opleiding is zeer studentvriendelijk en gericht op studentenparticipatie. Ze treedt de student onbevungen tegemoet, zonder vooroordelen over de vooropleiding.

De meeste lectoren zijn gericht op vernieuwing.

verbeterpunten

De opleidingsteams werken in Kortrijk en Oostende sterk gescheiden. Er is voorlopig weinig meerwaarde zichtbaar.

De commissie stelt een grote range vast tussen de sterk gemotiveerde en de minder sterk gemotiveerde lectoren, zowel in Kortrijk als in Oostende.

Het groeiend aantal studenten en opdrachten worden niet evenredig vertaald in de omkadering.

Diverse gesprekspartners (oud-studenten, werkveld) dringen aan op een scherpere controle op bepaalde lectoren. Ze vermelden hierbij een gebrek aan stiptheid, het niet meer bij de tijd zijn, zich beperken tot voorlezen van cursussen, evalueren beperken tot memoriseren,...

De lectoren Assistent in de Psychologie ervaren vanwege de overheid een te groot aantal wisselingen inzake al dan niet onafhankelijkheid van de optie.

Sommige gastprofessoren in Kortrijk zijn volgens de studenten niet altijd didactisch deskundig.

De lectoren melden dat de implementatie van vernieuwingen te veel gebeurt via trial and error.

Zowel in Oostende als in Kortrijk veroorzaakt een langdurige afwezigheid van een lector een ernstig organisatorisch probleem, dat sterk weegt op de studententevredenheid.

De beperkte omkadering in de mediatheek maakt klantvriendelijke openingsuren moeilijk vol te houden in de toekomst.

2.7.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

Aangezien er twee vestigingsplaatsen zijn, wordt deze rubriek ontdubbeld:

sterke punten

Kortrijk

De opleiding beschikt over een goede infrastructuur voor onderwijsruimtes en voor studenten- en lectorenfaciliteiten.

De mediatheek is ruim en goed uitgerust en kan vlot informatie beschikbaar stellen vanuit andere locaties (bijvoorbeeld Oostende).

De bereikbaarheid is zeer goed. De gebouwen zijn veilig en worden goed onderhouden.

Oostende

De beschikbare ruimte wordt maximaal benut, waarbij wordt gepoogd de cohabitatie met het secundair onderwijs correct te laten verlopen.

De lectoren beschikken over eigen werkruimtes.

De mediatheek en de testotheek zijn goed uitgerust. De mediatheek is ruim en kan vlot informatie beschikbaar stellen vanuit andere locaties (bijvoorbeeld Kortrijk).

De bereikbaarheid is zeer goed. De gebouwen zijn veilig en worden goed onderhouden.

De opleiding doet ook hier alle moeite om studenten met een functionele beperking te integreren.

verbeterpunten

Kortrijk

Op het ogenblik van de visitatie werkte het grootste deel van de SOVOWES-computers niet.

Sommige vaardigheden (bijvoorbeeld het hanteren van de Sociale Kaart) worden niet aangeleerd omdat de computers onklaar zijn.

Oostende

De infrastructuur is ontoereikend in verhouding tot het stijgend aantal studenten.

De computerinfrastructuur volstaat niet.

De studenten ervaren regelmatig 'technische' problemen in het gebouw: temperatuur, hygiëne, geluidsoverlast, ...

De organisatie van het studentenleven kan beter.

2.7.1.5 onderwijsdoelstellingen

sterke punten

De hogeschool heeft een expliciet geformuleerde onderwijsvisie, waarin het praktijkgeoriënteerd onderwijs een centrale plaats inneemt. Studenten, oud-studenten en actoren uit het werkveld erkennen en waarderen dit ook.

verbeterpunten

Het zal een zoeken blijven naar een optimaal evenwicht tussen het praktische en het theoretische, tussen particuliere kennis en algemene kennis die referentiekaders en concepten biedt. De nieuwe wetenschappelijke inzichten en de wijzigende verwachtingen van het werkveld blijven elk op zich evolueren. De opleiding moet zich hiertegen telkens opnieuw verantwoord positioneren.

Bij de modularisering moet de evenwichtsoefening tussen theorie en praktijk verder worden gezet. Het is niet denkbeeldig dat de opleiding meer zou afglijden – zeker omdat dit studenten uit het TSO en BSO het meest aanspreekt – naar het 'pure' praktische aspect, wat dan vragen doet rijzen naar de kwaliteit binnen een opleiding hoger onderwijs.

Modularisering mag dus zeker geen aanleiding geven tot een daling van de kwaliteit en kwantiteit van de aangereikte conceptuele inzichten.

2.7.1.6 opleidingsprogramma

sterke punten

Alhoewel de onderwijsinhouden formeel op elkaar zijn afgestemd, hebben beide vestigingsplaatsen hun eigen 'cachet'. De inplanting Oostende functioneert vrij autonoom ten aanzien van die van Kortrijk. Dit laat maximale afstemming toe op de aanwezige verschillen in de studentenpopulatie.

Op weg naar modulair werken heeft de hogeschool reeds veel stappen gezet.

De klassieke opties van de opleiding (Maatschappelijk Werk, Maatschappelijke Advisering en Sociaal-cultureel Werk) zijn goed onderbouwd. Zij krijgen onmiskenbaar de hoofdaandacht, wat begrijpelijk is in het historisch perspectief van de hogeschool.

verbeterpunten

De optie Assistent in de Psychologie blijft ietwat in de kou staan. De studenten hebben een zeker 'tweederangsburger-gevoel'. Zij krijgen de indruk dat er in de hogeschool in verhouding zeer veel aandacht gaat naar de zusteropleiding.

In het kader van de nieuwe visie op de opleiding Bachelor in de Toegepaste Psychologie ligt hier dan ook een opdracht voor de hogeschool, zeker omdat zij als enige binnen de Associatie Universiteit Gent de opleiding aanbiedt.

Als de hogeschool een centrale plaats geeft aan de ontwikkeling van een modulaire opbouw, rijst de vraag in welke mate de modules van beide departementen vergelijkbaar zullen zijn inzake inhoud, opbouw en plaats in het opleidingsaanbod.

Vanuit de zorg tot goed modulair werken ervaart het korps een nood aan professionele bijscholing.

Het realiseren van het modulair leren, samen met de doelstelling 'Zelfstandig leren', kan slechts als de hogeschool beslist tot een versnelde ICT-ontwikkeling op beide departementen, zo niet hypothekeert dit het geheel.

Enige extra aandacht voor het gebruik van behoorlijk Nederlands door studenten is wenselijk.

In de toekomst moet worden nagegaan hoe vreemdetalenpraktijk opnieuw een plaats kan verwerven in de opleiding. Een intern georganiseerd en verplicht aanbod van Frans en Engels biedt de meeste waarborgen. De commissie geeft de voorkeur aan een geïntegreerd aanbod in de praktijkgerichte opleidingsonderdelen.

De oud-studenten blijken weinig bekend te zijn met de nascholing die wordt georganiseerd door de hogeschool.

2.7.1.7 werkveldervaring en afstudeerwerk

Beide departementen profileren zich als sterk praktijkgericht. Deze keuze wordt ruim gedragen door het management en de lectoren en wordt sterk gewaardeerd door studenten, afgestudeerden en werkveld.

Doorheen de opleiding en reeds vanaf het eerste jaar wordt de praktijkgerichtheid sequentieel en coherent opgebouwd, rekening houdend met de eigenheid van de verschillende opleidingen.

stage

sterke punten

De studenten en afgestudeerden vinden het positief dat de hogeschool hen stimuleert om zelf een stageplaats te zoeken en mede daardoor de verantwoordelijkheid van de student voor zijn eigen leerproces beklemtoont.

De stagesupervisors zijn over het algemeen tevreden over de studenten die bij hen stage lopen. Ze zijn ook zeer tevreden over de interactie met de stagebegeleiders uit de hogeschool.

De afgestudeerden ervaren de stage als een goede overstap tussen de opleiding en de aanvang van de beroepsloopbaan.

verbeterpunten

Het is noodzakelijk dat de hogeschool de niet-gekende stageplaatsen die de studenten zelf aanbrengen, onderzoekt op de leeransen die ze kunnen bieden.

Sommige stagesupervisors uit het sociaal-cultureel werkveld die studenten ontvangen uit Kortrijk, zijn van mening dat de stagiairs niet over voldoende theoretische kaders beschikken om ervaringen te kunnen plaatsen en taken naar behoren te kunnen uitvoeren.

eindwerk

sterke punten

De hogeschool besteedt veel zorg aan de begeleiding van de studenten bij het schrijven van hun eindwerk. Dat blijkt zowel uit de beschikbare werkinstrumenten als uit de beschikbaarheid van de eindwerkbegeleiders.

verbeterpunten

De afgestudeerden uit Kortrijk, maar ook het werkveld signaleren dat er onduidelijkheid bestaat over de juiste verwachtingen van de hogeschool met betrekking tot het eindwerk.

De eindwerkbegeleiders stellen blijkbaar verschillende eisen over wat van het eindwerk kan worden verwacht. Soms is deze opvatting in tegenspraak met de opvattingen uit het hoorcollege dat gewijd is aan de introductie op het eindwerk.

Het verdient aanbeveling de doelstellingen die de hogeschool met het eindwerk voor ogen heeft, duidelijker af te lijnen.

De afgestudeerden van Kortrijk merken op dat de wijze van eindwerkbegeleiding naargelang van de stagementor sterk kan verschillen. Ze ervaren deze verscheidenheid als problematisch.

2.7.1.8 internationalisering

sterke punten

De Hogeschool West-Vlaanderen heeft in haar missie de internationale dimensie duidelijk benadrukt en uitgewerkt in een beleidsplan.

De praktijk van de internationalisering is in de beide opleidingsplaatsen in twee richtingen uitgewerkt:

- Iedere student moet een onderdeel internationalisering gevolgd hebben. Dit betekent dat hij of zij gedurende 1 week een studiebezoek aan Berlijn of Praag aflegt.
- Sommige studenten lopen een stage in het buitenland. Vooraf wordt de student grondig bevraagd over zijn of haar motivatie en getest op voldoende voorbereiding. Tijdens de stage is er begeleiding door de hogeschool via e-mail en door een professional ter plaatse. Hoewel de medewerking vanuit de opleiding positief is, wordt weinig stage gelopen in het buitenland.

Jaarlijks wordt binnen de opleiding Assistent in de Psychologie een internationale studieconferentie belegd over beroepsspecifieke themata. Die wordt afwisselend georganiseerd door alle partners: Oostende, Antwerpen, Kortrijk, Manchester en Deventer.

Elk jaar organiseert Kortrijk een excursie naar en uitwisseling met een hogeschool in Nederland (Rotterdam en Brussel).

Er is een tripartite-project in werking tussen Kortrijk, Rotterdam en Lille.

verbeterpunten

Er zijn naast de reeds vermelde positieve ontwikkelingen verbeteringen mogelijk:

- vreemdetalenonderwijs: dit kan eventueel uitbesteed worden aan externen;
- de financiële of personeelsmiddelen voor realisatie van de hogeschoolmissie voor dit onderdeel zijn te beperkt in verhouding tot de pretentie.

2.7.1.9 leersituatie

sterke punten

De hogeschool heeft een duidelijke vernieuwende lijn ingezet in de onderwijsvormen.

In september 2004 en 2005 wordt het proces van modularisering gerealiseerd. Hierdoor kunnen de opleidingen de opleidingsonderdelen stroomlijnen naar opzet en inhoud. Ook wordt hiermee de mogelijkheid versterkt te werken naar studentgericht en probleemgestuurd onderwijs.

In studentgerichtheid scoren beide opleidingen goed. Vooral de studiebegeleiding lijkt van goed niveau te zijn.

verbeterpunten

De weg naar modularisering roept een aantal vraagtekens op:

- het uitwerken van modules vraagt een specifieke deskundigheid van de samenstellers. De scholing en vorming daarin is vooralsnog onvoldoende;
- de teamleden moeten zich nog meer verbinden aan de gekozen nieuwe vormen: de bestaande praktijk van traditionele kennisoverdracht gecombineerd met de nieuwe filosofie van 'leren leren' slurpt te veel energie op. De centrale vraag bij studentgericht onderwijs: 'wat moet de student weten en kunnen?'

- zou bij lectoren prominenter aanwezig moeten zijn; de lector kan hierbij een meer begeleidende dan instruerende rol spelen;
- bij de totstandkoming van de onderwijsdoelen en bijbehorende competenties is autonomie van lectoren terecht teruggedrongen, teamvorming staat voorop. Het is wenselijk de beroepscompetenties meer bij de doelen te betrekken dan de doelen die zijn afgeleid uit de traditionele academische disciplines;
 - inzake de praktijkgerichtheid scoort de opleiding goed. Het verdient aanbeveling het werkveld blijvend te betrekken bij de formulering van de door de opleiding nagestreefde competenties;
 - het trainen in 'begeleiden en coachen' van studenten, ter vervanging van 'doceren', zou een aanbeveling kunnen zijn;
 - de infrastructuur in de gebouwen (ICT, kleine lokalen, ruimere openstelling van de mediatheek, aanschaf laptops) moet worden verbeterd en uitgebreid ten behoeve van 'leren leren' .

2.7.1.10 toetsing en evaluatie

De opleiding maakt gebruik van verschillende evaluatiesystemen en evaluatietechnieken, rekening houdend met de beoogde competenties voor de verschillende opleidingsonderdelen.

sterke punten

De hogeschool verleent studenten inspraak bij het opstellen van de examenroosters en legt voldoende flexibiliteit aan de dag om wijzigingen om gewettigde redenen door te voeren.

Na de partiële examens en de examens van de eerste en tweede zitting organiseert de hogeschool feedbacksessies.

verbeterpunten

Ondanks de goede bedoelingen van de hogeschool met de examenbank formuleren studenten een aantal opmerkingen. Er is enerzijds nood aan regelmatige actualisering van de opgenomen vragen en voor sommige vakken zijn er geen voorbeeldvragen opgenomen. Anderzijds zetten de voorbeeldvragen studenten wel eens op het verkeerde been, omdat de aard van vragen op het examen afwijkt van de aard van de vragen op de databank.

De commissie geeft als suggestie mee te onderzoeken of de examenbank niet moet worden beperkt tot voorbeeldvragen voor het eerste en tweede jaar.

Sommige derdejaarsstudenten uit Kortrijk signaleerden dat de examenvragen niet aansloten bij hun verwachtingen en te veel betrekking hadden op alleen maar reproductie van de leerstof.

2.7.1.11 studie- en studentenbegeleiding

De instroom, zowel in Oostende als in Kortrijk, bestaat voor 55-60% uit TSO-studenten.

sterke punten

Deze hogeschool is een warme school. Ze draagt de 'zorg voor de individuele student' hoog in het vaandel. De vlotheid van contactmogelijkheden en de afwezigheid van drempels worden zowel door de lectoren als studenten geapprecieerd en creëren een sfeer waarin het gezellig is te vertoeven.

De aanwezige infrastructuur en opvangmogelijkheden dragen daar hun steentje toe bij.

De hogeschool kent haar studenten en heeft de studentenkenmerken goed in kaart gebracht. Er wordt zichtbaar veel zorg besteed aan instroombegeleiding. Zo wordt het uitbouwen van de individuele onthaal- en informatiemomenten – ook met de familie (Vesalius - HISS) – sterk gewaardeerd door de studenten.

sterke punten

De opleiding is zich terdege bewust van de problemen door de instroom van leerlingen uit het TSO en BSO. Ook al heeft ze daar niet altijd een passend antwoord op, er worden ernstige opvanginspanningen geleverd.

Lovend is dat de hogeschool 'het kansen bieden' centraal stelt en ook oog en zorg heeft voor kansenbevordering van studenten met een zwakkere sociale afkomst en voor studenten met een functionele beperking.

De communicatielijn tussen studenten en lectoren blijkt zeer gunstig, en er wordt rekening gehouden met de studieomstandigheden van de studenten (zie onder andere inspraak examenregeling en nabespreking).

Voor een buitenstaander kan het geheel van studentenbegeleiding, psychosociale begeleiding, ombudsfunctie, ... wat complex lijken. De hogeschool heeft een breed aanbod van studie- en studentenbegeleiding. Inhoudelijk kunnen deze initiatieven elkaar overlappen, maar blijkbaar 'werkt' het bij de studenten.

verbeterpunten

Toch is de commissie van mening dat bij een verdere groei van de hogeschool, een doorzichtiger structuur op zijn plaats is.

Sommige initiatieven, zoals de examenbank, zijn zeer positief maar kunnen volgens de studenten – voor wie een en ander uiteindelijk bedoeld is – toch geoptimaliseerd worden.

2.7.1.12 studeerbaarheid en studierendement

Het slaagpercentage in 2002-2003 bedroeg in het eerste jaar in Kortrijk 54%, in Oostende was dit percentage 67%. Voor het tweede en derde opleidingsjaar lagen de slaagpercentages dicht bij elkaar, zij bedroegen 85-90%.

sterke punten

De rendementscijfers zijn relatief goed. Er zijn goede slaagcijfers, waarbij ruime aandacht voor studiebegeleiding en studiebevorderende maatregelen een belangrijke rol spelen.

De studentenvoorzieningen zijn op ruime schaal aanwezig, en de commissie is van mening dat deze studentenvoorzieningen goed functioneren.

verbeterpunten

Om te voorkomen dat hoge slaagcijfers ten onrechte in verband worden gebracht met soepele normen, is het zinvol empirische gegevens over de rendementscijfers te verzamelen die deze onterechte relatie kunnen tegenspreken.

Een goede studietijdmeting zou de feitelijke zwaarte van het opleidingsprogramma beter in kaart kunnen brengen. Deze meting hoeft niet integraal bij alle studenten te gebeuren, maar kan ook steekproefsgewijs verlopen.

De vergelijkbaarheid van begeleidingstaak en beoordelingstaak van lectoren zou mogen worden verhoogd. Volgens de studenten zijn er relatief grote verschillen tussen lectoren inzake hun begeleiding en beoordeling.

2.7.1.13 afgestudeerden

sterk punt

De veelvuldige contacten tussen het werkveld en de opleiding worden zowel door het werkveld als door de hogeschool als zeer positief ervaren.

verbeterpunten

De afgestudeerden uit Kortrijk waren van mening dat de jobdienst aan verbetering toe is.

Het valt op dat afgestudeerden, behalve de afgestudeerden Assistent in de Psychologie, niet weten of de hogeschool ook een navormingsprogramma aanbiedt.

2.7.1.14 maatschappelijke dienstverlening

sterke punten

De opleiding in Oostende heeft reeds enige ervaring met maatschappelijke dienstverlening, waarbij het lectorenteam collegiaal beslist over het al of niet opnemen van een bepaalde opdracht.

Deze dienstverlening gebeurt in Oostende tegen financiële voorwaarden die haalbaar zijn voor socialprofit-organisaties.

verbeterpunten

De opleiding in Kortrijk staat nog maar aan de start van de decretale opdracht om maatschappelijke dienstverlening te verzorgen.

2.7.1.15 onderzoek

Deze opdracht is vrij nieuw voor de hogeschool. Ook al had ze op dit vlak reeds initiatieven opgestart, toch is het duidelijk dat er nog een lange weg moet worden afgelegd en het is dan ook logisch dat ze nog zoekende is.

sterke punten

De hogeschool is er zich van bewust dat dergelijke opdracht slechts kan worden gerealiseerd als onderzoek in een geïntegreerde werkvorm ingeschakeld wordt in alle opleidingsonderdelen.

verbeterpunten

Er moet worden overwogen of sommige vormen van intern onderzoek zelf kunnen worden aangepakt. Zo zou de vertaling en aanpassing qua validiteit en betrouwbaarheid van sommige vragenlijsten (onder andere van Oosterhuis) eventueel in een thema 'testconstructie' in de optie Assistent in de Psychologie aan bod kunnen komen.

2.8 Karel de Grote-Hogeschool

algemene punten vooraf

De visitatiecommissie wenst vooraf de hogeschool en het departement te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- de faciliteiten ter plekke waren uitstekend;
- de gevraagde bijkomende documenten werden snel en volledig ter beschikking gesteld;
- de openheid van de verschillende deelnemers tijdens de gesprekken was opvallend;
- het zelfevaluatie-rapport (ZER) werd zelfkritisch opgesteld en gaf een realistisch beeld van de opleiding.

Aan de opleiding Sociaal Werk van de Karel de Grote-Hogeschool Antwerpen waren in 2002-2003 over de drie opleidingsjaren in totaal 439 studenten ingeschreven. De opleiding richt de opties Maatschappelijke Advisering, Maatschappelijk Werk, Sociaal-Cultureel Werk en Personeelswerk in.

2.8.1 beschrijving van de thema's

2.8.1.1 beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

sterke punten

De opleiding is op veel punten actief bezig met het formuleren en het uitvoeren van beleid. Er is een strategisch plan en er zijn doelstellingen voor een vernieuwd programma. Ook inzake internationalisering en maatschappelijke dienstverlening en onderzoek is de opleiding beleidsmatig actief. Het beleid is daarbij in belangrijke mate op departementaal niveau aangezet.

Met betrekking tot het beleid en de kwaliteitszorg is er sprake van een grote openheid, en de studenten hebben veel waardering voor de inspraakmogelijkheden die hun worden geboden. Binnen de opleiding gebeuren veel zaken in een goede informele sfeer.

De verantwoordelijkheid op het gebied van de kwaliteitszorg ligt veelal in handen van werkgroepen en teams waardoor de betrokkenheid over het algemeen als positief mag worden gekenmerkt. Er is ook een departementale coördinator kwaliteitszorg.

verbeterpunten

Door de open en informele sfeer kunnen er wel communicatieproblemen ontstaan omdat de relevante informatie niet iedereen bereikt. Aan dit punt wordt echter aandacht besteed.

De opleiding is van mening dat het beschikbare strategische plan geactualiseerd moet worden. Alle personeelsleden zouden hierbij moeten worden betrokken om zodoende een voldoende breed draagvlak te creëren.

Het inrichten van een eigen unit binnen het departement met een taak inzake kwaliteitszorg zou naar de mening van de commissie een goede zaak zijn om de systematiek in de kwaliteitszorg te versterken.

2.8.1.2 concretisering kwaliteitszorg

sterke punten

De opleiding volgt het systeem van interne kwaliteitszorg van de hogeschool dat gebaseerd is op het PROZA-instrument. Er is duidelijk aandacht voor de kwaliteitszorg doordat geregeld specifieke thema's op dit gebied aan de orde worden gesteld, ofwel door middel van enquêtes nader worden verhelderd.

Er wordt duidelijk rekening gehouden met de student. De studenten kunnen hun opmerkingen gemakkelijk inbrengen en geven aan dat er duidelijk wordt geluisterd naar hun mening.

Het zelfevaluatie rapport is zeer open over de commentaren van studenten. Wel moet daarbij worden opgemerkt dat verschillende signalen niet allemaal meer actueel zijn omdat ze soms betrekking hebben op een situatie die – na het betrekken van het nieuwe gebouw – gewijzigd is.

verbeterpunten

De kwaliteitszorg binnen de opleiding en het departement zou door een meer systematische aanpak aanmerkelijk verbeterd kunnen worden. Nu wordt de aanpak nog geregeld gekenmerkt door toevallige prioriteiten en kleine incidenten.

Een duidelijker systematiek in de aandacht voor de kwaliteitszorg zou ook de betrokkenheid van medewerkers en teams in gunstige zin kunnen beïnvloeden.

2.8.1.3 personeel

De personeelsbezetting van het onderwijzend personeel in de opleiding Sociaal Werk bedroeg in academiejaar 2002-2003 24,17 FTE. Hierbij komt het departementale administratief personeel (7,6 FTE) dat voor beide opleidingen (Sociaal Werk en Orthopedagogie) instaat voor onderwijsorganisatie, studenten- en puntenadministratie, logistieke en financiële ondersteuning. Ook het mediatheekpersoneel (1,5 FTE) ondersteunt beide opleidingen.

De student-docentratio bedroeg in dat jaar 25,89.

sterke punten

Het personeelsbestand is relatief evenwichtig qua leeftijdssamenstelling (de oudere lectoren zijn licht oververtegenwoordigd).

Er is een cultuur van communicatie en overleg wat de betrokkenheid van het personeel stimuleert.

Het document 'Krachtlijnen voor een vernieuwd programma in 2003' (geschreven in mei 2001) is een mooi voorbeeld waarin visie én systematische aanpak tot realisatie worden vastgelegd.

De aandacht voor een tijdige duidelijkheid van het takenpakket vóór het nieuwe academiejaar wordt positief gewaardeerd.

De functioneringsgesprekken worden uitgesproken positief gewaardeerd door het personeel.

Studenten en oud-studenten waarderen ten eerste de inzet en de openheid van de lectoren en de vlotte contactmogelijkheden met het personeel.

verbeterpunten

Tegenover de steeds toenemende opdrachten die door de overheid worden opgelegd en de toename van studenten staat een absoluut ontoereikende toename van de beschikbare middelen. Er is een grens aan de steeds stijgende werkbelasting van het personeel.

De personeels-studentenratio ligt ongetwijfeld hoger dan het gemiddelde van de opleidingen Sociaal Werk in de andere hogescholen. Een exacte vergelijking is echter onmogelijk. De commissie stelt vast dat de wijze van berekenen van de ratio verschilt van opleiding tot opleiding. Het lijkt de commissie wenselijk een uniforme personeels-studentenratio van alle opleidingen via een beperkt onderzoek vast te stellen.

Doordat er geen nieuwe aanwervingen gebeuren, bestaat het gevaar voor een oververtegenwoordiging van oudere lectoren.

Het is voor het personeel én de studenten soms onduidelijk wie welke bevoegdheden heeft. Wie heeft waarover adviesbevoegdheid, wie heeft waarover beslissingsbevoegdheid?

Het voeren van een systematisch personeelsbeleid is in volle ontwikkeling. Toch lijkt het geheel soms nog te veel op een intuïtief handelen. Een systematische visie en het opsporen van de reële noden op het vlak van personeelsbeleid ontbreken. Het personeelsbeleid is te weinig onderbouwd door feitelijke gegevens. Meer meten om beter te weten is aangewezen.

Er is veel navorming van het personeel, maar dit gebeurt te veel ad hoc en te weinig in het kader van een navormingsbeleid.

Het sociaal statuut van het onderhoudspersoneel wordt als te afwijkend ervaren ten opzichte van het overige personeel.

2.8.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

sterke punten

Het nieuwe transparante gebouw wordt zowel door het personeel als door de studenten overwegend positief gewaardeerd. Het gebouw geeft de opleiding een eigen karakter.

De hogeschool wil zich maatschappelijk nuttig maken door een aantal lokalen ter beschikking te stellen van derden/buitenstaanders.

De goed uitgeruste mediatheek, met een jaarlijkse ruime investering, is centraal ingeplant in het gebouw met een diversiteit aan werkplekken. Deze centrale ligging nodigt uit tot gebruik.

De voorzieningen inzake informatie- en communicatietechnologie (ICT) zijn het voorbije jaar enorm toegenomen. Het gebruik van ICT versterkt de departementale communicatie en ondersteunt de onderwijsactiviteiten. Een verdere uitbouw is nog gepland.

verbeterpunten

In het nieuwe gebouw zijn er problemen inzake de klimaatbeheersing die vooralsnog niet zijn opgelost.

De openingsuren van de mediatheek buiten de lesuren zijn te beperkt.

De organisatie (lessenrooster, examenrooster, lokaltoewijzing, ...) en de communicatie naar de studenten zijn duidelijk verbeterd. Toch is er nog ruimte voor verbetering.

2.8.1.5 onderwijsdoelstellingen

sterke punten

Bij het bepalen van de onderwijsdoelstellingen is er voortdurende terugkoppeling naar het werkveld, zowel door de sterke aanwezigheid van gastlectoren als door een spontane terugkoppeling van de (praktijk)lectoren bij de talrijke stagebezoeken.

Er werd samen met de andere opleidingen Sociaal Werk actief meegewerkt aan het uittekenen van een beroepsprofiel en het aangeven van basiscompetenties.

Er zijn concrete aanzetten en duidelijke acties om de doelstellingen in een programmavernieuwing te vatten en die in toenemende mate verder uit te werken.

verbeterpunten

Een meer systematische en goed geplande operationele aanpak zou helpen om de onderwijsdoelstellingen en de implementatie in een programma duidelijker te maken.

Vanuit onderwijsdoelstellingen moeten overlappings systematisch worden aangepakt.

Het systematisch en gestuurd bevragen van studenten, afgestudeerden en het werkveld in verband met de beoogde onderwijsdoelstellingen kan belangrijke gegevens opleveren.

2.8.1.6 opleidingsprogramma

sterke punten

De progressieve programmaopbouw van het eerste naar het derde jaar is erg positief. Er is veel aandacht voor basiswetenschappelijke aspecten, voor methodische vorming en voor stages.

De leersituatie evolueert zeer sterk van (haast uitsluitend) theoretisch ex-cathedra onderricht in het eerste jaar naar zeer praktijk- en toepassingsgericht in het derde jaar. Het tweede jaar is een soort overgangsjaar waar beide polen in evenwicht zijn. Deze evolutie wordt sterk gedragen door lectoren en studenten.

De programmaherziening krijgt ook in de komende jaren een prioritaire plaats.

De stagebegeleiding vanuit de opleiding wordt intensief uitgevoerd, zowel door bezoeken aan de stageplaats als door supervisie.

Er wordt in de leergroepen veel aandacht besteed aan de student.

De keuze om vanaf het tweede jaar optiegericht te werken biedt de studenten vooral methodisch een klaar profiel dat stimulerend werkt.

Er is een duidelijke expliciete zorg in de cursussen om diversiteit mee te nemen in de opleiding. Deze zorg bleek uit de gesprekken met de studenten (eerste en tweede jaar), lectoren specialisatievakken en oud-studenten (de insteek was hier het werken met allochtonen).

De studenten zijn communicatief sterk.

verbeterpunten

Een voortdurende en systematische bevraging van het studieprogramma bij studenten zal helpen bij een voortdurend reflecteren over de opbouw en de inhoud van de opleiding.

Er worden nog heel veel uren klassikaal gewerkt. De vraag is of hier, ook in het kader van de werklust, niet kan worden gezocht naar andere mogelijkheden. Daarbij kan worden gedacht aan een structuur met taken en opdrachten voor de studenten.

Optie- en opleidingsoverschrijdende activiteiten kunnen misschien meer ruimte bieden om de totale taakbelasting van de lectoren te verlichten.

Alle betrokkenen beoordelen de talencursus positief. Toch rijst de vraag of deze cursus, in het licht van een voortdurende inkrimping van mensen en middelen, expliciet moet worden opgenomen in het programma. Zijn hier geen andere en facultatieve leerroutes, bijvoorbeeld in het volwassenenonderwijs, mogelijk?

2.8.1.7 werkveldervaring en afstudeerwerk

sterke punten

werkveldervaring

Er is heel wat aandacht voor de voorbereiding van de studenten op de werkveldervaring.

Deze voorbereiding wordt systematisch opgebouwd. De voorbereiding start met de leergroepen waar de jonge studenten de kans krijgen om in een veilige omgeving van een kleine groep medestudenten ervaring op te doen met situaties die op een stage of in het latere werkveld kunnen voorkomen. De stagebegeleiders van het werkveld ervaren ook de goede voorbereiding van de studenten.

Het werkveld ervaart de open communicatie met de opleiding als positief.

De studenten ervaren de stage (tweede en derde jaar) als heel positief in hun opleiding.

afstudeerwerk

De opleiding biedt duidelijkheid over de verwachtingen in verband met het eindwerk, en de begeleiding wordt positief gewaardeerd.

Het derde jaar is nu zo georganiseerd dat de studenten alle onderwijsopdrachten en examens achter de rug hebben als ze aan hun stage beginnen. Daardoor kunnen ze al hun tijd en aandacht besteden aan hun stage en eindwerk, wat een gunstige evolutie is.

Het werkveld ervaart de combinatie tussen stage en eindwerk als zinvol voor de student.

verbeterpunten

werkveldervaring

Er kan worden onderzocht of het moment van stagekeuze niet gelijk kan zijn over de opties heen. De studenten beleven dit als een te groot verschil.

Tevens lijkt het de commissie wenselijk dat het moment van stagekeuze gelijkgeschakeld wordt met de andere opleiding Sociaal Werk in Antwerpen. Nu moet een stageplaats op een bepaald ogenblik beslissen een stagiair aan te nemen van hogeschool A, waardoor hogeschool B geen kans meer krijgt.

afstudeerwerk

Het zoeken naar een evenwicht tussen stage en eindwerk (in termen van belasting en jobtijd voor de student) moet verder een aandachtspunt te blijven. Het theoretisch gedeelte laten maken voor de stage begint, lijkt de commissie een interessant denkspoor dat verdere opvolging verdient.

Het eindwerk is soms alleen nuttig voor de student en niet relevant voor de stageplaats. Door een link te leggen met onderzoek zou het eindwerk een meerwaarde kunnen krijgen voor het (bredere) werkveld.

2.8.1.8 internationalisering

sterke punten

- Inzake internationalisering werkt een team van medewerkers ijverig aan het stimuleren van internationale activiteiten.
- De opleiding onderhoudt goede contacten met enkele instellingen in het buitenland en heeft met een aantal van hen bilaterale contracten afgesloten.
- Het is belangrijk dat er een beleidsnota met betrekking tot de internationalisering aanwezig is.

verbeterpunten

Ondanks de inzet van een team van medewerkers zijn de feitelijk bereikte resultaten nog bescheiden. Ook hier spelen taalproblemen, organisatorische problemen en financiële problemen soms een rol.

Wellicht kan een meer systematische aanpak in de komende jaren diensten bewijzen. De opleiding signaleert zelf dat er van een echte integratie van internationalisering binnen het opleidingsprogramma eigenlijk nog geen sprake is. Er is wel duidelijk een begin gemaakt.

De samenwerking binnen het departement inzake internationalisering kan beter verlopen.

2.8.1.9 leersituatie

sterke punten

Er is een aanzet tot onderwijsvernieuwing via de methodiek van probleemgestuurd onderwijs voor de theoretische vakken in het eerste jaar.

De ontwikkeling van een inhoudelijk sturend opleidingsteam lijkt de visitatiecommissie een goede zaak. Wel moeten alle geledingen van de hogeschool er hun stem in hebben en de grote beleidslijnen van het departement en de hogeschool waarbinnen gewerkt kan worden, moeten duidelijk zijn.

verbeterpunten

De ontwikkeling van nieuwe leermiddelen is te zeer lectorgebonden. De bestaande onderwijsvormen en leermiddelen zijn niet echt ingepast in een opleidingsbeleid.

Er moet een opleidingsbeleid tot stand komen inzake het ontwikkelen van nieuwe onderwijsvormen en het gebruik van innoverende leermiddelen.

2.8.1.10 toetsing en evaluatie

sterke punten

De informatie over de belangrijkste elementen van het evaluatieproces is duidelijk en staat op een heldere manier ter beschikking van lectoren en studenten.

Het organiseren van proefexamens in het eerste jaar mag zeker als een sterk punt beklemtoond worden, vooral omdat studenten dit ervaren als een belangrijk hulpmiddel om zicht te krijgen op de verwachtingen en de wijze van beoordelen. Dit initiatief past in de brede aandacht die voor zorg en begeleiding van studenten ontwikkeld is.

verbeterpunten

Het ontwikkelen van een beleid inzake de keuze van evaluatievormen verdient aandacht en kan zeker opgenomen worden bij het verder invoeren van nieuwe onderwijsvormen zoals probleemgestuurd onderwijs. Het zelfevaluatie-rapport vermeldt dit ook, maar geeft niet aan waarom daar nog niet aan gewerkt werd.

Wellicht kan meer aandacht worden besteed aan het verzamelen van sommige gegevens die nodig zijn om een goed zicht te krijgen op de wijze waarop studenten toetsing en evaluatie ervaren. Het rapport vermeldt bijvoorbeeld dat lectoren er niet altijd in slagen studenten duidelijk te maken wat hun verwachtingen en evaluatiecriteria zijn, hoewel de studenten er blijkbaar van overtuigd zijn dat zij in het eerste jaar wel precies en vrij snel de verwachtingen kunnen inschatten (wat dus een sterk punt is).

De communicatie van de examenplanning kan wellicht studentvriendelijker verlopen door deze planning op internet beschikbaar te maken.

2.8.1.11 studie- en studentenbegeleiding

De studenteninstroom was in 2002-2003 voor 49% uit ASO-studenten, 40,50% TSO-studenten en 10,50% BSO/KSO-studenten samengesteld.

sterke punten

De aandacht voor de diversiteit onder studenten die instromen (allochtonen, studenten met een handicap, werkstudenten) en de aandacht voor een aangepaste opvang, is een pluspunt dat mag worden beklemtoond. Dit draagt bovendien bij tot de goede sfeer en openheid die studenten in het gehele departement ervaren.

verbeterpunten

Er is veel zorg voor de voorlichting, opvang en begeleiding van studenten om de overgang van secundair naar hoger onderwijs te maken (zoals de studiemethodebegeleiding die ingebouwd is in het uurrooster van het eerste jaar). Toch vermeldt het zelfevaluatie-rapport dat lectoren onvoldoende gestimuleerd worden om hun onderwijs beter af te stemmen op de studentenpopulatie. Dit kan wellicht een bijzonder aandachtspunt zijn in het lectorenoverleg.

2.8.1.12 studeerbaarheid en studierendement

Het slaagpercentage bedroeg in 2002-2003 voor de eerstejaarsstudenten 52,3 %, voor de tweedejaarsstudenten 92,80% en voor de derdejaarsstudenten 91,6%.

sterke punten

De studenten zijn zeer positief over de contacten met de lectoren. De lectoren zijn gemakkelijk te bereiken en hebben altijd een luisterend oor.

Na een sterke selectie in het eerste jaar is het rendement in de volgende studie jaren zeer goed.

Ook stage en eindwerk lijken op een goede manier in het programma ingepast te zijn.

verbeterpunten

Het zicht op de feitelijke studiebelasting is niet altijd duidelijk. Er zijn (nog) geen studietijdmetingen. De studenten hebben soms te maken met piekbelastingen. Onderdelen van het studieprogramma worden nog onvoldoende op elkaar afgestemd.

Wellicht kan worden overwogen om voor de studietijdmeting een meer globale benadering te kiezen, zodat al te grote schommelingen in de belasting van de studenten kunnen worden vermeden.

Sommige cursussen hebben het karakter van een collage waardoor de systematiek moeilijk kan worden gevonden.

2.8.1.13 afgestudeerden

sterke punten

Er is een hele reeks van vooral informele aanwijzingen die duiden op een hoge mate van tevredenheid van de afgestudeerden over de opleiding. Dit geldt eveneens voor de inschatting van de opleiding door het werkveld.

verbeterpunten

Het zou bijzonder vruchtbaar zijn om initiatieven op te zetten die toelaten de betrokkenheid van de afgestudeerden bij de opleiding te systematiseren. Het gesprek van de visitatiecommissie met enkele oud-studenten wijst uit dat, naast de hoge mate van tevredenheid, oud-studenten ook wel ervaringen hebben en voorstellen kunnen formuleren die zowel op het vlak van inhoud als op het vlak van organisatie een meerwaarde kunnen betekenen voor de kwaliteit van de opleiding.

2.8.1.14 maatschappelijke dienstverlening

sterke punten

Er is de uitdrukkelijke zorg om bij het uitbouwen van maatschappelijke dienstverlening steeds de wisselwerking met de basisopleiding in de gaten te houden.

Er is een aanvang gemaakt met de professionalisering van het beleid inzake maatschappelijke dienstverlening. De opleiding heeft een verantwoordelijke aangeduid om hier initiatieven te nemen, acties verder te zetten en het geheel sturend te coördineren.

Ook al is er een voortdurende beperking van het aantal personeelsleden, toch blijft de opleiding aandacht besteden aan dit thema.

verbeterpunten

Gerichte en systematische contacten met vertegenwoordigers van het werkveld kunnen heel wat aanzetten geven, want die mensen kunnen als reflectiegroep stimulerend werken.

82% van de maatschappelijke dienstverlening gaat naar voortgezette opleiding en posthogeschoolvorming, en 18 % naar maatschappelijke dienstverlening in de enge zin van het decreet (tegen marktprijzen).

Het precies in beeld brengen van welke activiteiten de opleiding onderneemt, met het aangeven van onderwerpen, doelgroepen, aantallen, ... is belangrijk zowel voor de interne en externe communicatie als voor het concretiseren van doelstellingen.

Misschien moet ook worden nagegaan hoe studentgebonden activiteiten mee kunnen functioneren in dit geheel. Samenwerking en overleg op hogeschoolniveau kan voor deze thematiek zeker inspirerend, ondersteunend en stimulerend werken.

2.8.1.15 onderzoek

sterke punten

De aanstelling van een coördinator maatschappelijke dienstverlening en onderzoek (MDO) getuigt van een departementale keuze om dit terrein verder uit te bouwen.

verbeterpunten

Er ligt nu een sterke druk op maatschappelijke dienstverlening en onderzoek omdat de geïnvesteerde tijd moet worden terugverdiend. Dit kan de initiatiefnemers binnen de hogeschool afschrikken uit onzekerheid over het terugverdieneffect.

De bestaande mogelijkheden tot onderzoek in de activiteiten binnen de opleiding zijn nog onvoldoende onderzocht. Zo kunnen thematische opdrachten van studenten passen in een (kleinere) onderzoeksopdracht uit het werkveld. Op die manier kan de opleiding ook meer sturend optreden bij het bepalen van de onderwerpen van het eindwerk (eventueel bundelen).

2.9 Katholieke Hogeschool Kempen

Algemene punten vooraf:

Allereerst wenst de visitatiecommissie de hogeschool, het departement en de opleiding te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- de toegezonden informatie was uitstekend;
- de faciliteiten ter plekke waren uitstekend;
- de openheid tijdens de gesprekken was uitstekend;
- er werd goede zorg besteed aan het verblijf van de commissieleden;
- de commissie kreeg een prima ontvangst in het multifunctioneel gebouw.

Aan de opleiding Sociaal Werk van de Katholieke Hogeschool Kempen waren in 2002-2003 over de drie opleidingsjaren in totaal 413 studenten ingeschreven.

De opleiding richt de opties Maatschappelijke Advisering, Maatschappelijk Werk, Sociaal-Cultureel Werk en Personeelswerk in.

2.9.1 beschrijving van de thema's

2.9.1.1 beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

sterke punten

De hogeschool heeft een structuur ontwikkeld voor kwaliteit en doorstroming ervan. Leidinggevenden en medewerkers zijn betrokken bij de kwaliteitszorg. Het directiecomité, ondersteunende diensten, (een delegatie van) de Academische Raad en de kwaliteitsraad ondernemen scoringsoefeningen voor de eigen werking.

De hogeschool hanteert de regel dat het beleid wordt afgestemd op noden en verwachtingen van studenten, medewerkers, werkveld en overheid.

De studenten zijn vertegenwoordigd in de kwaliteitsraad en de departementale kwaliteitswerkgroep.

Gegevens worden verzameld door meting van prestatie-indicatoren, perceptiemetingen en TRIS-scoring. De onderwijsraad stuurt de studie- en studenten(loopbaan)begeleiding en de programmaontwikkeling.

De hogeschool beschikt over een gebruiksvriendelijk kwaliteitshandboek met adequate procedures en instrumenten voor communicatie en informatie.

Het departement ontwikkelde een eigen opdrachtverklaring, een visietekst voor onderwijs, maatschappelijke dienstverlening en onderzoek.

verbeterpunten

De commissie vraagt de opleiding zorg te dragen voor een professionele opmaak van vragenlijsten (bijvoorbeeld afhakersonderzoek) zodat de meetresultaten betrouwbaar en valide zijn.

De commissie adviseert algemene, departementale, campus- en coördinerende diensten zoals secretariaat, receptie, boekhouding, ... in de kwaliteitswerking te integreren.

2.9.1.2 concretisering kwaliteitszorg

sterke punten

Sinds het academiejaar 2002-2003 werkt het departement met een geïntegreerd beleidsplan (met strategische doelstellingen vanuit vier perspectieven: studenten, werkveld, leren en innovatie en interne processen) waarbij doelstellingen en actieplannen voor afzonderlijke processen in een algemene context geplaatst worden.

De docentenraad van de opleiding Sociaal Werk vormt een spilfunctie voor de ontwikkeling van het beleid, de beleidsondersteuning en het vastleggen van verbeterplannen.

Kritische sleutelprocessen voor onderwijs, maatschappelijke dienstverlening en onderzoek zijn agendapunten van deze docentenraad (onder meer onderwijsplanning, onderwijsaanbod, personeel, studenten, kwaliteitszorg en internationalisering).

Studenten en medewerkers van de opleiding voeren regelmatig TRIS-score-oefeningen uit en leggen prioritaire verbeterpunten vast.

De opleiding voert, bij toerbeurt, stelselmatig metingen uit bij studenten (onder meer onderwijsactiviteiten, doceergedrag, stages, organisatie tweede jaar, introductieweken, P-module (persoonsgerichte module) eerste jaar, onderwijsvernieuwing derde jaar, trajectbegeleiding, studie- en studentenbegeleiding, studietijdmetingen, uitstroommotivatie), medewerkers (onder meer scoreoefening, wensen en verwachtingen taken en uurrooster, zelfstudiepakketten en onderwijsvernieuwing derde jaar, heraanstelling departementshoofd), afgestudeerden en het werkveld (onder meer stagebegeleiders eindwerken, scoreoefening).

De enquêtes kunnen in het departement on line uitgevoerd worden. Uit de gesprekken blijkt - en de documenten tonen dat ook aan - dat resultaten uit metingen systematisch worden aangewend om te werken aan verbeteringen.

De lectoren bevestigen de meerwaarde die de integratie van kwaliteitszorg met zich brengt in het dagelijkse werk- en onderwijsproces (bijvoorbeeld evaluatie didactische activiteiten, gestructureerd in team werken, toepassing PDCA-cirkel (Plan-Do-Check-Act) voor eigen opleidingsonderdelen, doorlichting schriftelijk studiemateriaal, ...).

verbeterpunten

De commissie vraagt om resultaten van metingen (bijvoorbeeld enquêtes bij studenten) te communiceren en te bespreken met medewerkers van algemene en ondersteunende diensten.

2.9.1.3 personeel

De personeelsbezetting bedroeg in 2002-2003 in VTE's 32,12.

De student-docentratio bedroeg in dat jaar 14,77.

sterke punten

De opleiding beschikt over bekwaam en geëngageerd personeel.

Het departement streeft in haar personeelsbeleid naar continuïteit en heeft hierbij oog voor effecten op langere termijn.

Er is een personeels- en middelenmanagement met een transparant taakbelastingsysteem.

Er worden regelmatig functionerings- en evaluatiegesprekken gehouden. De personeelsleden ervaren deze gesprekken als ondersteunend.

De hogeschoolstructuur is geënt op een overlegmodel (matrixmodel), met systematische linken naar de verschillende niveaus.

De leiding inspireert tot voortdurende verbetering. De inspanningen van medewerkers worden erkend.

De structurering van de vele overlegplatforms via het kwaliteitszorgsysteem wordt door de personeelsleden gewaardeerd en brengt duidelijkheid en rust bij de uitoefening van hun opdracht.

verbeterpunten

De materiële ondersteuning van het personeel in de opleiding moet nog verder verbeterd worden.

Functiebeschrijvingen ontbreken en/of zijn zeer algemeen en moeten nog verder worden uitgeschreven en/of verfijnd.

2.9.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

sterke punten

onderwijsruimten

De opleiding beschikt over een waaier van onderwijsruimten, van auditoria tot leslokalen met multimediale mogelijkheden.

mediatheek en bibliotheek

De campusmediatheek beschikt over een zeer volledige collectie van handboeken, tijdschriften, eindwerken,... maar ook over elektronisch beschikbare informatie.

De bibliotheek hanteert een procedure om de kwaliteit van de aankoop van de collectie te garanderen. Ze beschikt ook over een waardevolle Europese collectie en is erkend als Europees Documentatiecentrum.

De ontsluiting van de collectie is gebruikersvriendelijk.

De opleiding maakt intens gebruik van deze infrastructuur. De studenten gebruiken de bibliotheek ook als stille studieruimte.

De campus beschikt over twee professionele opnamestudio's en een montagestudio.

computerfaciliteiten

De computerfaciliteiten voor de studenten zijn uitstekend. De campus beschikt over voldoende pc-klassen en over een ICT-lab. Ten behoeve van het departement zijn ook enkele laptops beschikbaar voor groepswork. De lectoren beschikken per docentenkamer in principe over een pc en beperkte printermogelijkheden. De opleiding maakt gebruik van Blackboard en Bridged.

beschikbare werkingsmiddelen

De departementale werkingsmiddelen volstaan net om de gewone jaarlijks terugkerende uitgaven te dekken. Het departement heeft uit de maatschappelijke dienstverlening bijkomende inkomsten kunnen verwerven. De middelen worden optimaal benut. Het gaat hier in het bijzonder om de inzet van financiële middelen door het systematisch gebruik van moderne technologieën en adequate infrastructuur.

studentenfaciliteiten

De studenten beschikken over alle wenselijke faciliteiten (restaurant, cursusdienst, jobdienst, vakantiejobs, ...) op de campus. Daarenboven is er ook een dienstverlening voor het beoordelen en beschikbaar stellen van studentenkamers.

SOVO biedt oplossingen voor de psychosociale en financiële noden van studenten.

Het studentensecretariaat staat ter beschikking voor de studenten.

verbeterpunten

onderwijsruimten

De opleiding heeft nood aan kleine ruimtes voor supervisiegesprekken.

mediatheek en bibliotheek

Plannen om de bibliotheek om te bouwen tot studielandschap worden zorgvuldig opgestart.

De kennismaking met de bibliotheek in het eerste studiejaar verliep in het verleden zeker niet optimaal. De opleiding heeft dit proces bijgestuurd, maar beschikt nog niet over actuele waarderingscijfers waaruit zou moeten blijken dat dit probleem intussen opgelost is.

computerfaciliteiten

Het departement beseft dat een leefcyclus van vijf jaar voor het ICT-materiaal van de lectoren niet zal beantwoorden aan de ervaren noden.

2.9.1.5 onderwijsdoelstellingen

sterke punten

De opleiding wordt geschraagd door een zeer doordachte en dynamische onderwijsvisie. Het nieuwe dragende concept voor onderwijs is gebaseerd op het competentiedenken. Hieraan wordt een flexibilisering van het onderwijs traject en een verdieping van de professionalisering van de lectoren gekoppeld.

Het departement werkt procesmatig en grondig aan de ontwikkeling van het nieuwe concept met een systematische betrokkenheid en terugkoppeling naar alle lectoren en betrokkenen.

De aandacht voor leren, zelfsturing, integratie van theorie en praktijk, interactieve werkvormen en een nauwe aansluiting op het werkveld zijn herkenbaar aanwezig en gekend door de studenten.

verbeterpunten

De commissie vraagt de opleiding de inspanningen voort te zetten om alle lectoren te betrekken bij en te doordringen van het nieuwe onderwijsconcept en die inspanningen waar nodig nog te versterken.

De commissie vraagt de opleiding de generieke of kerncompetenties te vertalen in herkenbare deelcompetenties en specifieke competenties per werkveld, dus herkenbaar voor studenten en werkveld. De commissie adviseert om ook het werkveld zelf hierbij te betrekken, net als bij de curriculumontwikkeling.

De commissie suggereert verder te werken aan de nieuwe profielomschrijving van de lector als bemiddelaar tussen kennisgebied en vereiste competenties.

2.9.1.6 opleidingsprogramma

sterke punten

Het opleidingsprogramma wordt getoetst aan het beroepsprofiel. Er is duidelijk een grote bereidheid en openheid tot dialoog over de opleiding en het opleidingsprogramma. De lectoren hebben hierbij oog voor feedback van studenten (onder meer via bevragingen en via de studentenraad) en van stageplaatsen.

De keuze van opleidingsinhouden en van behandelde thema's zijn relevante bouwstenen voor de opleiding.

De P-module in het eerste jaar zet studenten aan tot actief leren. De voorbereiding op deze P-module geeft een goede methodische aanzet.

verbeterpunten

De commissie verwacht dat de opleiding ervoor zorgt dat de studenten uit alle opties zich in de opleiding erkennen, onder meer door het geven van relevante voorbeelden en casussen uit alle werksectoren.

De optie Maatschappelijke Advisering moet volwaardig worden uitgebouwd. Mogelijke samenwerking met de optie Rechtspraak in de opleiding Bedrijfsbeheer kan worden onderzocht, om de optie Maatschappelijke Advisering meer slagkracht te geven.

Richtlijnen met betrekking tot de inhoud en de werkwijze binnen opleidingsonderdelen en feedback hierover aan studenten moeten door alle lectoren worden opgevolgd.

De commissie vraagt de opleiding om elke vorm van schriftelijke rapportering aan te grijpen om de competentie van schriftelijke communicatie bij de studenten te verbeteren.

2.9.1.7 *werkveldervaring en afstudeerwerk*

sterke punten

Visie, methode en IKZ van stage en eindwerk zijn essentiële elementen van een geïntegreerd opleidingssysteem.

De studenten worden via stage en eindwerk op een professionele wijze gevormd, begeleid en ondersteund in het maatschappelijk werk, maatschappelijke advisering, personeelswerk en sociaal-cultureel werk. Stage en eindwerk vormen een integraal en geïntegreerd onderdeel van de opleiding.

Intervisie wordt als een passende methodiek in de opleiding en bijscholing voor de maatschappelijk assistent ervaren.

De studenten vinden de verschillende taken van het derde jaar (intervisie, groepswork, stage en stageopdrachten en eindwerk) een zware opdracht.

Oud-studenten van hun kant vinden dat deze hoge eisen vormend zijn, omdat ze daardoor zichzelf als welzijnswerkers beter leren kennen, de methodieken op een efficiënte wijze ingeoeft worden en ze ook leren omgaan met stress. Dit is vooral binnen de uitoefening van het beroep waardevol.

verbeterpunten

In Maatschappelijke Advisering kunnen – in functie van een voortgaande profilering van de afdeling – het afstudeerwerk en de werkveldervaring directer aansluiten op de specialisatie en marktperspectieven die deze afdeling biedt. De sociale en juridische vorming zal voor de maatschappelijk adviseur primeren, in het bijzonder wat de bank- en verzekeringswereld en sociale secretariaten betreft, waar de vraag van studenten en stagebegeleiders het grootst is.

De studenten zouden tijdens hun stage, naast methodes maatschappelijk werk en opbouwwerk, ook methodieken moeten inoefenen zoals contextueel helpen, onderhandelen met moeilijke cliënten, gezinsbemiddeling, restorative justice en preventiewerk.

De studenten zouden ertoe moeten worden gestimuleerd om eindwerken te maken waarin nieuwe methodologieën in het maatschappelijk werk aan bod komen (bijvoorbeeld systeemdenken, contextueel handelen, onderhandelen en bemiddelen, ...).

De opleiding moet ervoor zorgen dat de persoonlijke begeleiding van studenten in functie staat van het concrete handelen in de praktijk als maatschappelijk assistent.

2.9.1.8 internationalisering

sterke punten

Internationalisering is een sterk ontwikkelde dimensie in de Katholieke Hogeschool Kempen.

De hogeschool beschikt over een werkgroep internationalisering en het departement over een moduleteam minor Sociaal Werk Internationaal Perspectief.

Het departement werkt samen met buitenlandse instellingen, heeft uitwisseling met buitenlandse hogescholen en universiteiten en koppelt terug naar onderwijs (gastcolleges, thematische projecten, deelname aan congressen, ...).

Het Europese Carma-project is voor de hogeschool en studenten een grote informatiebron in functie van een buitenlandse stage of carrière.

Er is een actieve participatie van lectoren en/of studenten in internationale projecten (bijvoorbeeld Jongeren en Europa, Eurokompass – Magdenburg, Armoedebestrijding in Europees perspectief, projectfiche Schuldoverlast als sociaal probleem binnen Europa).

verbeterpunten

De commissie vraagt dat de opleiding ervoor zou zorgen dat alle studenten inzicht krijgen in de internationale sociale rechten van burgers zoals die door de Verenigde Naties, de Raad van Europa en de Europese Unie aanvaard werden en gepromoot worden. Sociale bescherming en menselijk welzijn kunnen als professionele werkinstrumenten door maatschappelijk assistenten ingezet worden omdat ze in de internationale akkoorden omschreven worden als universele menselijke grondrechten.

De commissie vraagt de opleiding om studenten inzicht bij te brengen in de relatie tussen internationale conventies en aanbevelingen van de VN, de IAO, de Raad van Europa en de EU en de implementatie ervan op nationale, regionale en lokale niveaus.

2.9.1.9 leersituatie

sterke punten

De opleiding zoekt actief naar mogelijkheden tot onderwijsvernieuwing. Practica, trajectgroepen, het modulaire systeem in het derde jaar en de P-module in het eerste jaar zijn hier goede voorbeelden van. De ervaringen hiermee worden uitgewisseld en gehanteerd als basis voor verdere onderwijsvernieuwing.

Er is goed en verzorgd cursusmateriaal aanwezig. Verschillende cursussen bevatten casussen en voorbeeldvragen.

De bibliotheek en het audiovisueel centrum worden actief gebruikt door de studenten Sociaal Werk.

Er zijn drie vormen van eindwerk mogelijk: projectwerk, wetenschappelijk onderzoek en handelingsonderzoek.

2.9.1.10 toetsing en evaluatie

sterke punten

Het departement hanteert quasi overal een transparant examen- en evaluatiesysteem. De meeste lectoren ervaren de deliberatie nu als veel correcter. Als twee of meer lectoren eenzelfde opleidingsonderdeel evalueren, gebeurt dit via eenzelfde toets- en beoordelingskader.

De studenten ervaren proefexamens als een passende voorbereiding op de definitieve examens.

verbeterpunten

Voor de beoordeling van enkele geschreven studentenopdrachten laat de feedback soms te lang op zich wachten. De inhoud en de aard van deze feedback verschilt sterk van lector tot lector.

De commissie is, samen met de lectoren en verantwoordelijken van het departement, van oordeel dat het evalueren van basiscompetenties nog een intensieve ontwikkeling zal vereisen.

Hoewel het departement verschillende oorzaken onderkent, zijn de slaagcijfers in het eerste jaar toch te laag. De kwaliteit van de instroom en een aanzienlijk contingent afhakers worden door alle partijen als medeoorzaak aangewezen. Het invoeren van de startmodule (P-module) in het eerste jaar heeft hier voorlopig nog geen oplossing geboden.

De opleiding denkt terecht aan het gedifferentieerd opvangen van de potentiële probleemstudenten via onder meer een gericht aanbod van studie- en studentenbegeleiding.

Het instrument om uitstromers te bevragen kan nog verfijnd worden.

2.9.1.11 studie- en studentenbegeleiding

De studenteninstroom was in 2002-2003 voor 43,7% uit ASO-studenten, voor 50,2% uit TSO-studenten en voor 6,1% uit BSO/KSO-studenten samengesteld.

studenteninstroom

sterke punten

Het departement heeft een goed zicht op de instroomkenmerken, met inbegrip van de keuzemotieven voor de opleiding en de hogeschool.

verbeterpunten

De opleiding overweegt een meting van de studiec capaciteiten bij inschrijvers, om zo nog sneller te kunnen starten met gedifferentieerde begeleiding. De commissie zou de realisatie ervan waarderen.

studie- en studentenbegeleiding

sterke punten

De opleiding beschikt over gedetailleerde perceptiegegevens van de studenten over de verschillende initiatieven inzake studie- en studentenbegeleiding. De meest opvallende zwakke scores zijn: mediatheekintrodactie, goede studiemethode toepassen, spreiding van de taken en planning van de proefexamens.

De opleiding levert veel inspanningen om een realistisch beeld te krijgen van de bestede studietijd.

De opleiding heeft een goed zicht op de studieloopbaan en studieduur van de studenten en van de participatie aan studiebegeleiding, ombudsdienst en sociale dienst.

De studenten waarderen de bereikbaarheid, de beschikbaarheid en de begeleiding van lectoren.

De opleiding verleent aan twee lectoren een deeltijdse opdracht voor de begeleiding van de departementale studentenraad. De studenten ervaren de departementale studentenraad als een forum dat behoorlijk werkt: voorstellen en klachten die studenten inbrengen, worden beluisterd en resulteren – indien haalbaar - meestal in aanpassingen.

verbeterpunten

Het zelfevaluatie-rapport vermeldt toch een tiental aspecten (= de helft) van studie- en studentenbegeleiding waar de studenten gedurende een periode van 5 jaar minder tevreden over zijn.

Het valt op dat 3 op de 4 uitschrijvers, blijkens de enquête, in de opleiding niet terecht konden met hun persoonlijke problemen.

De studie- en studentenbegeleidingsenquête kan nog professioneler opgesteld worden.

De commissie vraagt de wenselijkheid te onderzoeken om op hogeschoolniveau het beleid ten aanzien van studenten in bijzondere statuten (zoals allochtone studenten, studenten met een handicap, ...) nog verder uit te werken.

2.9.1.12 studeerbaarheid en studierendement

In 2002-2003 bedroeg het slaagpercentage voor de eerstejaarsstudenten 38%, voor tweedejaarsstudenten 84% en voor derdejaarsstudenten 99%.

sterke punten

Studietijdmetingen worden systematisch uitgevoerd en opgevolgd. Bij een vastgelegde marge van relatieve afwijking van de bestede tegenover de begrote studietijd wordt de lector gevraagd zijn onderwijsactiviteiten aan te passen.

De opleiding analyseert stelselmatig de studenteninstroom, de slaagpercentages en de studieduur. De participatie van studenten aan studie(loopbaan)begeleiding, ombudsdienst, sociale dienst en deelname aan programma's van studentenmobiliteit worden opgevolgd.

De opleiding heeft blijvend aandacht voor het realiteitsgehalte van de begrote studietijd en de interpretatie van de resultaten uit studietijdmetingen.

2.9.1.13 afgestudeerden

sterke punten

De afgestudeerden zelf én het werkveld zijn tevreden over de kwaliteit van de opleiding. Handlingsbekwaamheid, zelfreflectie en visie, vlotte inzetbaarheid en een gerichtheid op leren en permanente vorming zijn aantoonbaar aanwezig.

Er vindt actieve netwerking plaats met het werkveld in het kader van stages, eindwerken, infomomenten, sociale en culturele projecten, gastsprekers, curriculum ... De afgestudeerden worden hierbij betrokken.

Het departement heeft recent een uitgebreid onderzoek over de opleiding opgezet bij de afgestudeerden dat bruikbaar kan zijn bij de lopende onderwijsvernieuwing.

verbeterpunten

De commissie stelt voor naar een manier te zoeken om zoveel mogelijk afgestudeerden te bereiken, bijvoorbeeld via een terugkoppeling naar alle afgestudeerden van de resultaten van de bevraging van afgestudeerden.

De commissie adviseert de vraag van de afgestudeerden te onderzoeken naar meer training in specifieke methodieken en technieken inzake opbouwwerk, jeugdwerk, (schuld)bemiddeling, assertiviteit en dies meer, net als hun vraag naar een betere voorbereiding op bepaalde werkdomeinen (bijvoorbeeld bijzondere jeugdzorg, commerciële dimensie personeelswerk).

2.9.1.14 maatschappelijke dienstverlening

sterke punten

De maatschappelijke dienstverlening is uitgebouwd tot een volwaardige pijler van het departement, omwille van de stevige traditie én door de principiële keuze van de hogeschool om de inzet hiervoor te verrekenen in de taakbelasting van het personeel.

Er is een aantoonbare meerwaarde van maatschappelijke dienstverlening: zij verrijkt de opdracht en verbreedt de ervaring van de lectoren.

De uitbouw van maatschappelijke dienstverlening leidt tot betere contacten met het werkveld en tot een verbetering van de maatschappelijke en regionale inbedding van het departement. De keuze om actief aanwezig te zijn in raden van bestuur, werkgroepen en initiatieven van het werkveld versterkt dit nog.

verbeterpunten

De commissie adviseert het opleidingsaanbod nog beter bekend te maken bij de afgestudeerden.

De commissie suggereert het departement om verder te investeren in structurele samenwerkingsverbanden met andere instellingen, organisaties en bedrijven ook buiten de regio.

Ze stimuleert het departement in zijn pogingen zich verder te ontwikkelen als een echt kenniscentrum. Ze vraagt dat het departement strategische keuzes zou maken inzake het aanbod waarin het zich kan specialiseren.

2.9.1.15 onderzoek

sterke punten

Het departement slaagt erin om regionale, federale en internationale fondsen te verwerven om aan wetenschappelijk onderzoek te doen.

Er bestaan verschillende waardevolle onderzoeksprojecten die via lokaal, regionaal en internationaal partnerschap gerealiseerd worden (bijvoorbeeld PRISO, gemeente, HVM Olen, KU Leuven, Vlaamse Gemeenschap, EU-structuurfondsen).

verbeterpunten

De commissie adviseert om zoveel mogelijk lectoren te stimuleren en/of te ondersteunen om mee te werken aan wetenschappelijk onderzoek.

2.10 Katholieke Hogeschool Leuven

Algemene punten vooraf:

De visitatiecommissie wenst vooraf de hogeschool en het departement te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- de faciliteiten ter plekke waren uitstekend;
- de gevraagde bijkomende documenten werden snel en volledig ter beschikking gesteld;
- de openheid van de verschillende deelnemers tijdens de gesprekken was opvallend;
- het zelfevaluatie-rapport (ZER) werd zelfkritisch opgesteld en gaf een realistisch beeld van de opleiding.

Aan de opleiding Sociaal Werk van de Katholieke Hogeschool Leuven waren in 2002-2003 over de drie opleidingsjaren in totaal 721 studenten ingeschreven. De opleiding richt de opties Maatschappelijk Advisering, Maatschappelijk Werk, Sociaal-Cultureel Werk en Personeelswerk in.

2.10.1 beschrijving van de thema's

2.10.1.1 beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

sterke punten

De hogeschool geeft een ruime autonomie aan het departement. Daardoor kan de eigen cultuur behouden blijven en verder ontwikkeld worden.

De sturing en ondersteuning die de dienst kwaliteitszorg, de interdepartementale en departementale opleidingscommissie aan het operationaliseren van kwaliteitszorg geven, werken stimulerend.

Het kwaliteitsdenken is zichtbaar geïntegreerd in de onderwijsprocessen en de randvoorwaarden.

De zorg voor goede menselijke contacten is voor de opleiding van historisch belang en blijkt nog steeds een van de belangrijkste sterke punten. De commissie raadt de opleiding aan het invoeren van allerlei elektronische communicatiemiddelen, waaronder Blackboard, kritisch te bekijken in het licht van het belang dat de opleiding hecht aan 'goede menselijke contacten'.

verbeterpunten

Er moet worden gewerkt met formele stappenplannen voor het operationaliseren van verbeterprojecten met concrete aanduiding van een planning in de tijd met opgave van onder meer projecteigenaar, einddatum, status binnen de PDCA-cirkel (Plan-Do-Check-Act-cyclus), enzovoort.

De functie en effectiviteit van raden en overlegorganen op het niveau van de hogeschool moeten onder de loep worden genomen met het oog op vereenvoudiging van de structuren en kansen tot tijdsbesparing.

2.10.1.2 concretisering kwaliteitszorg

sterke punten

De opleiding heeft een eigen visie op alle hoofdthema's van het VLHORA-referentiekader.

De opleiding heeft een eigen visie op kwaliteitszorg geëxpliciteerd, die in het algemeen gedragen wordt op alle niveaus.

Het beleid wordt gemaakt op basis van resultaten en analyses van bevragingen bij studenten, personeel en afgestudeerden. De evaluatie van lectoren door studenten op elektronische wijze verzekert een snelle en vlotte aanpak.

Meerjarenplannen worden opgesteld in functie van verbeterdoelen, verbeteracties en opvolging volgens de PDCA-cirkel.

verbeterpunten

Het werkveld moet systematisch(er) betrokken worden bij en bevroegd worden over de opleiding.

Er moet werk worden gemaakt van de opmaak van een kwaliteitshandboek als procedurehandboek, maar tegelijk als informatie- en communicatie-instrument.

De beheersbaarheid en fasering van het aantal enquêtes moet in de gaten worden gehouden om bevragsmoeheid bij studenten en lectoren te vermijden.

Er moet worden voorzien in een voldoende ruime tijdsplanning om de verbeteringsplannen te implementeren, inclusief het bepalen van prioriteiten in die planning.

2.10.1.3 personeel

De personeelsbezetting bedroeg in 2002-2003 in VTE's 50,27.

De student-docentratio bedroeg in dat jaar 17,90.

sterke punten

Het personeelsbestand is evenwichtig qua leeftijdssamenstelling.

De informatiemap personeel en de introductiemap van nieuwe personeelsleden zijn degelijk en volledig. Er is een sterke begeleiding en opvolging van de nieuwe personeelsleden.

De finaliteit van functioneringsgesprekken en evaluatiegesprekken wordt zowel in de omschrijving als in de organisatie scherp onderscheiden. Het functioneringsgesprek wordt gezien als een ontwikkelingsinstrument.

De commissie sprak met geëngageerde leidinggevenden én personeelsleden.

Er is een efficiënte delegatiepolitiek: het beleid zet de bakens uit, er is ruim overleg, maar uiteindelijk beslissen de uitvoerders op de vloer over de concrete uitvoeringsmodaliteiten.

verbeterpunten

Een systematische nascholingspolitiek gebaseerd op behoeftepeilingen bij het personeel enerzijds en op basis van gewenste specifieke competenties anderzijds kan beter uitgewerkt en gestuurd worden.

Tegenover de steeds toenemende opdrachten van de overheid en de toename van studenten staat een absoluut ontoereikende toename van de beschikbare middelen. Er is een grens aan de steeds stijgende werkbelasting van het personeel.

Er moet nu al worden nagegaan hoe in begeleiding of remediëring zal worden voorzien bij een eventuele negatieve evaluatie van personeelsleden.

Er dient een dosering te komen van de tijd en energie tussen enerzijds de vernieuwingen in het onderwijs en anderzijds de uitvoering van de kernopdracht.

2.10.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

sterke punten

De ruimtelijke mogelijkheden van het departement zijn kwalitatief uitstekend.

De commissie waardeert het gebruik van kunstwerken in de infrastructuur van het departement.

Zowel de uitrusting van de kantoren als de didactische uitrusting van aula, les- en methodieklokken scoren hoog bij lectoren en studenten.

Een bijzondere waardering verdient de mediatheek: kwalitatief in orde, een ruime jaarlijkse investering, aansluiting op elektronische databanken, een goede toegankelijkheid en bereikbaarheid voor de studenten, lectoren en externe gebruikers.

De voorzieningen inzake de informatie- en communicatietechnologie (ICT) zijn uitstekend en worden nog verder uitgebreid. Het gebruik van ICT versterkt vooral de departementale communicatie en ondersteunt de onderwijsactiviteiten. Het zelf ontwikkelde programma van stagebeheer (SIS) is een pareltje.

De studenten prijzen de administratieve dienstverlening.

verbeterpunten

In het nieuwe bijgebouw zijn er problemen met de airco- en/of klimaatbeheersing en luchtverversing.

De mediatheek omvat een grote diversiteit aan diensten: on-linecatalogus, cd-rom's, uitleen- en kopiefaciliteiten, computerruimte, een lokaal voor groepswork en zelfsturend leren, een videolokaal, een ruimte voor audio- en videomontage, de cursusdienst en de jobdienst (via internet). De commissie adviseert

om in het kader van de modulering en het te ontwerpen studielandschap een aantal van deze diensten los van de mediatheek te organiseren.

De vrees werd geformuleerd dat de modulering grote materiële, organisatorische en administratieve problemen zal oproepen. De commissie vraagt ook aan deze aspecten van de voorbereiding van het modulair stelsel voldoende aandacht te schenken.

Een kwaliteitsonderzoek kan op een meer systematische wijze inzicht geven in de ware noden en behoeften van studenten en lectoren met betrekking tot de mediatheek.

Binnen de associatie moeten onderhandelingen worden opgestart om studenten zo snel mogelijk aansluiting te geven op Kotnet.

2.10.1.5 onderwijsdoelstellingen

sterke punten

Een vrij groot aantal lectoren blijft deeltijds werkzaam in de praktijk. Daardoor wordt praktijkervaring automatisch in de opleiding gebracht.

Het ontwikkelen van visies maakt deel uit van de opdracht van de optiecoördinatoren.

De verworven basisvaardigheden en basiskennis worden gewaardeerd door afgestudeerden en werkgevers.

verbeterpunten

Het evenwicht in diepgang tussen de verschillende opleidingsonderdelen moet bewaakt worden. Wat leerkrachten uitgebreid behandelen of belangrijk vinden, strookt niet altijd met de doelstellingen van het opleidingsonderdeel.

2.10.1.6 opleidingsprogramma

sterke punten

Er is een sterke aandacht voor de elektronische leeromgeving.

De lectoren organiseren zich in vakwerkgroepen en jaaroverstijgende teams. Zij worden betrokken bij alle onderwijsveranderingen.

De studenten en afgestudeerden waarderen het diploma op hoog niveau. Opvallend is de waardering voor de opleiding, zowel bij studenten en afgestudeerden als in het werkveld, niet alleen op het louter professionele vlak, maar ook voor de persoonlijkheidsvorming in het algemeen.

In de stafvergadering zetelen alle docenten met een opdracht van minimaal 40 percent en ook de coördinatoren van de onderwijsondersteunende diensten. De stafvergadering is een belangrijk orgaan om informatie uit te wisselen, afspraken te maken en om de leden te betrekken bij belangrijke evoluties. De commissie waardeert de effectiviteit van de stafvergadering.

Het departement maakt gebruik van de positieve ervaringen met module-onderwijs in het Centrum voor Volwassenonderwijs.

verbeterpunten

Er is een verschil in snelheid inzake zelfsturend leren tussen de opleidingsonderdelen theorie en praktijk.

De begeleiding in het zelfsturend leren moet worden verhoogd, te beginnen met disciplinebegeleiding.

Er moet een gefaseerd proces worden vastgelegd voor de verdere introductie van het modulair onderwijs. Tevens moet tijdig worden voorzien in oplossingen voor de moeilijkheden die de administratief ondersteunende diensten verwachten bij de invoering van de modulering.

De opleiding moet een antwoord bieden op de vraag van de studenten uit de opties Personeelswerk en Maatschappelijke Advisering waarom na de stage geen enkel optiespecifiek opleidingsonderdeel in het tweede jaar meer aangeboden wordt.

De commissie adviseert dat de opleiding zich blijvend zou bezinnen over de vraag wat de ideale dosering van generalistische en specialistische opleidingsonderdelen is.

2.10.1.7 *werkveldervaring en afstudeerwerk*

sterke punten

De stage in het derde jaar wordt door de werkgever ervaren als een win-winsituatie. De werkgever is daarom graag bereid te investeren in het bijkomende werk dat de stages in het tweede jaar met zich mee kunnen brengen.

verbeterpunten

De timing van de stage in het tweede jaar wordt door de studenten als een grote breuk in het opleidingsjaar ervaren.

Een standaardisering van de criteria voor de begeleiding en de evaluatie van stages is wenselijk.

De begeleiding én voorbereiding van de stages in het tweede jaar zouden nog intensiever mogen worden.

De stages in het derde jaar worden soms als te betuttelend ervaren: ze zijn te veel gericht op mogelijke persoonlijke problemen en te weinig op de technische aspecten van het beroep.

De doelstellingen en de begrenzing van het afstudeerwerk zijn voor de betrokken partijen niet zonder meer duidelijk.

Studenten krijgen soms zo veel opdrachten bij cursussen en eindwerk dat de eigenlijke stageopdrachten in het gedrang komen.

2.10.1.8 internationalisering

sterke punten

De internationalisering is een zorgenkind, maar er zijn toch realisaties die als good practice kunnen worden beschouwd zoals bijvoorbeeld de uitwisselingsprojecten met Nederland.

De commissie beschouwt volgende keuzes als positieve beleidskeuzes:

- Alle studenten worden internationaal georiënteerd via groepsactiviteiten zoals het organiseren van een gemeenschappelijke studiereis met studenten uit Leuven, Potsdam, Warschau en Amsterdam of het realiseren van samenwerkingsprojecten met Groningen en Amsterdam waarbij de studenten gezamenlijk en over de grenzen heen een thema uitwerken in projectvorm.
- Pas afgestudeerden kunnen gedurende 6 tot 8 maanden een inleefstage lopen in een derdewereldland. In 2002-2003 verbleven 14 afgestudeerden in Brazilië, 4 in Sri Lanka en 3 in Thailand. Vier lectoren brachten ook bezoeken aan deze stageplaatsen. De inleefstage is nu ingebed in een postgraduaat.

verbeterpunten

De wenselijkheid kan onderzocht worden om voor de verdere uitwerking van internationalisering – naast het reeds bestaande partnerschap - samenwerkingsverbanden uit te bouwen met andere Vlaamse hogescholen en universiteiten (verruiming van de uitvalsbasis en neerstrijkplaatsen).

2.10.1.9 leersituatie

sterke punten

De opleiding draagt er continu zorg voor om de eigen werking in vraag te stellen en naar verbeteringen te zoeken via invoering en verbetering van het opdrachtenboek.

Het algemene peil van de cursussen bevestigt de algemene indruk van een hoogwaardige opleiding.

De recente aanwerving van enkele medewerkers met een specifieke ondersteuningsfunctie inzake onderwijs (ICT, pedagogische begeleiding) blijkt zinvol in te spelen op de gesignaleerde noden van de medewerkers.

Het gebruik van videofeedback over de wijze van optreden van iedere individuele student in het kader van de methodiekvakken is een creatief en confronterend leermoment.

Enkele lectoren hanteren nieuwe leervormen in het kader van het competentiegericht leren (leren leren).

verbeterpunten

De 'studiecontracten' kunnen hun naam niet echt waarmaken. In feite zijn ze tot nader order niet meer dan een 'studiegids' waarvan de uitwerking verschilt van opleidingsonderdeel tot opleidingsonderdeel.

Het tempo van de vernieuwingsdrift moet worden bewaakt door het opstellen van een concreet en gefaseerd plan. Voor lectoren mag de onderwijsopdracht niet in de verdrinking geraken.

Zelfsturend leren kent een vrijblijvende en individuele interpretatie. Het kan bijvoorbeeld niet verengd worden tot het laten voorbereiden en presenteren van een cursushoofdstuk door studenten, zonder enige begeleiding van de lector, of tot het eenvoudig vervangen van colleges of seminars door 'zelfstudie'.

De invoering van het (begeleid) zelfsturend leren moet – vooral in het eerste jaar – voldoende begeleid of gecoacht te worden. Er moet worden gewaakt over de praktische uitvoerbaarheid van het opdrachtenboek.

De dialoog moet blijven bestaan met personeelsleden die vragen en twijfels hebben bij nieuwe onderwijsvormen, met de bedoeling een brede basis te verwerven voor de implementatie van onderwijsvernieuwing.

Nieuwe onderwijsvormen en hun uitwerking vergen bijkomende ondersteuning en continue bijscholing. Daarom moeten de opleidingsteams de vormingsbehoeften in deze materie inventariseren en een bijscholingsplan uitwerken.

2.10.1.10 toetsing en evaluatie

sterke punten

In een aantal opleidingsonderdelen wordt zichtbaar gestreefd naar meer activerende en/of meer praktijkgerichte vormen van evaluatie. Nieuwe technieken zoals een systeem van (zelf)toetsing via ICT, assessment of portfolio worden beperkt gehanteerd.

De commissie apprecieert de snelle manier waarop de opleiding reageerde op bepaalde problemen die eerder gesignaleerd werden (zoals programmering van de examens).

De examenevaluatie is over het algemeen transparant voor studenten.

verbeterpunten

Enkele klachten werden geformuleerd door studenten van het derde jaar bij de beoordeling: er is een gebrek aan vergelijkbaarheid tussen de scores van de verschillende stagebeoordelaars en meer algemeen een té gelimiteerd gebruik van hogere cijfers uit de beoordelingsschaal.

De uitleg in de 'studiecontracten' over de wijze van examineren blijft soms vaag.

Het realiteitsgehalte van voorbeeldexamens en proeftoetsen moet worden bewaakt.

2.10.1.11 studie- en studentenbegeleiding

De studenteninstroom was in 2002-2003 voor 70% uit ASO-studenten, 27,80 % uit TSO-studenten en 2,2% uit BSO/KSO-studenten samengesteld.

sterke punten

De opleiding is zich duidelijk bewust van de ondervertegenwoordiging van allochtone studenten bij de instroom. Ze probeert daar daadwerkelijk iets aan te doen door de aanstelling van een allochtone medewerker met als duidelijke opdracht de zij-instroom via het Centrum voor Volwassenenonderwijs (CVO) te stimuleren.

De commissie waardeert de volgehouden pogingen om het aanbod van de studiebegeleiding telkens te toetsen op haar effectiviteit en mede op basis daarvan te zoeken naar nieuwe en betere werkwijzen.

Positief is ook de tendens om de studiebegeleiding zoveel mogelijk te integreren in het onderwijsproces zelf én de geleidelijke uitwerking van elektronisch aangeboden mogelijkheden tot self-assessment.

De eerstejaarsstudenten zijn tevreden over de georganiseerde onthaalactiviteiten.

De studenten zijn tevreden over de hoge mate van bereikbaarheid en beschikbaarheid van lectoren.

De lectoren en studenten zijn tevreden over het overleg tussen vertegenwoordigers van lectoren, studenten en de ombudsman (LSO: Lectoren- en Studentenoverleg).

verbeterpunten

Er moet worden nagegaan of de keuze om de studiebegeleiding zoveel mogelijk te integreren in het onderwijsproces voldoende gedragen wordt door de lectoren.

Het gunstige effect van leergroepenbegeleiding hangt té veel af van de uitvoering ervan door individuele lectoren.

2.10.1.12 studeerbaarheid en studierendement

Het slaagpercentage bedroeg in 2002-2003 voor de eerstejaarsstudenten 50%, voor de tweedejaarsstudenten 85% en voor de derdejaarsstudenten 98%.

sterke punten

Het verstrekken van een overzicht van de slaagcijfers van de verschillende opleidingsonderdelen kan de examinerator helpen bij de evaluatie van zijn quoteergedrag.

De analyse van de gegevens over de perceptie van studiebelasting en studietijd bij de studenten is verhelderend.

De plannen voor het ontwikkelen van trajectbegeleiding zijn veelbelovend.

verbeterpunten

De studiepunten moeten in overeenstemming worden gebracht met de resultaten van valide metingen over het belang van de verschillende opleidingsonderdelen in het geheel van de opleiding.

Er is nood aan interpretatie van de kwantitatieve gegevens uit enquêtes op hun kwalitatieve betekenis, bijvoorbeeld het moment waarop het onderzoek gebeurde. Het kan ook nuttig zijn om bij sommige meerkeuzevragen in ruimte te voorzien voor bijkomende commentaar.

Het houden van exitgesprekken met afhakers wordt door de commissie aangemoedigd

2.10.1.13 afgestudeerden

sterke punten

De afgestudeerden tonen een vrij algemene tevredenheid over het uitstroombesluit en zeker over de opleiding.

verbeterpunten

De afgestudeerden zijn matig tevreden over de alumniwerking. Toch menen zij dat de bestaande (beperkte) activiteiten voor afgestudeerden niet noodzakelijk uitgebreid moeten worden.

2.10.1.14 maatschappelijke dienstverlening

sterke punten

Het departement bouwt verder op het historisch verworven maatschappelijk engagement en de sterke verwevenheid van zijn lectoren met het praktijkveld.

De historisch gegroeide samenwerking met het Centrum voor Volwassenonderwijs (CVO) wordt positief gewaardeerd. De opleiding Gegradueerde in Maatschappelijk Werk werd geactualiseerd en er is een brug (45 studiepunten) naar een Bachelor in Sociaal Werk. Daardoor is een tweede spoor, een vervangende basisopleiding, definitief verworven.

De commissie stelt met genoeg vast dat in het departement, ondanks de beperkte mogelijkheden in de sector, de maatschappelijke dienstverlening sinds 1998-1999 een jaarlijkse groei kent met inhoudelijk kleine maar waardevolle projecten zoals lezingen, vormingen buitenshuis, supervisies, coaching en andere vormen van praktijkbegeleiding. Het 'terugverdienbedrag' bedroeg in 2002-2003 31.243 euro. Nieuwe projecten laten een verdere uitbreiding vermoeden.

verbeterpunten

De commissie moedigt het departement aan om de maatschappelijke dienstverlening zoveel mogelijk zelfbedruipend te realiseren.

2.10.1.15 onderzoek

sterke punten

Enkele lectoren zijn sterk betrokken bij projectmatig onderzoek. Het departement verwierf de afgelopen jaren reeds middelen voor vier onderzoeken van het ministerie van Justitie, het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de EU via het Leonardo-programma 'Gender' dat gecoördineerd werd door de KH Kempen. De structurele overheidsfinanciering voor de KH Leuven bedraagt vanaf 2003 201.000 euro.

Het aanstellen van een deeltijds coördinator voor Projectmatig Wetenschappelijk Onderzoek & Maatschappelijke Dienstverlening en het tot stand brengen van een expertisekern zijn belangrijke eerste stappen voor het stimuleren van het projectmatig onderzoek.

verbeterpunten

De commissie moedigt de hogeschool aan om, méér dan in het verleden, pro-actief te werken en de aanwezige expertise blijvend ter beschikking te stellen.

De opleiding moet een 'vooruitziend' management uitbouwen om verzoeken inzake onderzoek en maatschappelijke dienstverlening in de academische kalender te kunnen inpassen.

De commissie vraagt aandacht voor beleid en ondersteuning van het onderzoek en voor het uitbouwen van samenwerkingsverbanden met sommige andere departementen van de eigen hogeschool en eventueel met andere hogescholen en universiteiten.

2.11 Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen

Algemene punten vooraf:

Allereerst wenst de visitatiecommissie de hogeschool, het departement en de opleiding te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- de toegezonden informatie was duidelijk;
- de faciliteiten ter plekke waren in orde;
- de gesprekken verliepen in een open sfeer;
- er werd goede zorg besteed aan het verblijf van de commissieleden.

De visitatie in Katho betreft de facto twee afzonderlijke opleidingen:

- de opleiding Maatschappelijk Assistent met vier opties: Maatschappelijke Advisering, Maatschappelijk Werk, Sociaal-Cultureel Werk en Personeelswerk;
- de opleiding gegradueerde in de Psychologie.

Beide opleidingen worden tevens aangeboden in de vorm van een verkorte leerroute.

Tijdens het schooljaar 2002-2003 volgden 34 derdejaarsstudenten de richting assistent in de psychologie. De andere 107 derdejaarsstudenten volgden de richting Maatschappelijk Assistent en ongeveer een derde van deze studenten verkozen daarbinnen de optie Maatschappelijk Assistent. In de bijzondere leerroute waren 14 studenten ingeschreven voor Maatschappelijk Assistent en negen voor assistent in de Psychologie.

Volgend academiejaar biedt het departement ook nog een derde opleiding aan: bachelor in de maatschappelijke veiligheid.

2.11.1 beschrijving van de thema's

2.11.1.1 *beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding*

sterke punten

De opleiding heeft een sterk en duidelijk beleid. Ze beschikt over een ontwikkelingsplan waarin in een groot aantal concrete projecten is voorzien.

Het kwaliteitsmodel is gebaseerd op het welbekende EFQM-model, zij het dat daarop enkele aanpassingen zijn aangebracht. Hierdoor wordt er niet alleen aandacht besteed aan gerealiseerde producten, maar ook aan de processen die daaraan ten grondslag liggen.

Mede door het gevoerde beleid is er sprake van een hardwerkend team dat met veel inzet en hart voor de zaak de gewenste taken uitvoert.

KATHO-IPSOC ziet zichzelf liever als een innovatieve organisatie dan als een instelling die gestoeld is op procedures en richtlijnen. Er heerst een open sfeer.

verbeterpunten

De vraag rijst of de werkdruk voor de gemiddelde lector niet te hoog wordt doordat erg veel aandacht wordt besteed aan het invoeren van een groot aantal vernieuwingen. Het expliciteren en kwantificeren van nieuwe taken – waarmee overigens een goed begin is gemaakt – kunnen voor het beheersen van werkdruk een goed hulpmiddel zijn.

Doordat het gekozen kwaliteitszorgmodel niet volledig aansluit bij de visitatiehandleiding van de VLHORA, was de rapportering in VLHORA-termen en het vinden van de vereiste informatie niet steeds even makkelijk.

Door de vele metingen raakt het opvolgen van de resultaten wel eens in de knel. Er kan worden overwogen om de metingen te beperken tot wat men daadwerkelijk kan aanpakken.

Hoewel de plannen veelal inspirerend zijn, kan een teveel aan plannen leiden tot een zekere moedeloosheid omdat de opleiding niet alles tegelijkertijd kan aanpakken. Beperken en prioriteiten stellen kan dan oplossingen bieden.

2.11.1.2 concretisering kwaliteitszorg

Intern is de opleiding alleszins tevreden over het gehanteerde kwaliteitszorgmodel, ook al komt het niet helemaal overeen met de VLHORA-handleiding.

De opleidingen beschikken over heel wat informatie over de gang van zaken. De verantwoordelijken voor de metingen en evaluaties zijn bijzonder ijverig geweest.

sterke punten

De verschillende opleidingen binnen het departement IPSOC kunnen – tot op zekere hoogte – het verwerken en opvolgen van de resultaten en metingen in een eigen tempo realiseren. Zij bepalen grotendeels zelf wanneer welke kernactiviteiten onderworpen worden aan een kwaliteitsonderzoek. De opleidingen kunnen daardoor een zekere eigenheid behouden.

verbeterpunten

Het afstemmen van het kwaliteitszorgmodel op de VLHORA-aanpak zou een verbetering zijn voor visitatiecommissies.

Er lijkt ook veeleer sprake van een teveel aan metingen en evaluaties dan van een tekort. Niet alles blijkt op de bedoelde manier in behandeling te kunnen worden genomen.

Ten aanzien van de opties in de opleiding Maatschappelijk Assistent rijst de vraag of enkele opties niet een ondergrens van de wenselijke kwantiteit overschreden hebben. Het aantal financierbare studenten moet toch van die aard zijn dat een optie op termijn selfsupporting wordt. Bij de genoemde werklust zou het wellicht de moeite lonen om het bestaande takenpakket nog eens kritisch te bekijken.

2.11.1.3 personeel

De personeelsbezetting van de opleiding bedraagt in totaal 31 VTE's. De student-docentratio bedraagt 16,27 voor de richting maatschappelijk assistent en 19,62 voor de richting assistent in de psychologie.

sterke punten

De taakverdeling gebeurt op een doorzichtige, objectieve en faire wijze, met aandacht voor onderwijskundige en algemeen ondersteunende opdrachten.

Het departement tracht creatief om te gaan met de beperkte omkadering die is bepaald voor het hoger onderwijs, onder andere door het werken met variabele groeps grootte en een tendens naar zelfstudie.

Professionalisering maakt integraal deel uit van de opdrachten van ATP en onderwijzend personeel. Dit is gebaseerd op de principes van competentieontwikkeling.

De hogeschoolregeling voor personeelsevaluatie wordt, in samenspraak tussen werkgevers en werknemers, geactualiseerd. Periodiek (om de 2 jaar) houden de opleidingscoördinatoren functioneringsgesprekken met lectoren.

Het departement kiest voor een informele, collegiale communicatie. In het departement heerst ook een overlegcultuur.

De directie is zich duidelijk bewust van de waarde van het menselijk potentieel.

verbeterpunten

Het departement beseft dat het zorgzaam moet blijven omgaan met de sterk gestegen en nog stijgende werkdruk. Hierbij kunnen innovaties slechts geïmplementeerd worden indien andere opdrachten mogen vervallen.

Nieuwe medewerkers moeten nog nadrukkelijker gecoacht worden.

Het departement tracht de overvloedige communicaties naar het personeel te saneren, zonder evenwel de indruk te wekken informatie selectief te willen verspreiden.

De informatiestroom van de overlegorganen naar de medewerkers kan beter.

De directie is nog te tolerant voor de lectoren die voorrang geven aan hun eigen wetenschappelijke discipline boven de gevraagde bijdrage aan de beroeps- en opleidingsprofielen.

2.11.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

sterke punten

KATHO is expert in het verwerken van enquêtes.

IPSOC besteedt aandacht aan de veiligheid in het gebouw dat op een detail na zeer bewust toegankelijk gemaakt is voor personen met een functionele beperking. IPSOC beschouwt zich als een koploper in Vlaanderen in de ondersteuning van studenten met een handicap.

Binnen enkele maanden zullen de opleidingen op de campus kunnen beschikken over een centrale bibliotheek en mediatheek in een centraal studielandschap. Dat IPSOC hiervoor de centrale personeelsleden aanlevert, is een illustratie van de uitstekende werking van deze diensten, die voorlopig nog in het IPSOC-gebouw ondergebracht zijn. Nu reeds is de informatie inhoudelijk ontsloten en bereikbaar via internet. Hierbij spreekt de commissie haar waardering voor de bibliothecaris.

Voor de assistenten in de psychologie beschikt de opleiding ook over een functionele testotheek.

Sport, cultuur en sociale voorzieningen zijn uitstekend uitgebouwd op hogeschoolniveau en departementaal niveau. Misschien zijn deze voorzieningen zelfs te goed uitgebouwd, waardoor de studentenvereniging moeite heeft om zich nog te profileren en waardoor misschien leerervaringen, bijvoorbeeld voor studenten sociaal-cultureel werk, gemist worden.

De meeste administratieve en ondersteunende diensten werken functioneel en klantvriendelijk. Voor de studentenadministratie is nu een nieuw personeelslid in vorming, waardoor ook deze dienstverlening beter zal beantwoorden aan de verwachtingen.

Het financieel beheer is over het algemeen gezond, en door het unit-management worden de departementen en opleidingen geresponsabiliseerd.

verbeterpunten

Uit het zelfevaluatie-rapport blijkt dat het beheer van informatie relatief zwak scoort. De commissie stelt vast dat de opleiding wel zeer veel gegevens verzamelt, op diverse echelons in de organisatie, maar dat deze veelheid best gefilterd wordt tot informatie die prioritair dient om beslissingen te onderbouwen.

Het IPSOC-gebouw is voorzien op 400 studenten, maar herbergt 900 studenten. Gelukkig biedt de bouw van een centraal complex soelaas in de zeer nabije toekomst.

2.11.1.5 onderwijsdoelstellingen

sterke punten

De opleidingen beschikken over zeer goed uitgewerkte beroeps- en opleidingsprofielen. Bij de opleiding Assistent in de Psychologie wordt de diagnostische deskundigheid terecht in de verf gezet.

Een sterk ontwikkeld kwaliteitsbeleid ondersteunt blijkbaar zeer effectief de onderwijsdoelstellingen.

verbeterpunten

Toch meent de visitatiecommissie dat goede beroepsprofielen slechts effectief zijn als de uitwerking van het vakkenpakket dit ondersteunt. Het is een punt van zorg dat sommige algemene vakken het beroepsprofiel in

onvoldoende mate ondersteunen. Bij sommige vakken is een zeker spanningsveld merkbaar tussen enerzijds de autonomie van de lector en anderzijds het zich inschakelen in de ondersteuningsfunctie ten aanzien van het beroepsprofiel.

2.11.1.6 opleidingsprogramma

sterke punten

De opleidingen beschikken over goed uitgebouwde curricula, die regelmatig geactualiseerd worden.

Het grote aanbod van flexibele leerwegen is opvallend.

De grote uitbouw van het postinitieel onderwijs vormt een sterk punt.

verbeterpunten

Het valt op dat vooral de groep lectoren van de algemene vakken (steunvakken) het heeft over de stijgende werkdruk. Het is ongetwijfeld een werkopdracht voor het departement om een aantal lectoren algemene vakken ervan te overtuigen dat hun bijdragen aan de opleidingen als ondersteunende kennis dienen voor de professionele competenties. Tijdens het visitatiegesprek werden denksporen besproken om dit te benaderen.

De opleiding zou best nagaan op welke wijze het bijsturen van de vreemdetalenkennis creatief aan bod kan komen. De commissie opteert voor een intern georganiseerd en verplicht aanbod voor Frans en Engels. Een geïntegreerd aanbod in de praktijkgerichte opleidingsonderdelen biedt de meeste waarborgen.

De studenten moeten een eindwerk maken. Uit de gesprekken met de studenten blijkt dat zij pas voor de eerste maal bij het eindwerk met dergelijke schrijfopdracht geconfronteerd worden. De opleidingsverantwoordelijken stellen echter dat er nochtans zeer veel momenten zijn tijdens de opleiding waarop studenten verslagen leren schrijven. Het is wenselijk de finaliteit te verduidelijken van deze schriftelijke opdrachten.

De aangeboden differentiatie in 'verkorte leerwegen' vraagt veel aandacht. Het lijkt nuttig dat het departement hierover extra operationalisatie inbouwt.

2.11.1.7 werkveldervaring en afstudeerwerk

sterke punten

Praktijkwerk krijgt in de opleiding een centrale plaats en er wordt sterk geïnvesteerd in de begeleiding van de stages en de eindwerken.

De vorderingen van de studenten worden op een systematische wijze bijgehouden en als vertrekpunt aangewend voor evaluatie en bijstelling.

Er zijn duidelijke criteria waaraan de stageplaats moet voldoen.

De optie om de student in het tweede en derde jaar in dezelfde instelling stage te laten lopen waardoor meer diepgang in het leerproces mogelijk wordt, is verdedigenswaardig.

verbeterpunten

Zeker in het licht van de grote werkdruk voor de lectoren is het wenselijk het aantal dagen dat studenten tijdens de stage naar de school komen voor supervisie te beoordelen op efficiëntie.

In het geheel van de evaluaties in het kader van de stage is het belangrijk de finaliteit van de groepssupervisie te verduidelijken.

Tijdens de stage moeten studenten blijkaar regelmatig naar de hogeschool komen voor lessen die niet meteen een verband houden met hun stage, wat ze als een onderbreking ervaren. Het verdient aanbeveling te onderzoeken of het lessenrooster kan worden gewijzigd.

Bij stagebegeleiders op de stageplaatsen bestaat er onduidelijkheid over de verwachtingen van de opleiding ten aanzien van het eindwerk: finaliteit en niveau. Het zou de kwaliteit van de begeleiding en beoordeling ten goede komen als de hogeschool de verwachtingen ten aanzien van het eindwerk zou uitklaren en communiceren met de stagebegeleiders uit het werkveld.

Het aantal studenten stijgt, waardoor ook de nood aan stageplaatsen toeneemt. Het is een belangrijke opdracht te blijven zoeken naar stageplaatsen die voldoen aan de criteria die de opleidingen voor ogen hebben en geen toegevingen te doen aan de vooropgestelde criteria.

Het is wenselijk dat in de opleiding studenten geleerd wordt een rapport te schrijven met de omvang en de doelstellingen van het eindwerk.

2.11.1.8 internationalisering

sterke punten

De commissie deelt in grote lijnen de sterke punten van het evaluatierapport.

Met name de structurele plaats die de internationale studiereis in het curriculum inneemt, moet als positief vermeld worden.

Voorts worden de internationale studieconferenties door studenten en lectoren als zeer stimulerend ervaren.

verbeterpunten

Het vreemdetalenonderwijs moet uit de schaduw worden gehaald. Opname van dit soort onderwijs in het gewone curriculum, eventueel als vast onderdeel, zou een verbetering zijn.

Een keuze voor individuele studie-ervaringen vraagt relatief veel tijd en voorbereiding. De vraag kan gesteld worden of het streven naar internationalisering, in het licht van de beperkingen in middelen en talenkennis, wel realistisch is.

De ontwikkeling van een module 'internationalisering', gericht op een hoge mate van zelfstandig werken door de student, is een mogelijke oplossing. De aanzet wordt reeds gegeven in de onderwijsactiviteit 'Global Issues'.

2.11.1.9 leersituatie

sterke punten

Voorop staat de keuze van de hogeschool voor een onderwijsvisie waarin zelfsturing door de student centraal staat. De lector die evolueert tot coach wordt door de commissie gezien als een wenselijke ontwikkeling.

De bevologenheid en betrokkenheid, evenals de vakkundigheid van de lectoren zijn sterke punten van de opleidingen.

De makkelijke aanspreekbaarheid van lectoren door studenten is een algemeen gedeelde ervaring. Ook voelen studenten zich in het algemeen heel goed begeleid. De hogeschool is in deze zin een echte werkgemeenschap.

verbeterpunten

De leermiddelen zoals multimedia, boeken en pc's lijken in voldoende mate aanwezig. Door de nieuwbouw zal deze situatie nog verbeteren.

Het principe van toenemende zelfsturing door studenten wordt nog belemmerd door een vrij hoge mate van hoorcolleges en lessen in grote groepen.

De lectoren zouden zich meer kunnen richten op de vraag wat studenten in een zeker onderdeel moeten doen dan op de vraag wat de lectoren zelf moeten doen.

De inhoudelijke deskundigheid van de lectoren zou zich meer kunnen richten op het programmeren van het leerproces van de studenten om beoogde doelen te halen.

Afstemming van alle vakken (zonder uitzondering) op de beroepscompetenties moet worden verbeterd. Collegiaal overleg kan hierin een steun betekenen.

De vraag rijst of de inhoudelijke autonomie van de individuele lectoren een belemmering is voor een goede samenhang binnen de onderwijsprogramma's.

2.11.1.10 toetsing en evaluatie

sterke punten

De hogeschool hanteert een grote variëteit aan evaluatievormen, rekening houdend met de doelstellingen van het opleidingsonderdeel en met het aantal te examineren studenten. De hogeschool is zich erg bewust van het feit dat onderwijsvernieuwing maar een kans op slagen heeft als dit samengaat met aangepaste evaluatiesystemen.

De flexibele opstelling van de school ten aanzien van studenten met functionele beperkingen om examens en toetsen af te leggen, waarbij rekening wordt gehouden met hun specifieke situatie, wordt ten zeerste gewaardeerd.

De betrokkenheid van het werkveld bij de beoordeling van de eindwerken is een goede zaak.

De opleidingen beschikken ten behoeve van de studenten over duidelijke documenten in verband met de examenregeling.

verbeterpunten

De lectoren zouden zich strikt moeten houden aan de afspraken uit de studiegids in verband met de examens. Nu komen wel eens afwijkingen voor.

De studenten zouden beter moeten worden geïnformeerd over waar ze terecht kunnen bij sterk uiteenlopende beoordelingen tussen lectoren of vertegenwoordigers van stageplaatsen en externe eindwerkbeoordelaars.

Met het oog op een grotere doorzichtigheid van de studentenevaluatie is het aangewezen dat de deliberatiecommissies in de opleiding Maatschappelijk Assistent de betekenis van 'deliberatiezone' uitklaren of nader toelichten.

2.11.1.11 studie- en studentenbegeleiding

De instroom zowel bij maatschappelijk assistent als bij assistent in de psychologie bestaat voor iets meer dan de helft uit TSO-studenten.

sterke punten

Het onderzoek over de instroomkenmerken van zowel studenten Maatschappelijk Assistent als Gegradueerde in de Psychologie krijgt veel aandacht en er wordt goed op ingespeeld.

In het basisrapport is er een behoorlijke synthese voor de opleiding Maatschappelijk Assistent, maar de opleiding Gegradueerde in de Psychologie verwijst vooral naar de elektronische bijlagen. Het is echter niet eenvoudig voor de commissieleden, die vertrouwd zijn met het VLHORA-model, om in deze bijlagen alle gegevens, die betrekking hebben op de instroomkenmerken, op te zoeken en te synthetiseren.

De studiebegeleiding is structureel goed uitgebouwd. Deze studiebegeleiding is vooral gericht naar de eerstejaarsstudenten.

verbeterpunten

Het is duidelijk dat in de ontwikkeling van de hogeschool en in het kader van levenslang leren ook meer aandacht zal moeten gaan naar 'latere instromers' of de verkorte leerroutes.

Door de verhoogde instroom van TSO-studenten zal aandacht moeten worden gegeven – zeker bij de aanvang – aan differentiële aanpak in de lessen. De opleiding lost deze problematiek, echter niet in voldoende mate, op door 'aparte' studiebegeleiding.

2.11.1.12 studeerbaarheid en studierendement

In het eerste jaar bedroeg het slaagpercentage (2002-2003) voor Maatschappelijk Assistent 53%, voor Gegradueerde in de Psychologie bedroeg dit percentage 42%. In het tweede en derde jaar liggen deze percentages rond 90 tot 95%.

sterke punten

De studenten zijn over het algemeen zeer tevreden over het geboden onderwijsprogramma. Ook de afgestudeerden en het werkveld spreken zich hier positief over uit.

Het niveau van de opleiding is over algemeen zoals het hoort. Van te zware of te strenge eisen wordt eigenlijk niet gesproken.

De studenten waarderen de aandacht die wordt gegeven aan de praktische aspecten van het toekomstige beroep.

verbeterpunten

Het thema studeerbaarheid is niet gemakkelijk te vinden in het zelfevaluatie-rapport. De noodzakelijke elementen moeten op veel plekken bij elkaar worden gesprokkeld .

In het hoofddeel van het zelfevaluatie-rapport wordt geen aandacht besteed aan de slaagcijfers. Het hoofddeel van het rapport is onvolledig op dit belangrijk onderdeel.

De indruk leeft dat sommige algemene vakken hun inhoud in sterkere mate ontleen aan de ontwikkeling van de discipline dan aan het daadwerkelijk ondersteunen van de opleidingen van KATHO-IPSOC. Deze ondersteunende functie kan beter uitgewerkt worden.

Een enkele keer verwonderen studenten zich over de relatief grote verschillen in quoteringen voor hetzelfde werk.

2.11.1.13 afgestudeerden

sterke punten

De afgestudeerden spreken zich positief uit over de gevolgde opleiding omdat ze ervaren dat ze direct inzetbaar zijn in de praktijk en omdat de opleiding sterk bijgedragen heeft tot hun persoonlijke ontwikkeling.

Het is positief dat de afgestudeerden sterk worden betrokken bij het beleid van de hogeschool en bij de praktijkonderdelen van de opleiding.

De afgestudeerden waarderen het bijscholingsaanbod. De opleidingen zijn goed op de hoogte van de noden voor permanente professionele vorming.

2.11.1.14 maatschappelijke dienstverlening

sterke punten

De maatschappelijke dienstverlening krijgt stilaan vorm, waarbij de opleidingen begrip opbrengen voor vzw's en andere klanten uit de welzijnssector met bescheiden middelen.

Elk jaar krijgen de lectoren die externe bijscholingen geven hiervan een verrekening in hun opdracht.

2.11.1.15 onderzoek

Uit de bespreking blijkt duidelijk de aandacht voor de ontwikkeling op dit gebied.

Deze opdracht is vrij nieuw voor de hogeschool en het is dan ook logisch dat men nog zoekende is. Het is nuttig te exploreren hoe de opleiding dergelijke opdracht aankan met systematische inschakeling van de studenten waarbij een en ander wordt ingebouwd in het reguliere vakkenpakket.

2.12 Lessiushogeschool

algemene punten vooraf

Allereerst wenst de visitatiecommissie de hogeschool, het departement en de opleiding te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- de toegezonden informatie was duidelijk;
- de faciliteiten ter plekke waren verzorgd;
- de gesprekken verliepen in een open sfeer;
- er werd goede zorg besteed aan het verblijf van de commissieleden.

De commissie heeft de beschikbaar gestelde documenten geanalyseerd en een bezoek gebracht aan de gebouwen.

2.12.1 beschrijving van de thema's

2.12.1.1 beschrijving van het beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

sterke punten

In de opleiding wordt hard gewerkt en de communicatie tussen lectoren en studenten wordt over het algemeen positief gewaardeerd.

Ondanks onduidelijkheden over inpassing van de opleiding heeft de opleiding een grote samenhang aan de dag gelegd en de externe druk (onder andere de vroegere beslissing van de overheid om de autonome opleiding te devalueren tot een optie) goed doorstaan. De toekomst is inmiddels verzekerd.

Met inbegrip van de posthogeschoolvorming en de voortgezette opleiding psychodiagnostiek biedt het departement een goede variatie aan vervolgopleidingen aan, ofschoon slechts in één initiële opleiding wordt voorzien.

De opleiding wordt gekenmerkt door een sterke studentgerichtheid en een goede oriëntatie op de praktijk. Beide kenmerken worden door de studenten ten zeerste gewaardeerd.

verbeterpunten

Hoewel de opleiding de programma's aan het optimaliseren is, zijn de beleidslijnen op de verschillende gebieden slechts in bescheiden mate in documenten neergeschreven. De komst van een adviseur op onderwijsgebied op het niveau van de hogeschool kan hier wellicht verandering in brengen.

De informele sfeer binnen de opleiding is over het algemeen goed. De indruk leeft echter dat lectoren van tijd tot tijd behoefte hebben aan een verdere formalisering (zonder onnodige bureaucratisering) omdat er in de overwegend informele sfeer nog wel eens communicatieproblemen zijn.

Op het vlak van het personeelsbeleid zouden lectoren het wenselijk vinden indien het beleid van de hogeschool duidelijker zou worden geëxpliciteerd.

Op het gebied van de onderwijsvernieuwing lijkt de hogeschool een voorzichtig en gereserveerd beleid te voeren. Hierdoor kunnen vernieuwingsplannen binnen het departement wel eens onnodig worden vertraagd. Geregeld wordt gemeld dat plannen voor bepaalde voornemens sinds kort in ontwikkeling zijn.

2.12.1.2 concretisering kwaliteitszorg

sterke punten

Het is evident dat de opleiding op veel punten bezig is met de kwaliteit van de eigen activiteiten. Op basis van informele contacten met studenten, op basis van geregeld overleg van de lectoren en op basis van specifieke voorstellen van commissies en werkgroepen wordt de nodige aandacht besteed aan de kwaliteit.

Bij de concretisering van de kwaliteitszorg wordt in sterke mate gelet op wat de buitenwacht – overheid, associatie, samenwerkingsvormen – vraagt. Gevraagde producten worden vervaardigd en zijn tijdig beschikbaar.

verbeterpunten

De sterk informele werkwijze die kenmerkend is voor de kwaliteitszorg gaat wel eens ten koste van de systematiek. Er zijn gelijktijdige evaluaties door de opleiding en door de individuele lectoren. Er is nog geen systematiek voor de uitvoering van de elementen die de kwaliteitszorg nodig heeft, en aan een handboek voor de kwaliteitszorg wordt nog gewerkt.

De opleiding signaleert zelf dat er meer aandacht zou kunnen zijn voor het invoeren en doorvoeren van veranderingen die door de evaluatieresultaten worden aangegeven.

Er is slechts in beperkte mate sprake van een eigen visie en een eigen beleid van het departement binnen het hogeschoolbeleid. Aan het uitzetten van eigen beleidslijnen zodat het departement naar binnen en vooral ook naar buiten een meer uitgesproken eigen gezicht verwerft, zou meer aandacht moeten worden besteed.

De commissie heeft geconstateerd dat verschillende sterke punten van de opleiding onder spanning staan door het grote aantal studenten. Dit aantal is bovendien in een korte tijd zeer snel gegroeid.

2.12.1.3 personeel

Het aantal VTE's docerende medewerkers bedroeg in het academiejaar 2003-2004 24,43. De student-docentratio bedroeg in dat jaar 25,42.

sterke punten

Het departementshoofd voert zijn taak uitstekend uit. Alle betrokken actoren spreken hierover hun waardering uit. Ze waarderen eveneens de werking van het secretariaat en de secretariaatsmedewerkers.

De studenten ervaren een goede relatie met het personeel van het departement.

De opleiding hanteert taakbeschrijvingen, maar die geven niet altijd de feitelijke prestaties (uitgevoerde en verwachte prestaties) weer.

verbeterpunten

De taakbelasting en tijdsdruk wegen zeer sterk op het OP. Dit wordt ten dele veroorzaakt door de vertraagde financiering vanuit de onderwijsoverheid bij een groeiend aantal studenten. Een compenserende ingreep vanuit andere departementen zou hier nochtans ook meer evenwicht kunnen brengen. Een meer open personeelsbeleid op hogeschoolniveau zou moeten worden overwogen.

Volgens sommige lectoren hanteert de hogeschool een onduidelijk benoemings- en bevorderingsbeleid. Zij vermelden het risico dat lectoren met een tijdelijk contract aangemaand worden om minder kritisch te staan tegenover de hiërarchie.

Het departementshoofd stelt dat hij nochtans objectieve criteria hanteert, maar dat hij opteert voor een verhouding van 70 percent vaste benoemingen.

Binnen de opleiding is er nog te weinig formeel overleg en zeker nog een tekort aan schriftelijke verslaggeving.

De studenten stellen vast dat sommige lectoren, die in het eerste jaar parallel werken, niet over dezelfde didactische en organisatorische competenties beschikken als hun collega's. In deze gevallen is de coaching dan ook onvoldoende.

Voorlopig komt er te weinig impuls vanuit de hogeschooldirectie om onderwijskundige vernieuwingsinitiatieven te steunen of uit te lokken. Misschien speelt ook het gebrek aan belangstelling van andere departementen hier een rol.

Een betere doorstroming naar de collega's van de mogelijke vernieuwingen, die worden aangereikt vanuit gevolgde bijscholingen, is wenselijk.

De lectoren vragen meer gerichte (externe) bijscholing, ter voorbereiding van geplande innovaties. Dit geldt niet alleen voor nieuwe ICT-toepassingen.

2.12.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

sterke punten

Volgens het departementshoofd beschikt de opleiding over een billijk deel van de financiële hogeschoolmiddelen.

De lokalen zijn ten dele gevestigd in een geklasseerd neogotisch gebouw, dat zoveel mogelijk intact is gehouden en hierdoor een zekere charme uitstraalt. De leslokalen en auditoria zijn in orde of worden gerestaureerd. Zij zijn uitgerust met de nodige audiovisuele middelen en de lectoren letten erop dat voldoende lokalen voorzien zijn van verplaatsbaar meubilair. De opleiding beschikt over één ingericht en één in te richten observatielokaal met one way mirrors. Kleine lokalen voor het trainen van persoonlijke gesprekken ontbreken echter.

De bibliotheek en testotheek zijn recent heringericht tot een volwaardig studeercentrum. Misschien is het nuttig om de collectie te ontstoffen (verouderde boeken vervangen). De studenten betreuren dat de meeste eindwerken niet kunnen worden geraadpleegd. Dit was echter een eenmalig probleem dat werd veroorzaakt door wateroverlast in de kelderverdieping van het studeercentrum.

De lectoren beschikken over ruimten waarin ze kunnen werken en studenten kunnen ontvangen.

De ICT-voorzieningen zijn goed uitgebouwd, ook voor vrij gebruik door de studenten, weliswaar slechts tot 18.00 uur.

Er zijn ook studentenruimtes (cafetaria).

De toegankelijkheid voor personen met een fysieke beperking is nu goed geregeld.

verbeterpunten

De locatie beschikt niet over grote auditoria. Daardoor moeten eerstejaarsstudenten lessen volgen op verschillende campussen. Het tijdverlies voor de verplaatsingen is niet altijd in het rooster ingecalculeerd.

Een wacht- en spreekruimte voor de ombudsdienst staat op de verlanglijst.

De lectoren vragen meer ICT-training.

De studenten vinden dat de algemene organisatie te traag verloopt (bijvoorbeeld de traagheid bij het communiceren van gedetailleerde resultaten van de semesterexamens; twee kaarten aankopen voor de twee kopieermachines).

De kwaliteit van de cursusteksten is te uiteenlopend. Een aantal teksten zijn echt verouderd.

De studenten vinden de uitbesteding van de cursusdienst geen goede zaak: de openingsuren zijn beperkt, wat leidt tot een stormloop en lange wachttijden op sommige momenten.

2.12.1.5 onderwijsdoelstellingen

sterke punten

De hogeschool stelt voor zichzelf 'hoge' onderwijsdoelen met als componenten theoretische psychologische scholing, wetenschappelijk verantwoorde praktijkopleiding en een gerichte beroepspersoonlijkheidsvorming.

Ze mikt op de ontwikkeling tot kritisch wetenschappelijk practicus via een confronterende opleiding met zowel veeleisende theoretische als praktische aspecten. De commissie looft deze ambitie.

verbeterpunten

Door het stijgend aantal studenten komt de praktijkcomponent onder druk te staan en kan een verschuiving naar het theoretisch en ex cathedra onderwijs optreden. Voor deze hogeschool zou het dan wel eens

'aanlokkelijk' kunnen zijn om te glijden naar een variant van een 'academische' bachelor in de toegepaste psychologie.

Hiervoor zijn minstens twee argumenten te bedenken:

- In de andere departementen worden academische opleidingen aangeboden en het academiseren van de opleiding in dit departement zou haar interne positie kunnen verstevigen;
- Het is ook verleidelijk over te stappen naar een meer theoretische benadering van de opleiding bij een groot aantal studenten. Dit is immers makkelijker te organiseren en veel goedkoper dan de arbeidsintensieve praktijkbegeleiding.

De opleiding zou daarmee nochtans haar terecht accent op een professionele vorming in de verdrukking brengen. Dit zou jammer zijn omdat dit een vermindering zou betekenen van de specifieke professionele eigenheid van de opleiding die door de actoren in het werkveld sterk gewaardeerd wordt. Een goede toetssteen zou de mate kunnen zijn waarin de aandacht en mogelijkheden om goed uitgebouwde practica en stagebegeleiding te blijven geven voor hanteerbare groepen, veilig gesteld kunnen worden.

Aansluitend hierbij zal de hogeschool in de opbouw van haar opleiding in de BA/MA-structuur, het knelpunt – algemene opleiding versus specialisatie ofwel opleiding in de breedte versus opleiding in de diepte - verder moeten aanpakken.

De commissie realiseert zich dat dit geen eenvoudige opgave is, maar benadrukt dat er hoe dan ook keuzes moeten worden gemaakt: men kan niet én de 'gehele' psychologie aan de orde stellen én een volwaardige praktijkopleiding realiseren in drie jaar.

2.12.1.6 opleidingsprogramma

sterke punten

De opbouw en de inhoud van het opleidingsprogramma zijn van een hoogstaand niveau met grote actualiteitswaarde. De onderwijsdoelen en -visie vinden er effectief hun concrete onderwijskundige vertaling.

Er is een duidelijke aandacht voor de professionele vaardigheden en attitudes.

Het programma is gedifferentieerd uitgebouwd met aandacht voor persoonlijke accenten door de student en vertoont een overdachte coherentie en sequentiële lijn. Ook de posthogeschoolprogramma's en de voortgezette opleiding in de psychodiagnostiek zijn uitstekend uitgewerkt.

In het werkveld wordt de aandacht voor de psychodiagnostische deskundigheid zeer gewaardeerd en is er een algemene consensus dat dit een anker is voor de verdere ontplooiing van de opleiding.

Naast dit inhoudelijk gegeven valt de team- en ploeggeest van het lectorenkorps in positieve zin op. De opleiding wordt gedragen door het gehele korps en ook de algemene vakken integreren zich in de professionele uitbouw van de opleiding.

Het korps bestaat uit een goede mix van jongere lectoren en lectoren met ervaring, die gezamenlijk adequaat werken aan de realisatie van hetzelfde project.

verbeterpunten

Bij het doornemen van de – overigens goed uitgebouwde – analytische programma's valt de uitgebreidheid van het 'vakkenrepertoire' op.

Het doet wel de vraag rijzen waar deze driejarige opleiding heen wil, wat dan aansluit bij het werkpunt in de vorige topic: opleiding in de breedte of in de diepte.

Bij alle actoren is er een consensus voor een breed algemeen eerste jaar. Dit kan vervolgd worden door duidelijke keuzeopties en keuzevakken in het tweede jaar op basis van een beperkte gemeenschappelijke stam, om dan in het derde jaar in een of twee specifieke richtingen te eindigen met vrijwaring van de mogelijkheid tot keuzevakken.

Men kan het knelpunt breedte versus diepte ook bekijken vanuit het 'lifelong learning' perspectief. Kan bijvoorbeeld aan de vraag vanwege de afgestudeerden in het werkveld naar meer aandacht voor vreemde talen niet worden tegemoetgekomen door een nascholingscursus Engels of Frans voor het psychologische werkveld? Met de opleiding vertaler-tolk heeft de hogeschool in ieder geval de nodige deskundigheid in huis. Het is duidelijk dat de hogeschool veel investeert in het onderwijs - het ZER vermeldt tal van didactische werkvormen -, maar toch rijst de vraag in welke mate al deze werkvormen passen in een coherente didactische totaalvisie op onderwijs.

De opleiding schenkt terecht veel aandacht aan de stage en de begeleiding ervan. Het materiaal zoals het stageboek en de geïnvesteerde tijd in de stage kunnen misschien nog beter gebruikt worden binnen de practica zelf.

De opleiding beschikt over een uitstekende testotheek. Het is zinvol die verder uit te bouwen in het perspectief van de leidinggevende rol in de psychodiagnostiek die de hogeschool heeft. In het kader van de opleiding moet de hogeschool ernaar streven computergestuurde gevalstudies te ontwikkelen. Dit kan bijdragen tot het verlichten van de begeleidingsdruk in de practica als gevolg van te grote studentenaantallen. Men kan zich trouwens afvragen of dergelijke vernieuwing geen prioritair karakter heeft gezien het belang van het psychodiagnostisch handelen in de opleiding. Een dergelijke werkvorm integreert heel goed theorie en praktijk, en breedte versus diepte.

2.12.1.7 werkveldervaring en afstudeerwerk

sterke punten

Er is een goed evenwicht tussen de theoretische vakken en de praktijkgerichte opleidingsonderdelen met een progressieve toename van de praktijkvakken in de loop van de opleiding.

stage

De Lessiushogeschool beschikt over een goed uitgewerkte procedure voor het hele stageproces, vertrekkend van de stagekeuze en eindigend bij de evaluatie, waarvoor voortreffelijke beoordelingsformulieren ter beschikking zijn.

De Lessiushogeschool kiest er bewust voor om lectoren, die praktijkvakken geven, ook stages te laten begeleiden, waardoor er een wisselwerking is tussen de ervaringen in de stage en de praktijkopleiding.

Verantwoordelijken uit de stageplaatsen vinden het positief dat stagiairs uit de Lessiushogeschool onmiddellijk inzetbaar zijn.

eindwerk

De Lessiushogeschool is sterk in de planning, de organisatie en de opvolging van het eindwerk en beschikt hiervoor over uitstekende documenten.

Het niveau van de eindwerken wordt door het werkveld over het algemeen als zeer hoog gekarakteriseerd.

verbeterpunten

stage

In het kader van de stage moeten studenten een stagewerkboek opstellen. Het verdient aanbeveling verder werk te maken van de gestarte acties om bruikbare delen uit het stagewerkboek in de cursussen te integreren.

Omwille van de toename van het aantal studenten, verdient het aanbeveling dat de hogeschool de ingeslagen weg in het aantrekken van externe mentoren verder onderzoekt en ernstig nadenkt over werkwijzen die enerzijds tijdsbesparend zijn en anderzijds geen afbreuk doen aan de hoge kwaliteitseisen die de hogeschool zichzelf oplegt.

eindwerk

Omwille van de hoge tijdsdruk op de lectoren en omwille van het feit dat maatschappelijke dienstverlening en wetenschappelijk onderzoek nog in de beginfase zitten, is het aangewezen dat de Lessiushogeschool verder de mogelijkheden exploreert om stages en eindwerk in te schakelen in beide nieuwe hogeschoolopdrachten.

2.12.1.8 internationalisering

sterke punten

De Lessiushogeschool heeft een breed spectrum aan internationale contacten en netwerken gerealiseerd.

Op dit moment zijn er zeven bilaterale akkoorden met diverse landen en worden twee nieuwe akkoorden verwacht met twee opleidingen in Spanje.

Op dit moment biedt de opleiding internationale stages aan. Jaarlijks gaan daar zo'n drie tot vijf studenten op in.

Er wordt sedert drie jaar met veel succes een interculturele en wetenschapsweek georganiseerd, die circa 25 studenten van de opleiding Assistent in de Psychologie meemaken.

Er is een keuzevak ontwikkeld met de naam 'Cross-culturele psychologie en interculturele communicatie'. Dit keuzevak blijft weliswaar beperkt tot kennis en vaardigheid 'op de opleiding', maar biedt een goede mogelijkheid om over de eigen culturele grenzen te kijken.

verbeterpunten

Door de bijzondere aard van de opleiding Assistent in de Psychologie is het moeilijk soortgelijke opleidingen in het buitenland te vinden. Wellicht bieden de nieuwe bacheloropleidingen in de Europese Unie betere mogelijkheden in de toekomst.

De intensiteit in de samenwerking met de genoemde partners is tamelijk laag, en is aan de zijde van de partners veelal te persoonsgebonden.

De onvoldoende kennis van Engels en Frans vormt een obstakel voor de studenten om in het niet-Nederlandstalige buitenland een stage te zoeken.

Het verdiepen van talenkennis zou in samenwerking met Sint-Andries meer gestalte kunnen krijgen.

De convenants met de buitenlandse partners kunnen concreter en structureler, dus minder persoonsgebonden worden.

Als conclusie van dit onderdeel stelt de commissie dat er goede initiatieven zijn ontplooid, maar dat het geheel verder te kleinschalig en incidenteel is. Het uitwerken van een concreter beleidsplan voor de middellange termijn verdient aanbeveling.

2.12.1.9 leersituatie

sterke punten

De onderwijsleervormen binnen de opleiding zijn zeer divers – het ZER maakt melding van zeker 8 onderwijsvormen -, die per studiejaar en soms per onderdeel variëren. Er wordt dus duidelijk diversiteit in onderwijsvormen nagestreefd.

De lectoren huldigen in het algemeen de opvatting van het verschaffen van een gedegen theoretische basis in het eerste jaar. De praktijkgerichtheid staat in de hogere jaren in toenemende mate centraal.

De deskundigheid, de betrokkenheid en het enthousiasme van de lectoren zijn zeer groot. Deze opvatting wordt door de studenten in grote mate gedeeld.

De vakkundigheid en het stevige theoretische fundament zijn de belangrijkste troeven van de opleiding.

verbeterpunten

Er is echter een keerzijde aan deze medaille. Een zestal signalen gaven dit aan:

- de toenemende schaarste aan financiële en daarmee gepaard gaande personeelsmiddelen;
- de toenemende werkdruk voor lectoren: er zijn steeds grotere groepen en massalere toetsen. De grenzen van het draagvermogen van het docerend personeel komen in zicht;
- het aantal contacturen per week per student ligt hoog tot zeer hoog. 24 tot soms 32 contacturen per week betekent een evenredig hoge inzet van personeel. 'Onderwijs geven' is in de opleiding beslist dominant over moderne opvattingen van 'leren leren';

- aangezien oefeningen slechts met kleine groepen gerealiseerd kunnen worden, neemt dienovereenkomstig de werkdruk toe;
- de opleiding heeft de neiging om vakken te 'stapelen', er mag zo weinig mogelijk 'niet gegeven' worden, wat leidt tot een groei van het aantal vakken en contacturen;
- het zelfevaluatie rapport vermeldt een grote variatie aan onderwijsleervormen die samen veel energie vergen.

Het lijkt de commissie onvermijdelijk een uitweg te zoeken via didactische onderwijsvernieuwing:

- minder contacturen, minder hoorcolleges;
- meer geprogrammeerde leeropdrachten;
- veeleer zorgvuldig opgezette programma's coachen dan overdragen van kennis;
- meer gericht op methoden van voortdurende kennisverwerving, waardoor innovatie en 'levenslang leren' verzekerd zijn.

Een eenmalige investering in het proces van vernieuwing kan aanzienlijke verbeteringen opleveren, zonder dat dit gepaard hoeft te gaan met niveauverlies op inhoudelijk gebied. Op dit vlak kan geleerd worden van fouten in het buitenland.

Vooraf zou de hogeschool, in casu de opleiding, een samenhangende visie op de toekomst van onderwijsvernieuwing moeten ontwikkelen.

Vanuit duidelijke beleidslijnen zouden lectoren en studenten geleidelijk aan bij de vernieuwing betrokken kunnen worden.

De opleiding zou veel meer vakken als keuzevak kunnen aanbieden, zeker in het derde jaar, een wens die ook de studenten uitdrukken. Ook dit kan leiden tot vermindering van werkdruk.

Ten slotte kan worden overwogen om meer studiemateriaal van buitenaf aan te trekken, zoals studieboeken, wat de druk op het maken van cursussen kan doen afnemen.

2.12.1.10 toetsing en evaluatie

sterke punten

De Lessiushogeschool hanteert een grote verscheidenheid aan evaluatievormen die goed aansluiten bij de doelstellingen van de verschillende opleidingsonderdelen en van de onderwijsvormen.

Zo worden de meer theoretische opleidingsonderdelen getoetst op inzicht, terwijl de gebruikte evaluatievormen voor de praktijkgerichte componenten het accent leggen op vaardigheden en attitudes.

De studenten zijn tijdig op de hoogte van de gebruikte evaluatievorm per opleidingsonderdeel.

De behaalde resultaten worden systematisch bestudeerd en geanalyseerd.

verbeterpunten

Het is belangrijk dat de hogeschool aandacht heeft voor de validering van nieuwe evaluatievormen, vooral degene die attitudes bij studenten toetsen, omdat hier het vooroordeel van de lector, die de student 'toch goed kent', kan meespelen.

Het valt aan te bevelen dat de hogeschool de lectoren nog meer begeleidt bij het aanwenden van de nieuwste evaluatievormen (permanente evaluatie, evaluatie van attitudes, ...) en in intervisiegroepen de lectoren de kans biedt om hun ervaringen te delen en zienswijzen op elkaar af te stemmen.

2.12.1.11 studie- en studentenbegeleiding

instroom en voorlichting

De instroom voor de opleiding Assistent in de Psychologie is voornamelijk afkomstig uit het ASO. In 2002-2003 bedroeg het percentage ASO-studenten in het eerste jaar 55%.

sterke punten

De hogeschool heeft een goede kijk op de instroomkarakteristieken van haar studenten. De instroombegeleiding wordt op een gestructureerde wijze, via een stappenplan, en met zorg gerealiseerd.

De hogeschool levert heel wat inspanningen in het kader van een objectieve keuzebegeleiding ten aanzien van de laatstejaarsstudenten secundair onderwijs, zoals de SID-in-beurzen, de informatiedagen, de Wetenschapsweek, de activiteit 'Sleutel op de Toekomst' of het 'Meelooopprogramma'.

Niet alleen de SID-in's worden zeer goed verzorgd, ook de documentatie is kwalitatief zeer goed en er is veel informatie beschikbaar op de hogeschool. De hogeschool staat daarbij open voor toetsing door externen, zoals CLB's.

verbeterpunten

Het continu stijgend aantal studenten veroorzaakt een groeiende 'externe druk' inzake omkadering. De hogeschool zal hier een antwoord op moeten vinden.

Zeker voor een hogeschool in Antwerpen is het zinnig om zich af te vragen hoe ze de studenten van allochtone origine, maar geboren in België, 'positioneert' en welk intern begeleidingsbeleid hierover wordt gevoerd.

De commissie vraagt zich trouwens af of dit geen hogeschooloverstijgend probleem is dat op het niveau van de overheid moet worden aangepakt.

verdere studie- en studentenbegeleiding

sterke punten

De structurering in de verschillende begeleidingsvormen (leerproces, studieloopbaan, psychosociale begeleiding en sociale studentenvoorziening) is helder en wordt goed ingevuld via de dienst studiebegeleiding en de ombudsdienst.

Handig is ook de directe elektronische communicatielijne die elke student heeft met de lectoren en het departement, ook al is dat blijkbaar soms een spanningsbron wegens intensief gebruik.

De huidige studenten en de afgestudeerden benadrukken de positieve relaties met de lectoren: 'hun deur staat altijd open' en 'ze kennen je, je bent geen nummer'. Tijdens de visitatie viel ook op hoe de meeste

lectoren er een punt van maken om elke student persoonlijk bij naam te kennen, wat geen sinecure is met dergelijke studentenaantallen.

Een sterk punt is ook de continuïteit van 'instroombegeleiding' naar 'doorstroom-begeleiding' tot 'uitstroombegeleiding' naar verdere opleiding en arbeidsmarkt.

Via het elektronische leerplatform kunnen studenten voor enkele opleidingsonderdelen deelnemen aan een proefexamen. Dit is een goed initiatief en verdient verdere uitbreiding in het kader van zelfstandig leren.

De studenten ervaren dat ze 'meetellen' en dat met hun overwegingen terdege rekening gehouden wordt (zie onder meer de regelingen voor de examenplanning).

De studenten- en studiebegeleiding, SOVO, ombudsdienst en plaatsingsdienst functioneren goed en spelen goed op elkaar in. Ten behoeve van studenten uit de ethnische minderheidsgroepen is ook een interculturele begeleider actief. De aandacht voor studentenbegeleiding heeft blijkbaar een algemene waarde: zo functioneert het studentensecretariaat spontaan als een aanvullende sociale dienst.

verbeterpunten

De hogeschool rekruteert vooral ASO-leerlingen (55%) en realiseert daar een hoog rendement. Voor de TSO-leerlingen (39% van de instroom) ligt dit rendement beduidend lager (46%). Het is dan ook een uitdaging voor de hogeschool om de specifieke zorg voor de TSO-leerlingen een belangrijke plaats te geven in de studie- en studentenbegeleiding. Het eerste jaar kan immers niet gereduceerd worden tot een selectiejaar.

Er zal meer aandacht moeten gaan naar de uitvallers in het eerste jaar. De hogeschool heeft momenteel onvoldoende zicht op de oorzaken en de motieven. Zij verwerft dan ook onvoldoende feedback om daar gepast op te kunnen reageren.

2.12.1.12 studeerbaarheid en studierendement

sterke punten

Bij de studenten heeft de commissie een grote mate van tevredenheid vastgesteld over de studentgerichtheid en de praktijkgerichtheid. De lectoren zijn gemakkelijk bereikbaar voor de studenten.

De opleiding probeert de studielast voor de studenten zo goed mogelijk over het jaar te spreiden en reageert over het algemeen zeer alert op veranderingswensen en punten van kritiek.

Na de gebruikelijke strengere selectie in de loop van het eerste jaar zijn de studierendementen in het tweede en in het derde studiejaar alleszins aanvaardbaar.

verbeterpunten

Ondanks de sterke studentgerichtheid maakt het onderwijsprogramma nog een zeer aanbodgerichte indruk. De lectoren zijn blijkbaar veeleer geneigd veel leerstof aan te bieden in plaats van te laten bestuderen.

Er zijn nog relatief veel cursussen die door de lectoren voor deze opleiding werden samengesteld. Samenwerking met andere opleidingen en een ruimer gebruik van handboeken zou de werkdruk bij lectoren misschien enigszins kunnen verminderen.

Gezamenlijk overleg van de lectoren over uit te voeren opdrachten door studenten kan de studeerbaarheid wellicht nog enigszins in gunstige zin beïnvloeden omdat hierdoor pieken in de studiebelasting kunnen worden voorkomen.

2.12.1.13 afgestudeerden

sterke punten

De afgestudeerden spreken zich in positieve zin uit over de plaatsingsdienst van de hogeschool.

De afgestudeerden van de Lessiushogeschool liggen goed in de markt en worden door het werkveld sterk gewaardeerd omwille van hun sterke professionaliteit.

De hogeschool heeft een uitgebreid en kwalitatief hoogstaand aanbod inzake posthogeschoolvorming en voortgezette opleiding.

verbeterpunten

De afgestudeerden wensen nog meer geïnformeerd te worden over de mogelijkheden om verder te studeren na de opleiding Assistent in de Psychologie.

Ze achten het wenselijk dat de Lessiushogeschool een actievere rol zou spelen inzake het vergroten van de naambekendheid en de kennis over het beroep Assistent in de Psychologie.

2.12.1.14 maatschappelijke dienstverlening

sterke punten

Er is een zeer goed werkende posthogeschoolvorming, die ook wervend werkt voor meer langlopende interne en externe opleidingen.

De commissie prijst het initiatief van de voortgezette opleiding psychodiagnostiek (samen met Katho en HoWest), die straks het statuut van bachelor na bachelor krijgt (een opleiding op het niveau van bachelor, voor een student die reeds een bachelordiploma heeft behaald). Ter bescherming van de psychodiagnostische deskundigheid worden enkel bachelors of masters in de psychologie rechtstreeks toegelaten, terwijl voor modulaire navormingen psychodiagnostiek een toelatingsprocedure (via de individuele aanvraagdossiers) wordt toegepast.

De commissie vermeldt ook de samenwerkingsakkoorden die gesloten worden binnen en buiten de associatie.

Er zijn activiteiten inzake toetsontwikkeling en – normering.

Stilaan ontwikkelt zich een visie op de maatschappelijke dienstverlening als departementale opdracht. Dit maakt trouwens deel uit van de taakbeschrijving van enkele personeelsleden.

verbeterpunten

De voorgestelde actiepunten inzake maatschappelijke dienstverlening lijken niet echt sturend. Er bestaat blijkbaar een zekere vrijheid voor lectoren om initiatieven te nemen of in te gaan op vragen vanuit het werkveld, zolang de kosten-batenanalyse op het niveau van de hogeschool maar in evenwicht blijft.

Met deze benadering houdt de hogeschool weinig rekening met de financiële draagkracht van veel organisaties uit het werkveld. Het lijkt daarom wenselijk om, zeker in het geval van financieel minder krachtige organisaties, een meer systematische bijdrage te overwegen via stages en eindwerken.

Het spreekt trouwens voor zich dat in veel gevallen de stages en eindwerken kunnen worden ingeschakeld in een win-winsituatie: het werkveld, de opleiding, de hogeschool, maar ook de studenten kunnen voordeel halen uit gecoördineerde initiatieven. Voor studenten zal het leereffect trouwens veel groter zijn omdat de praktijkrelevantie onmiddellijk duidelijk is.

2.12.1.15 onderzoek

sterke punten

Ook al is deze opdracht vrij nieuw voor de hogescholen, toch is het zonder meer duidelijk dat de Lessiushogeschool hier al sterk op inspeelt. In haar opdracht vermeldt zij 'het openstaan voor nieuw toegepast onderzoek' expliciet als aandachtspunt. Zij realiseert dit ook.

Het onderscheid tussen de interne en externe onderzoeksprojecten is een goed uitgangspunt en draagt bij tot zowel de kwaliteitsbewaking en de praktijkgerichtheid van de opleiding zelf als tot de wetenschappelijke maatschappelijke relevantie van de hogeschool ten aanzien van het psychologisch beroepsveld.

De hogeschool kan op dit domein als toonaangevend beschouwd worden.

verbeterpunten

Ondanks haar activiteiten moet de hogeschool zich verder bezinnen over de rol die ze hierbij wil opnemen en hoe ze die opneemt.

Het is evident dat dergelijke opdracht – zeker met de visie die de hogeschool zelf formuleert – niet zomaar tot verdere ontplooiing kan komen. Verdere structurering, inbedding en systematisering ten aanzien van coördinatie, onderzoeksteam, evaluatie, publicatie, implementatie, kosten-batenanalyse, ... van onderzoeksprojecten én hun resultaten zijn noodzakelijk.

Hierbij moeten het toegepast karakter van het onderzoek, de rechtstreekse praktijkrelevantie en de binding met het psychologisch arbeidsveld expliciet worden bewaakt, zeker als samengewerkt wordt met de universiteit.

De exploratie van samenwerkingsverbanden met de KATHO die ook deze opleiding aanbiedt en tot dezelfde associatie behoort, valt te overwegen. Hierdoor kunnen projecten worden aangepakt waarvan de impact heel

Vlaanderen bestrijkt en tevens bijdraagt tot de herkenbaarheid en imagovorming van de professionele bachelor in de toegepaste psychologie, aansluitend op een verzoek vanwege de afgestudeerden.

Binnen het kostenplaatje moet de hogeschool zich trouwens realiseren dat door het ontwikkelen van eigen methoden en instrumenten in deze projecten, ze onafhankelijker kan worden voor de practica van deze instrumenten, die ze anders elders moet aanschaffen. Het lijkt logisch dat het uitsparen van deze uitgaven als 'inkomsten' voor deze projecten wordt beschouwd.

bijlage 1

curriculum vitae van de visitatieleden

Pol Craynest is van opleiding licentiaat in de psychologie. Hij heeft voornamelijk onderwijservaring. Hij was o.a. verbonden aan de Katholieke Universiteit Leuven en het Hoger Instituut voor Maatschappelijk en Cultureel Werk (IPSOC). Hij is vanuit zijn vorige functie vertrouwd met het intern kwaliteitszorgsysteem PROZA.

Jules Boven is licentiaat godsdienstwetenschappen. Daarnaast volgde hij diverse opleidingsprogramma's waaronder een postuniversitaire opleiding in groeps- en organisatieontwikkeling en Assessor Training EFQM. Hij was lector aan de opleiding sociaal werk van de Katholieke Hogeschool Kempen. Hij is gedurende acht jaar voorzitter geweest van de Vereniging van Sociale Hogescholen. Momenteel is hij nog actief bij de begeleiding van veranderingsprocessen in diverse organisaties van welzijnswerk.

Hugo De Blende is licentiaat Pedagogische Wetenschappen, sociaal-pedagogiek. Daarnaast volgde hij een opleiding tot kwaliteitscoördinator. Hij was nationaal secretaris van de Christelijke Werknemersbeweging en docent aan de Sociale Hogeschool Heverlee. Momenteel is hij directeur SoCiuS, steunpunt voor sociaal-cultureel werk. Vanuit deze functie is hij tevens sterk betrokken op interne kwaliteitszorg.

Ann Demeulemeester is licentiaat in de pedagogische wetenschappen. Zij is reeds geruime tijd verbonden aan het ACW. Op de afdeling studieadvies ACW volgde zij het o.a. onderwijsbeleid op met bijzondere aandacht voor het hoger onderwijs. Momenteel is zij algemeen secretaris van het ACW nationaal. De opleiding van sociaal zwakkeren, kinderopvang en bijzondere jeugdzorg zijn voor haar belangrijke aandachtspunten in het werkveld.

Koen Denaux is maatschappelijk assistent en licentiaat in de criminologie. Hij was leraar en lector aan het IPSOC Kortrijk en later gedurende elf jaar onderdirecteur aan dit zelfde instituut. Momenteel is hij nog lid van de werkgroep kwaliteitszorg bij C.A.W. De Viersprong Brugge waar hij tevens eindverantwoordelijke was voor de fusie.

Marleen Durnez is licentiaat rechten. Zij is haar loopbaan begonnen als docent rechtsvakken in het hoger onderwijs. Van 1986 tot 2001 was zij directeur van het Hoger Instituut voor Maatschappelijk Werk in Brussel. Deze opleiding maakt nu deel uit van de Europese Hogeschool Brussel, EHSAL. Tot 2002 was zij voorzitter van het Vlaams Fonds. Momenteel is zij directeur van het Koninklijk Orthopedagogisch Instituut in Antwerpen. Zij is als lid van de visitatiecommissie bedrijfsbeheer vertrouwd met de visitatieprocedure van VLHORA.

Albert Elshout is van opleiding socioloog en is verbonden aan de hogeschool Brabant in Nederland waar hij hoorcolleges cultuurgeschiedenis geeft. Als socioloog is hij vooral gericht op de buitenwereld waarin

zijn richtpunt het grootstedelijk beleid is. Vanuit zijn functie heeft hij veel contacten met stagebedrijven en ervaring op vlak van internationale betrekkingen.

Frans Heylen is van opleiding licentiaat in de psychologie. Hij heeft diverse leidinggevende functies waargenomen in centra voor algemene welzijnswerk. Momenteel is hij directeur van het Centrum Algemeen Welzijnswerk De Kempen. Hij is lid van de Departementale Raad van de opleiding sociaal werk aan de Katholieke Hogeschool Kempen.

Romain Hulpia is licentiaat in de pedagogische en psychologische wetenschappen, behaalde een Gelijkwaardigheidsattest Doctoraat, volgde diverse postgraduatoren aan de faculteit pedagogische en psychologische wetenschappen en een vorming tot accrediteur. Hij heeft ruim 20 jaar gewerkt aan de Rijksuniversiteit Gent en was betrokken bij de curriculum vernieuwing aan de sociale hogescholen. Hij is vertrouwd met de visitatieprocedure van VLHORA. Hij was lid van de visitatie orthopedagogie, facilitaire dienstverlening en landbouw & biotechnologie.

Jos Lievens is orthopedagoog en licentiaat in de psychologie. Sinds 1987 is hij directeur van de Federatie van Diensten voor Geestelijke Gezondheidszorg. Hij is als gastdocent verbonden aan opleidingen ergotherapie en sociaal werk. Daarnaast heeft hij een aantal nevenactiviteiten waaronder voorzitter Welzijnsoverleg regio Gent.

Jef Mostickx is licentiaat theologie en criminologie. Hij volgde diverse trainingen waaronder een aantal op vlak van kwaliteitsmanagement. Hij is geregistreerd ISO-auditor. Hij was gedurende tien jaar directeur van de gevangenis in Vorst. Daarnaast had hij een aantal functies in het onderwijs en was hij inspecteur van sociale diensten bij jeugdbeschermingscomités. Later is hij zich meer gaan toeleggen op algemeen welzijnswerk. Hij heeft diverse functies waargenomen bij het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Welzijn Gezondheid en Cultuur. Momenteel is hij er coördinator internationaal welzijnswerk.

Walter Melis is licentiaat handels-, financiële en consulaire wetenschappen, master of business administration, master of total quality management en volgde een EFQM assessment training. Hij heeft een lange onderwijs carrière achter de rug, aanvankelijk als lesgever in het secundair onderwijs, later als docent en opleidingscoördinator in het hoger onderwijs. In het begin van de jaren negentig werkte hij bij het Vlaams Verbond voor het Katholiek Hoger Onderwijs (VVKHO), waar hij studiedagen en seminaries ontwikkelde en begeleidde voor leidinggevendenden van hogescholen. Hij heeft meegewerkt aan de ontwikkeling van het PROZA-instrument en heeft een proefvisitatie voorbereid. Vanaf 1995 werkte hij bij de Karel de Grote-Hogeschool, aanvankelijk als kwaliteitscoördinator, later als directeur academische planning, kz, public relations en internationalisering. In december 2001 is hij met pensioen gegaan. Hij was tot eind 2002 voorzitter van een gespreksforum kz van het VVKHO en voorzitter van Een Huis in de Rijn vzw-Pandora Ekeren, is lid van de Raad van Bestuur van Andante vzw en Werkvorm vzw en actief als externe begeleider van directieteams. Hij was secretaris van de visitatiecommissie opleiding orthopedie en co-voorzitter van de visitatiecommissie opleiding bedrijfsbeheer.

Ludo Nelen heeft vanuit zijn opleiding licentiaat biologie een aantal jaren gewerkt als leraar wetenschappen. Sinds 1980 is hij verbonden aan het ABVV, waar hij sedert 1992 directeur is van het Instituut voor Vakbondsvorming Vlaams ABVV. Verder is hij lid van de Raad van Bestuur Vlaams Overlegcentrum Basiseducatie in Antwerpen. Vanuit zijn betrokkenheid bij opleidingen syndicaal werk is hij vertrouwd met kwaliteitszorg.

Fons Van den Eynde is licentiaat in psychologie (KuL), behaalde het diploma bedrijfseconomie (IPO-Antwerpen) en is Practitioner NLP (IEP-Nijmegen). Hij is meer dan dertig jaar docent aan de Lessiushogeschool te Antwerpen. Hij is bestuurder in de Belgische Federatie van Psychologen en ere luitenant-kolonel in het Belgisch leger. Hij was gedurende meer dan dertig jaar bestuurderdirecteur van een managementadviesbureau te Antwerpen. Op dit ogenblik is hij managementconsulent.

Wynand Wijnen is van opleiding psycholoog en doctor in de onderwijskunde. Hij heeft eerst tien jaar gewerkt aan de universiteit van Groningen en vanaf 1973 was hij verbonden aan de universiteit van Maastricht. Hij was daar betrokken bij de inrichting van het onderwijssysteem gebaseerd op PGO. Sinds 1999 is hij met emeritaat en actief op vlak van visitaties in Nederland, Vlaanderen en sinds kort ook in Duitsland. In Vlaanderen was hij voor wat betreft de hogescholen voorzitter van de visitatiecommissie orthopedagogie en handelswetenschappen (twee-cycli-opleiding). Voor de universiteiten participeerde hij in de visitatiecommissie werktuigkunde en psychologie.

Walter Magez is licentiaat in de beroepsoriëntering en selectie. Hij volgde diverse aanverwante nascholingen in dit domein. Hij was psycho-pedagogisch consulent bij het CLB Berchem. Momenteel is hij projectcoördinator bij de VCLB Leuven en wetenschappelijk medewerker aan de K.U. Leuven, afdeling schoolpsychologie, psychodiagnostiek en schoolloopbaanbegeleiding.

0 beschrijving van beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

- voorstelling van de opleiding;
- beschrijving van het beleid, algemene strategie en/of doelstellingen inzake onderwijs, internationalisering, maatschappelijke dienstverlening, onderzoek, ...
- beschrijving van het kwaliteitsbeleid en van het systeem van interne kwaliteitszorg.

1 thema concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

- concrete uitwerking kwaliteitszorg in de opleiding (enquêtes, consensusvergaderingen, evaluatie, relaties met werkveld, ...);
- meetresultaten van de opleiding vanuit het interne kwaliteitsinstrument;
- verbeterdoelen en acties vanuit de kwaliteitszorg in de opleiding;
- opvolging van de verbeterdoelen en acties vanuit de kwaliteitszorg in de opleiding;
- kwaliteitscoördinator in de opleiding (verantwoordelijkheid, draagvlak, functioneren); thema kwaliteitszorg in het opleidingsteam.

bijlage: overzicht scores, formulieren, (opvolgings)verslagen vanuit de kwaliteitszorg in de opleiding

2 thema personeel

- human Resources Management (o.a. aanstelling en/of aanwerving, allocatie, bevordering, functionering en evaluatie);
- betrokkenheid van personeel (commitment en empowerment);
- werking van het opleidingsteam (coördinatie, teamverantwoordelijkheid, draagkracht,);
- professionalisering van het personeel buiten de technische deskundigheid (ook o.a. navorming);
- technische deskundigheid van het onderwijzend personeel (vakinhoudelijk, onderwijskundig en didactisch) (ook hoe gaan wij daarmee om?, navorming, ...);
- onderzoeksdeskundigheid en/of deskundigheid in de beoefening en de ontwikkeling van de kunsten (indien van toepassing);
- technische, administratieve en organisatorische deskundigheid (ATP, ondersteunende diensten) (ook o.a. navorming).

bijlage: omvang, cijfermateriaal, samenstelling personeel (diploma, categorie, functieomschrijvingen, opdrachten), overzicht navorming personeel

3 thema materiële en financiële randvoorwaarden

- onderwijsruimten (incl. laboratoria, practica- en werkgroep ruimten, ateliers,);
- mediatheek;
- computerfaciliteiten;
- beschikbare werkmiddelen;
- studenten- en docentenfaciliteiten.

bijlage: cijfermateriaal

4 thema onderwijsdoelstellingen

- onderwijsvisie van de opleiding;
- afstemming van de onderwijsdoelstellingen van de opleiding op het hoger onderwijs;
- afstemming van de onderwijsdoelstellingen van de opleiding op het werkveld.

bijlage: beroeps- en/of opleidingsprofiel, onderwijsvisie en/of onderwijsdoelstellingen

5 thema opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

- concretisering van de onderwijsdoelstellingen in het opleidingsprogramma;
- de aandacht in het opleidingsprogramma voor de vaardigheden die het maatschappelijk en beroepsmatig functioneren ondersteunen;
- actualiteitsgehalte van het opleidingsprogramma;
- sequentiële opbouw en coherentie van het opleidingsprogramma;
- aandacht voor de karakteristieken van de studenteninstroom;
- aanbod en structuur van flexibele leerwegen in het opleidingsprogramma;
- het niveau en de inhoud van de opleidingsonderdelen.

bijlage: opleidingsprogramma en studiegids van de opleiding

6 thema afstudeerwerk en/of werkveldervaring

- opvatting(concept), inhoud en niveau;
- begeleiding (o.a. duidelijkheid regelingen en voorzieningen);
- beoordeling (gehanteerde criteria en wijze van beoordeling);
- relatief gewicht in de opleiding.

bijlage: stagecontract, stagebeoordelingfiche, lijst van stageplaatsen, gebruikte handleiding en/of afspraken bij begeleiding en beoordeling van afstudeerwerken

7 thema internationale dimensie

- integratie van de doelstellingen van het internationaliseringbeleid in de opleiding;
- de internationale dimensie in de opleiding;
- participatiegraad van de studenten aan internationale programma's;
- internationale contacten van het personeel met terugkoppeling naar het onderwijs;
- samenwerking met buitenlandse instellingen.

bijlage: cijfergegevens internationalisering (studenten, personeel, take-up rate, begroting, uitgaven,)
internationalisering

8 thema leersituatie

8.1 onderwijsvormen

- de verschillende onderwijsvormen (hoorcollege, werkgroepen, projectwerk, practica, zelfstudie,)
(concept, geschiktheid in relatie tot doelstellingen, didactisch niveau);
- innovatieve onderwijsvormen;
- verhouding tussen contacturen, zelfstudie en andere onderwijsactiviteiten.

8.2 leermiddelen

- de verschillende onderwijsmiddelen (syllabi, handleidingen, cursussen, didactische hulpmiddelen, ...)
(in relatie tot doelstellingen en kwaliteit);
- inschakeling van innovatieve leermiddelen in de opleiding (o.a. ICT).

bijlage: verhouding tussen contacturen, zelfstudie en andere onderwijsactiviteiten, onderwijsreglement en/of -regeling en/of -procedure wijziging onderwijsvormen en leermiddelen

9 thema toetsing en evaluatie

- de verschillende evaluatievormen (concept, in relatie tot de doelstellingen van de opleidingsonderdelen en de opleiding als geheel, gerichtheid van de evaluatie op het toetsen van kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes, moeilijkheidsgraad);
- criteria en wijze van beoordeling door de evaluatoren;
- criteria en wijze van beoordeling van de examencommissie;
- organisatie van toetsen en examens;
- transparantie van de evaluatie.

bijlage: examenreglement en/of regeling

10 thema studie- en studentenbegeleiding

10.1 studenteninstroom

- instroomprofiel (ook zijdelings);
- instroombegeleiding;
- voorlichting aan abiturienten/aspirant-studenten;
- activiteiten ten aanzien van de aansluiting secundair-hoger onderwijs.

10.2 studiebegeleiding en studentenbegeleiding

- studiebegeleiding tijdens het eerste jaar;
- studiebegeleiding/advies tijdens het vervolg van de opleiding;
- communicatie van de onderwijsdoelstellingen, onderwijs- en examenreglement/ regeling;
- psychosociale begeleiding;
- studentenparticipatie;
- ombudsfunctie.

bijlage: cijfergegevens instroomprofiel en instroombegeleiding, folders en cijfergegevens studie- en studentenbegeleiding, decretaal rapport studiebegeleiding eerstejaars

11 thema studeerbaarheid en studierendement

- studierendement en studiebelemmerende of studiebevorderende factoren en maatregelen (per studiejaar/startmodules en voor de hele opleiding);
- studietijd (verdeling over en binnen de opleiding, wijze en opvolging studietijdmeting, overeenstemming begrote en reële studietijd).

bijlage: slaagcijfers alle studie jaren/modules en gemiddelde studieduur, cijfergegevens begrote en reële studietijd

12 thema afgestudeerden

- voorbereiding van de afgestudeerde op de instap in het werkveld (uitstroombegeleiding inbegrepen);
- contacten tussen de opleiding en de afgestudeerden (o.a. alumniwerking);
- waardering voor de afgestudeerden door het werkveld;
- tevredenheid van de afgestudeerden over de opleiding.

bijlage: materiaal uitstroombegeleiding en alumniwerking, rapport tevredenheidmeting bij afgestudeerden

13 thema maatschappelijke dienstverlening

- maatschappelijke dienstverlening verweven met de opleiding (concept, beleidsdoelstellingen, bijdrage tot beleidsdoelstellingen, verwevenheid met onderwijs, kwaliteitszorg maatschappelijke dienstverlening);
- organisatie, middelen en ondersteuning van de opleidingsgebonden maatschappelijke dienstverlening.

bijlage: visie en/of beleidsdoelstellingen maatschappelijke dienstverlening, overzicht maatschappelijke dienstverlening, begroting projecten maatschappelijke dienstverlening, resultaten uit kwaliteitszorg

14 thema onderzoek

- onderzoek verweven met de opleiding (concept, beleidsdoelstellingen, bijdrage tot beleidsdoelstellingen, verwevenheid met onderwijs o.a. via actieve deelname studenten, kwaliteitszorg onderzoeksprojecten);
- organisatie, middelen en ondersteuning opleidingsgebonden onderzoek.

bijlage: overzicht onderzoeksprojecten, begroting onderzoek (personeel/taakbelasting, uitrusting, werking), tussentijdse en/of eindverslagen, gebruikerscommissies, resultaten uit kwaliteitszorg)

15 thema beoefening en ontwikkeling van de kunsten (indien van toepassing)

- de beoefening en ontwikkeling van de kunsten in de opleiding (beleidsdoelstellingen, bijdrage tot de realisatie van de doelstellingen, verwevenheid met onderwijs, kwaliteitszorg beoefening en ontwikkeling kunsten);
- organisatie, middelen en ondersteuning van de beoefening en ontwikkeling van de kunsten.

bijlage: overzicht beoefening en ontwikkeling kunsten in de opleiding, resultaten uit kwaliteitszorg

dag 1

09.00 -10.00 uur	algemeen directeur, kwaliteitscoördinator, directeur onderwijs (indien van toepassing), departementshoofd en verantwoordelijke personeelsbeleid (indien van toepassing)
10.00 – 11.00 uur	kwaliteitscoördinator van de opleiding (indien van toepassing) en opleidingscoördinator
11.00 – 11.15 uur	intern overleg/pauze
11.15 – 12.15 uur	studenten: 3 tot 5 uit het eerste jaar en 3 tot 5 uit het tweede jaar (verschillende instroom, M/V, studentenvertegenwoordigers of jaarverantwoordelijken, generatie en niet/generatie studenten)
12.15 – 13.00 uur	studenten: 5 tot 10 uit het derde jaar (minimaal twee studenten per optie)
13.00 – 14.00 uur	lichte werklunch voor de commissie in besloten kring
14.00 – 15.00 uur	-5 tot 10 docenten algemene vakken (verschillende anciënniteit, representatief voor de verschillende vakgroepen)
15.00 – 16.00 uur	5 tot 10 docenten specialisatievakken (verschillende anciënniteit, representatief voor de verschillende vakgroepen, inclusief stageverantwoordelijke
16.00 – 17.00 uur	inzage werkdocumenten
17.30 – 18.15 uur	5 tot 7 afgestudeerden van de voorbije 5 afstudeerjaren (verschillende functies, sectoren en werkterreinen) en rekening houdend met eventueel verschillende opties
18.15 – 19.00 uur	5 tot 7 vertegenwoordigers van heet beroepenveld (die afgestudeerden in dienst hebben of stagiaires aannemen) en rekening houdend met eventueel verschillende opties
19.00 - 20.00 uur	hapje en drankje met aanwezigen
20.00 uur	avondmaal voor de commissie, intern overleg en overnachting

dag 2

09.00 – 10.30 uur	rondleiding
10.30 – 11.15 uur	verantwoordelijke studiebegeleiding en SOVO, ombudsdienst en verantwoordelijke internationalisering en verantwoordelijke maatschappelijke dienstverlening / onderzoek (bij voorkeur de verantwoordelijken op het niveau van de opleiding)
11.15 – 12.00 uur	ATP-medewerkers (secretariaat, verantwoordelijke infrastructuur, bibliothecaris)
12.00 – 13.00 uur	departementshoofd, opleidingscoördinator en kwaliteitscoördinator van de opleiding (indien van toepassing)
13.00 – 14.00 uur	lichte werklunch voor de commissie in besloten kring
14.00 – 14.45 uur	vrij spreekuur
14.45 – 16.15 uur	intern overleg
16.15 – 16.45 uur	mondelijke rapportering

bezoekschema

Katholieke Hogeschool Leuven	03 en 04 februari 2004
Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen	09 en 10 februari 2004
Hogeschool West-Vlaanderen	01 en 02 maart 2004
Karel de Grote-Hogeschool	09 en 10 maart 2004
Lessiushogeschool	15 en 16 maart 2004
Europese Hogeschool Brussel, EHSAL	22 en 23 maart 2004
Hogeschool Gent	24 en 25 maart 2004
Hogeschool Antwerpen	29 en 30 maart 2004
Arteveldehogeschool	19 en 20 april 2004
Erasmushogeschool Brussel	27 en 28 april 2004
Hogeschool Limburg	06 en 07 mei 2004
Katholieke Hogeschool Kempen	12 en 13 mei 2004